

eci2.0
Erken Çocuklukta
Müdahale
Avrupa Yeterlik Girişimi

Hayatboyu
Öğrenme
Programı

0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için **GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI (GEDEP)**

"Bu proje T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans <http://www.ua.gov.tr>) yürütülen Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamında ve Avrupa Komisyonu'ndan sağlanan hibeyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada yer alan görüşlerden Ulusal Ajans veya Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz."

www.egitimhane.com

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI ; NO 3088
Eğitim Fakültesi Yayınları ; No 117

0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için **GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI (GEDEP)**

CIP – Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi

*0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için Gelişimsel Destek Programı
(GEDEP)*

*1. Çocuk gelişimi 2. Erken çocukluk dönemi I. Diken, İbrahim H. II. E. a.
III. Anadolu Üniversitesi. Eğitim Fakültesi yayınları ; no.117
HQ767 .9 .A15 2014*

ISBN 978-975-06-1733-1

2014-1

Anadolu Üniversitesi Basımevinde 2000 adet basılmıştır.

2014

0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için **GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI** **(GEDEP)**

HAZIRLAYAN EKİP

Prof.Dr. İbrahim H. Diken (Proje Yöneticisi), *Nitelikli Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi*

Doç. Dr. Sezgin Vuran, Sosyal-Duygusal Gelişim

Doç. Dr. Mehmet Yanardağ, Motor Gelişim

Yard. Doç. Dr. Özlem Diken, Dil-İletişim Gelişimi

Yard. Doç. Dr. Burcu Ülke-Kürkçüoğlu, Bilişsel Gelişim

Öğr. Grv. Dr. Funda Bozkurt, Özbakım

Grafik Tasarımcı: Uzm. Yıldray Tosun

Teknik Destek: Yard. Doç Dr. Emre Ünlü

Arş. Grv. Seçil Çelik

Arş Grv. Gözde Tomris

İletişim:

Prof. Dr. İbrahim H. Diken

Adres: Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir Tel:

0.222.335 05 80 / 4971

Fax: 0.222.335 29 14

E-posta: ihdiken@anadolu.edu.tr

0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için
GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI
(GEDEP)

İçindekiler

Uygulama Kılavuzu	1
Bilişsel Gelişim Alanı	2-11
Dil-İletişim Gelişimi Alanı	12-48
Motor Gelişim Alanı	49-58
Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı	59-68
Özbakım Alanı	69-89
Kaynakça	90-92

0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI (GEDEP)

UYGULAMA KILAVUZU

Gelişimsel Destek Programı (0-36 aylık gelişimi risk altındaki çocuklar için), 0-3 yaş arası gelişimsel gerilik gösteren, gelişimsel gerilik gösterme riski olan ve normal gelişim gösteren bebek ve çocukların tüm gelişimsel alanlarda desteklenmesine yönelik hazırlanmış bir programdır. Gelişimsel Destek Programı, her gelişim alanında belli yaş dönemlerine göre sıralar ve her beceriyi bir amaç olarak görür. Bu amaçları kazandırmaya yönelik de etkinlikleri, nitelikli ebeveyn-çocuk etkileşimi temelinde ele alarak ebeveynlerin evde, uzmanların kurumda ve ebeveynlerin uzmanlarla birlikte hem evde hem de kurumda birlikte çalışarak çocuğun gelişimini desteklemeyi hedefler.

Gelişimsel Destek Programı'nda her modül bir gelişim alanını kapsamaktadır. Gelişimsel Destek Programı, bilişsel, iletişim, sosyal-duygusal, motor ve özbakım gelişim alanlarına ilişkin modülleri bir yaşına kadar olan süreçte üçer aylık dönemler halinde, bir-üç yaş arası süreçte ise altışar aylık dönemler halinde ele almaktadır.

Her gelişim alanına ilişkin modülde, gelişim alanına yönelik amaç ve etkinlikler ilgili alanın baş harfleri alınarak kodlanmış ve sıralama yapılmıştır. Örneğin,

- Bilişsel becerilere ilişkin amaç ve etkinlikler "BB" olarak kodlanmıştır.
- İletişim becerilere ilişkin amaç ve etkinlikler alıcı dil için "ADB", ifade edici dil için "İDB" olarak kodlanmıştır.
- Sosyal-Duygusal gelişime ilişkin amaç ve etkinlikler "SDG" olarak kodlanmıştır.
- Motor becerilere ilişkin amaç ve etkinlikler büyük kas becerileri için "BKB", küçük kas becerileri için "KKB" olarak kodlanmıştır.
- Öz Bakım becerilerine ilişkin amaç ve etkinlikler "ÖBB" olarak kodlanmıştır.

Her modül yanlarında renkli kutular içeren aşağıdaki başlıklar altında oluşturulmuştur.

- Amaçlar
- Bebeğinizin Yapabildikleri
- Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler
- Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz
- Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar başlıklarından oluşmaktadır.

GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI'nın BİLEŞENLERİ

Gelişimsel Destek Programı, ebeveynin ya da uzmanın bağımsız bir şekilde ya da birlikte çocuk ile çalışmasına imkan sunar. Modüllerde yer alan "Amaçlar" kısmı ilgili gelişim alanında ilgili yaş döneminde normal gelişim sürecinde çocuğun göstermesi beklenen becerileri ifade eder. Amaçların sıralaması 1'den başlar ve süreklilik arzeder. Örneğin, bilişsel gelişim alanında 0-3 ay döneminde 4 amaç yer almaktadır. Yaş olarak 3. ayın sonunda olan bir çocuğun bu bölümde yer alan 4 beceriyi de kazanmış olması ve göstermesi beklenir. Başka bir deyişle birinci amacı çocuğun daha erken ve daha sonra sırasıyla 2, 3 ve 4. becerileri göstermesi beklenir. Ebeveyn ya da uzman çocuğun bulunduğu yaş dönemine ilişkin becerileri ilk amaçtan başlayarak, sınavarak çocuğun ilgili beceriyi gösterip göstermediğine bakar ve göstermediğine ilişkin gözlemleri ve değerlendirmesi sonucu ilgili beceriyi "Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler", "Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz" ve "Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar" kutularındaki bilgileri kullanarak kazandırmaya ya da geliştirmeye çalışır.

"Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler" kısmı ilgili becerilerin (amaçların) kazandırılmasında ebeveyne ve uzmana pratik strateji/teknik ve öneriler içermektedir. Her amacın koduna göre (Örneğin, BB-1, Bilişsel Beceriler-1) etkinlikler yer almaktadır. Bu pratik strateji/teknik ve önerilerin sık tekrar edilmesi, ilgili beceriyi çocuğun kazanmasına yardımcı olacaktır.

"Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz" kısmı ise çocuk ile birlikte iken ebeveynlerin ve uzmanların çocukla daha nitelikli etkileşimlere girmeleri ve ilgili becerileri daha kolay kazanmaları ya da geliştirmelerine yardımcı olacak pratik önerileri kapsamaktadır. Çocuk ile birlikte iken bu önerilere dikkat edilmesi ve bu önerilen uygulamaya yansıtılması çocuğun ilgili becerileri daha hızlı kazanmasına ya da geliştirmesine yardımcı olacaktır.

"Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar" kısmı ise ilgili becerileri kazandırırken ya da geliştirirken ne tür oyuncak, eşya ya da durumu kullanabileceğinize ilişkin önerileri kapsamaktadır. Bazı durum, oyuncak ve eşyalar ilgili oldukları beceriler ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin, Bilişsel gelişim alanında 0-3 ay döneminde "Zil, Çingirak (BB-1 için)" şeklinde ifade edilmiştir. Başka bir deyişle, Bilişsel Becerilerde 1. amacı (beceriyi) kazandırmak ve geliştirmek için zil ve çingirak etkili bir şekilde kullanılacak araçlardır.

GELİŞİMSEL DESTEK PROGRAMI, aşağıdaki uygulama biçimleri ile kullanılabilir:

1. Uzman desteği olmadan evde ebeveynlerin tek başına çocukları ile kullanımı
2. Uzmanın kurumda çocukla birebir kullanımı
3. Uzmanın ebeveyn ile işbirliği içinde kurum ve/veya ev temelli olarak çocukla kullanımı

“BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI”

"Bu proje T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans <http://www.ua.gov.tr>) yürütülen Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamında ve Avrupa Komisyonu'ndan sağlanan hibeyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada yer alan görüşlerden Ulusal Ajans veya Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz."

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL GELİŞİM NEDİR?

Bilişsel gelişim, bebeklikten yetişkinliğe kadar bireylerin çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan zihinsel faaliyetlerin daha karmaşık ve etkili hale gelmesi sürecidir (Senemoğlu, 2004). Bilişsel gelişim öğrenme, anlama, dikkatini verme, algılama, bellek, problem çözme, mantık yürütme ve yaratıcılık becerilerini kapsar. Bilişsel gelişim dil ve iletişim, motor, sosyal-duygusal, uyum becerilerini içine alan gelişimin diğer alanlarıyla da yakından ilişkilidir (Dunlap, 2009).

BİLİŞSEL GELİŞİM HAKKINDA BİLİNMESİ GEREKENLER:

Bebekler görme, işitme, dokunma, tat alma ve koklama duyuları aracılığıyla etraflarındaki dünyayı keşfederler ve öğrenirler. Bu duyularla elde edilen bilgiler ışığında da çevrelerini zihinsel olarak deneyimlemeye doğru ilerleme gösterirler (Dunlap, 2009). Bebekler öncelikle emme ve yutma gibi istemsiz kas hareketleri yaparlar. Daha sonra bu hareketler tekrarlanan hareketlere dönüşür. Bebeklerin tekrarlanan hareketleri kendi eylemleri ve sonuçları arasında ilişki kurmaya zemin hazırlar. Örneğin, emme hareketi ile biberondan süt akışı olur ve bebek beslenir. Bebekler belli bir davranışın belli bir sonucu olduğunu öğrendiği zaman ise eylemlerini amaçlı olarak gerçekleştirirler. Örneğin, bir bebek annesinin sesini duyunca ağlayabilir. Çünkü geçmiş deneyimlerinden ağlamanın sonucunun annesi tarafından kucağa alınmak olduğunu öğrenmiştir. Bu gelişmelerle birlikte bebekler çığıracağı kavrama eylemi yaparken artık hareket ettirmek ve sesini duymak için çığıracağı sallamaya başlarlar. Çığıracağı sallama biçimine göre farklı seslerin çıkacağını öğrenirler. Bu zaman süresi içinde bebekler kendi hareketlerinin çevreyi kontrol edebildiğini keşfederler. Tekrarlanan eylemler ve sesler bebeğin beyinde depolanarak taklit becerilerinin gelişimini destekler (Howard, Williams, Lepper, 2010).

Bebeklerde taklit gelişimi çok erken dönemlerde görülmektedir. 18-24 aylık hatta daha da küçük çocuklarda modelin hemen arkasından taklit etmenin ötesine geçilmektedir ve çocuklar gördükleri modeli bir kaç gün sonra taklit eder duruma gelmektedirler. Örneğin, bu dönemde çocuklar parkta gördükleri diğer çocukların davranışlarını bir kaç gün sonra ev içinde taklit edebilirler. Çocuklarda taklit becerilerinin gelişimi gördükleri davranışları akılda tutmayı gerektirdiği için bellek gelişimine de katkı sağlamaktadır (Howard, Williams, Lepper, 2010; Linder, 1993).

Bilişsel gelişimin bir göstergesi de nesne sürekliliğidir. Bebekler kendilerini ve çevresindeki varlıkları bir bütün olarak algılarlar. Bu dönemde anne bebeğin görüş alanı dışına çıkarsa o zaman bebek için anne yok olur, çünkü nesne sürekliliği gelişmemiştir. Nesne sürekliliğinin gelişmesiyle bebekler bir nesnenin tamamen görüş alanından kaybolursa bile var olmaya devam ettiğini öğrenirler. Örneğin, 8-12 aylık bir bebek, bir örtünün altına saklanan çığıracağın var olmaya devam ettiğinin farkına varır ve örtüyü açıp çığıracağını bulabilir. Nesne sürekliliğinin kazanılması da belleğin oluşması açısından önemli bir gelişim aşamasıdır (Howard, Williams, Lepper, 2010; Morrison, 2007).

Bilişsel gelişimin bir diğer önemli göstergesi problem çözmedir. Çocukların çevrelerindeki dünyayı öğrenmesi arttıkça gereksinimlerini karşılaması ve istekleri doğrultusunda belirlediği amaçları başarması farklılaşmaktadır. Başlangıçta bebeklerin temel problemi istedikleri nesnelere ulaşmak ve hoşlandıkları durumları vücut hareketleriyle yinelemektir. Ancak, çocuklar 2-4 yaşlarına geldiklerinde problem çözme becerileri artmaktadır ve daha önce problem çözmek için edindikleri deneyimleri yeni durumlara uygulayabilmektedirler (Linder, 1993).

Bilişsel gelişim içinde bir başka önemli gösterge de kavram gelişimidir. Bu gelişim nesneler ve insanlar arasındaki ilişkilerin farkındalığıyla oluşmaktadır. Bu farkındalığın gelişebilmesi için insanların ve nesnelerin arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları anlamayı sağlayan eşleme ve sınıflama becerilerinin edinilmesi gerekmektedir. İnsanlar arasındaki ilişkileri ayırt etme, bebeğin annesinin ve kendisinin diğer insanlardan farklı olduğunu algılamasıyla başlamaktadır. Bebekler 2-6 aylıkken annelerini kokusundan, sesinden, yüzünden ayırt etmekte ve annelerinin başkalarından farklı olduğunu algılayabilmektedirler. 9-12 aylıkken bebekler nesneler arasındaki ilişkileri görmeye başlamakta ve ilişkili nesneleri bir araya getirmektedirler (Linder, 1993). İlerleyen dönemlerde de çocukların giderek eşleme ve sınıflama becerileri gelişmektedir.

Bilişsel gelişimle ilgili verilen bu bilgiler ışığında çıkan sonuca göre bilişsel gelişim bebeğimizin gelişim sürecinde son derece önemli bir yere sahiptir ve diğer gelişim alanlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle bebeğimizin doğumdan üç yaşa kadar olan bilişsel gelişim sürecini normal gelişim gösteren çocukların izlediği aşamalara göre gözlemlemeniz ve değerlendirmeniz yararlı olabilir. Böylece olası gecikme veya gerilik durumunda daha ayrıntılı gözlem ve değerlendirme için ilgili uzmanlara başvurularak olası sorunlara gereken müdahaleler zamanında yapılabilir. İzleyen bölümde bebeğimizin takvim yaşına karşılık gelen bilişsel gelişim sürecindeki beceriler ve bu becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikler ve önerilere ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 0-3 AY

Amaçlar

- BB-1.** Bir ses duyduğunda tepki verir.
- BB-2.** Yavaşça hareket eden nesneleri görsel olarak 90 derece izleyebilir.
- BB-3.** Her bir nesnenin sesine karşılık iki nesne arasında bakışlarını kaydırır.
- BB-4.** Gözlerinin önünde ellerini hareket ettirerek bir araya getirir.

ICF Kod

- d115,d160
- d110
- d115,b1560
- d110

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Hareket eden nesneleri kısa süreli 45 derecelik açıda izleyebiliyor.
- *15-25 cm uzaklıkta tutulan nesneleri görebiliyor.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

- BB-1.** Bebeğiniz sırtüstü yatarken kulağına 10-15 cm bir mesafeden küçük bir zili hafifçe çalın ve bebeğinizin tepkilerini izleyin. Bebeğiniz irkiliyorsa ya da hareket ediyorsa, ona gülümseyin ve kucağınıza alın. Bebeğiniz seslere tepki vermiyorsa, o zaman çocuk doktoruna danışmak ve işitme testi yaptırmak uygun olabilir.
- BB-2.** Bebeğiniz sırtüstü yatarken, bir ipin ucuna asılmış olan bir ponponu gözünün önünde tutun ve bebeğinizin ponponu gördüğünden emin olun. Ponponu önce sağa doğru 90 derecelik açıyla, sonra sola doğru 90 derecelik açıyla hareket ettirin. Eğer bebeğiniz ponponu takip edemiyorsa, o zaman ponpona zil takarak bebeğinizin ponponu takip etmesini kolaylaştırın. Ancak daha sonra zili çıkarıp yalnızca ponponla bu çalışmayı tekrarlayın. Bebeğiniz bir nesneyi 90 derece izleyebiliyorsa, o zaman 180 derece nesneyi izleme becerisini değerlendirin ve bu beceriye ilişkin çalışmalara başlayın.
- BB-3.** Bebeğinizi sırtüstü yatırdıktan sonra sesleri ve görüntüleri birbirinden farklı iki nesneyi görme mesafesinde tutun. Sırayla bu nesnelerin birinin sesini çıkarıp bebeğinizin bakmasını sağlayın. Sonra diğerinin sesini çıkarıp, bakmasını sağlayın. Sesi çıkarılan nesneye bebeğiniz bakmadığında, nesneyi ona doğru biraz yaklaştırın. Bebeğiniz nesnelere baktığında ona gülümseyin ve kucağınıza alın.
- BB-4.** Bebeğinizi 3 aylık olduğunda sırtüstü yatarken tepkilerini izleyin. Bebeğiniz parmaklarıyla oynayarak iki elini bir araya getirdiğinde ona gülümseyin ve güzel sözler söyleyin. Bebeğiniz ellerini bir araya getirmede siz hafifçe ellerinden tutun ve görüş alanı içinde ellerini hareket ettirerek bir araya getirin. Bebeğinizin elleriyle daha fazla ilgilenmesi ve ellerine bakmasını sağlamak için çalışmalar yapın. Örneğin, bebeğinizin bileklerini sıkımayacak bir biçimde farklı renklerde, yünden ya da kumaştan bileklikler hazırlayın. Bu bileklikleri bebeğinizin sağ ve sol bileklerine takın. Ellerini görüş alanı içinde hareket ettirerek izlemesini sağlayın. Eğer bebeğiniz elleriyle ilgilenmezse, bu bilekliklerin üzerlerine bir iki tane de küçük plastik zil takın. Bu bileklikleri

bebeğin yüzüne zarar vermemesi için yalnızca bebeğinizin yanındayken kontrollü kullanın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinize gülümsemeli ve göz kontağı kurmalısınız.
- *Etkinliklere başlamadan önce bebeğinizin aç olmadığından emin olmalısınız.
- *Etkinliklere başlamadan önce altı kirliyse değiştirmelisiniz ve bebeğinizin keyifli olduğu zamanlarda etkinlikleri yapmaya özen göstermelisiniz.
- *Bebeğiniz ilk aylarda zamanının çoğunu uykuyla geçirecektir. Bu nedenle, bebeğinizin uyanık olduğu zamanlarda etkinliklerinizi kısa süreli olarak gerçekleştirebilirsiniz.
- *Bebeğinizin ilgi gösterdiği nesneleri kullanmalısınız.
- *Bebeğinizle çalışırken nesneleri görme mesafesinde tutmalısınız.
- *Bebeğinizin etkinliklerde gösterdiği doğru tepkilerini gülümseyerek ve "afetin" gibi ifadeler kullanarak ödüllendirmelisiniz.
- *Bebeğinizin etkinliği yapması için ona küçük yardımlarda bulunmalısınız.
- *Etkinlikleri yaptıktan sonra bebeğinizi kucağınıza almalı ve onu sevdiğinizi söylemelisiniz.
- *Bebeğinizle yaptığınız etkinlikleri tekrarlamalısınız.
- *Etkinlikleri yaparken bebeğinizin becerisi arttıkça farklı materyallerle aynı etkinlikleri yapmaya devam etmelisiniz.
- *Bebeğiniz etkinlikler sırasında ağlamaya başladıysa onu etkinliklere devam etmesi için zorlamamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Zil, çingirak (BB-1 için)
- *Ponpon, bir ipin ucuna takılmış renkli top, zil (BB-2 için)
- *Sallandığında, sıkıldığında ve üzerine basıldığında değişik sesler çıkaran oyuncaklar ya da nesneler (BB-3 için)
- *Bileğe takılabilecek kumaştan ya da lastik tokalar (BB-4 için)

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 3-6 AY

Amaçlar

- BB-5.** Görüş alanında olan bir oyuncuğu kavrar.
BB-6. Yavaşça hareket eden nesneleri 180 derece hızla izler.
BB-7. Kuru üzüm kadar küçük bir nesneye bakar.
BB-8. Nesneleri tutabilmek için ellerini uzatır.
BB-9. Nesneyi bir elinden diğerine geçirir.

ICF Kod

- d1201
d110
d160
d2101
d129

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Kısa süreli nesnelerle ilgileniyor.
- *Hareket eden nesneleri 90 derece izleyebiliyor.
- *Uzanırken nesne ve eli arasında bakışlarını kaydırabiliyor.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-5. Bebeğiniz sırtüstü yatarken ilgisini çeken, elleriyle rahat kavrayabileceği sesli ve renkli bir oyuncuğu, görüş mesafesi içinde tutun. Bu oyuncuğun sesini çıkararak, bebeğinizin oyuncuğa bakmasını sağlayın ve “al” diyerek elinizdekini bebeğinize uzatın. Eğer bebeğiniz nesneyi kavrayarak alırsa, onu ödüllendirin. Bebeğiniz nesneyi alamazsa, bebeğinizin parmaklarını nazikçe tutarak, başparmak bir yanda diğer parmaklar öbür yanda olacak biçimde oyuncuğu kavramasına yardımcı olun. Bebeğinizin oyuncuğu kavraması arttıkça, yardımınızı azaltın.

BB-6. Bebeğiniz sırtüstü yatarken bir ipin ucuna asılmış olan bir ponponu, gözünün önünde tutun ve bebeğinizin ponponu gördüğünden emin olun. Sonra ponponu bebeğinizin gözü önünde orta hatta tutarken, önce sağa doğru, sonra sola doğru hareket ettirin. En son olarak 180 derece açı yapacak şekilde ponponu hareket ettirin. Gerekirse ponpona zil takarak, bebeğinizin ponponu takip etmesini kolaylaştırın. Ancak, daha sonra zili çıkarıp yalnızca ponponla bu çalışmayı tekrarlayın.

BB-7. Bebeğiniz aşına olduğu birinin kucığında masada otururken, önüne beyaz bir A4 kâğıdı koyun ve üzerine de orta alanda olacak biçimde siyah bir kuru üzüm yerleştirin. Ardından kâğıda parmağınızla hafifçe vurun ve “bak” diyerek, onun dikkatini çekmeye çalışın. Eğer bebeğiniz kuru üzüme 3 saniye kadar bakarsa, onu ödüllendirin. Eğer kuru üzüme bakmazsa, o zaman önce bebeğinizin görebileceği ve ilgisini çeken, kuru üzümün daha büyük (küp, lego vb.) bir nesneye bakma, sonra da giderek daha küçük nesneye bakma çalışmaları yapın. Nesneleri kâğıt üzerine koyarken, kolaylıkla fark edilmesini sağlamak için nesne ve kâğıt arasında renk zıtlığının olmasına dikkat edin. Sesli ve dikkat çekici renkleri olan nesneleri de kullanabilirsiniz.

BB-8. Bebeğinizin ilgisini çeken, sesli, renkli ve dokunulduğunda hareketlenen bir nesneyi gözü önünde tutun. Bebeğinizin dikkatini nesne üzerine çekmek için nesnenin ses çıkarmasını sağlayın. Bebeğiniz nesneye çok az bir uzanma eğilimi gösterse bile ona “aferin, harikasin” gibi övgü dolu sözler söyleyin. Bebeğiniz nesneye hiç uzanmazsa, o zaman nesneyi yaklaştıran, elinden tutup nesneye doğru uzanmasına yardımcı olun ve güzel sözlerle onu ödüllendirin. Bebeğinizin nesneye uzanması arttıkça yardımınızı azaltın.

BB-9. Bebeğiniz, 6 aylık olduğunda, önüne ilgisini çeken ve rahat kavrayabileceği büyüklükte bir nesneyi koyun. Bebeğinizin tepkilerini izleyin. Eğer bebeğinizin, bu ilgi çekici nesneyi bütün

elini kullanarak avuçla kavradığını ve bir elinden diğerine geçirdiğini gözlediyseniz, hemen bebeğinizi ödüllendirin. Eğer bebeğiniz bir elinden diğerine geçirmekte zorlanıyorsa, öncelikle nesneyi avuçla kavraması üzerinde farklı nesneler kullanarak çalışın. Sonra da nesneleri elden ele geçirmesi için bebeğinize yardım edin. Bebeğiniz, beceriyi kendiliğinden yapar duruma geldikçe, yardımlarınızı azaltın ve onu ödüllendirmeyi unutmayın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinize gülümsemeli ve onunla göz kontağı kurmalısınız.
- *Bebeğinizin davranışlarını gözlemlemelisiniz.
- *Evdeki ortamı, bebeğinizle çeşitli etkinlikler yapmak üzere düzenlemelisiniz.
- *Nesneleri bebeğinizin görüş alanı içinde tutmalısınız.
- *Bebeğiniz için kullandığınız nesnelerin sağlıklı, temiz ve güvenli olmasına dikkat etmelisiniz.
- *Bebeğinizin hangi nesnelere ilgi duyduğunu belirlemelisiniz ve ilgisini çeken nesneleri kullanmalısınız.
- *Bir etkinlikten diğerine geçiş yaparken, diğer etkinlikler için kullandığınız materyallerle bebeğinizin ilgisini çekmeye çalışın.
- *Etkinlikler arasında, yüz-yüze oynanabilecek oyunlar (örn., şarkılar söyleyip şarkıya uygun hareketler yapılabilir) oynamalısınız.
- *Etkinlikler sırasında bebeğinizin çıkardığı sesler ve yüz ifadeleri varsa, onları sanki anlamlı bir sohbet yapıyormuş gibi yanıtlamalısınız.
- *Bebeğinizin kolay kavrayabildiği nesneleri kullanmalısınız.
- *Etkinliklerde gösterdiği doğru tepkileri güzel sözler söyleyerek ve fiziksel temas sağlayarak ödüllendirmelisiniz.
- *Bebeğinizin etkinliği yapması için ona küçük yardımlarda bulunmalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Çay kaşığı, çingirak, bebeğinizin kavrayabileceği büyüklükte nesneler (BB-5 için)
- *Ponpon, ipin ucuna asılmış yumuşak top (BB-6 için)
- *Kuru üzüm, küçük boncuk, düğme, bloklar, legolar (BB-7 için)
- *Paket kağıdı, gazete kağıdı, ses çıkaran nesneler (BB-8 için)
- *Tahta küpler, bloklar, legolar (BB-9 için)

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 6-9 AY

Amaçlar

- BB-10.** Ulaşamadığı oyuncacı elde etmek için uğraşır.
BB-11. Bir kısmı görünecek bir biçimde örtünün altına saklanan nesneyi bulur.
BB-12. Gözü önünde yere düşen nesneyi arar.
BB-13. Eylemlerin sonuçlarını tekrarlamak için eylemleri tekrarlar.

ICF Kod
d-1750
b-163
d-1750
b-163

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Bir nesneyi elinde tutabiliyor.
- *Nesnelere uzanabiliyor.
- *Görüş alanında olan nesneleri kavrayabiliyor.
- *Ses çıkaran nesnelere ilgi gösteriyor.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-10. Bebeğiniz otururken ya da yüzükoyun pozisyonda yatarken görüş alanı içinde olacak biçimde ulaşamayacağı bir yere sevdiği bir oyuncacı ya da ilgisini çeken bir nesneyi koyun. Ardından bebeğinizin tepkilerini izleyin. Eğer oyuncaca ulaşmak için çaba gösteriyorsa onun bu çabasını ödüllendirin ve oyuncacı ona verin. Eğer hiçbir çaba içerisine girmiyorsa o zaman öncelikle uzandığında nesneye ulaşabileceği bir noktaya oyuncacı koyun ve giderek bu mesafeyi arttırın. Her bir mesafede oyuncaca ulaştıkça ya da çaba gösterdikçe onu ödüllendirin.

BB-11. Bebeğiniz otururken çok ilgisini çeken bir oyuncacı öncelikle onun eline verin ve kısa süreli oyuncakla etkileşmesine izin verin. Sonra da bebeğinizin gözü önünde oyuncacın bir kısmı görünecek biçimde üzerini bir örtüyle kapatın. Bebeğiniz örtüyü çekip oyuncacı bulursa onu ödüllendirin. Eğer bebeğiniz örtüyü açmazsa o zaman onun elinden tutarak örtüye uzanmasına ve örtüyü çekerek oyuncacı bulmasına yardım edin. Bebeğinizin oyuncacı bulma becerisi arttıkça yardımınızı azaltın ve kendiliğinden örtüyü açıp oyuncacı bulduğunda onu daha abartılı bir biçimde ödüllendirin.

BB-12. Bebeğinizi size dönük olacak şekilde aşına olduğu birinin (örn., babasının) kucağına oturtun. Bebeğinizin gözü önünde bir ipin ucuna bağlanmış ponponu sağa sola sallayarak dikkatini çekin. Görüş alanı içinde orta hatta ponponu hareket ettirerek tutun ve bebeğiniz ponpona bakarken ponponu yere doğru bırakın. Bebeğiniz ponponu izlerse onu hemen ödüllendirin. Bebeğiniz yere düşen ponponu izlemese ponponu göz hizasında tutun ve ponponu izlediğinden emin olun. Bebeğiniz izlerken ponponu yerden daha az bir yükseklikten yere bırakın ve sonra kademeli olarak bu yüksekliği arttırın. En son bebeğin göz hizasından ponponu yere düşürün. Bebeğinizin dikkatini çekmek için “aaa bak yere düştü” diyerek yere doğru başınızı eğip ponpona bakın. Gerekirse ponpona küçük bir zil takın. Her bir yükseklikte ilerleme kaydettikçe zili ponpondan çıkarın. Bebeğiniz ponponu izledikçe ona gülümseyin ve onu kucağınıza alıp güzel sözler söyleyin.

BB-13. Bebeğiniz otururken/yatarken ilgisini çeken, vurulduğunda, sallandığında farklı sesler çıkaran nesneleri eline verin ya da gözü önüne koyun. Ardından bebeğinizin tepkilerini izleyin. Örneğin bebeğiniz elindeki çingırağı sallıyorsa ve çingıraktaki sesi çıkarmak

için bunu kısa sürelerle tekrarlıyorsa onu ödüllendirin. Bebeğiniz yatarken gözü önüne uzanma mesafesinde sesli nesneleri asın ve bebeğinizin tepkilerini izleyin. Eğer bebeğiniz önündeki nesneye vurduğunda ses çıkarması için vurmaya devam ediyorsa onu ödüllendirin. Eğer bebeğiniz bu tür eylemlerde bulunmuyorsa o zaman ona model olun ya da fiziksel yardımda bulunun. Başka nesnelerle de özelliğine uygun olan eylemlerde bulunmasına yardım edin. Bu etkinliği zaman zaman tekrarlayın ve bebeğinizin tercihleri doğrultusunda farklı eylemlerde bulunması ve bu eylemleri tekrarlama için fırsatlar yaratın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizin göz hizasına gelerek göz kontağı kurmalı ve ona gülümsemelisiniz.
- *Bebeğinizin ilgisini çeken, tercih ettiği ve kavrayabildiği nesneleri kullanmalısınız.
- *Bebeğinizle etkinliklere başlamadan önce ve etkinlik aralarında yüz-yüze oyunlar oynamalısınız.
- *Etkinlikler sırasında bebeğinizin farklı eylemleri ve bu eylemlerin sonuçlarını deneyimlemesi için ona fırsatlar yaratmalısınız (örneğin, bebeğinizin dikkati sizdeyken birlikte bir topu yuvarlayarak topun uzağa doğru gitmesini sağlayabilirsiniz)
- *Başlangıçta etkinlik sürelerini daha kısa tutup giderek etkinlikte kalma süresini arttırmalısınız. Aynı etkinlik için farklı materyaller kullanmalısınız.
- *Etkinlikleri bebeğiniz keyifli olduğu zamanlarda yapmalısınız. Onu zorlamamalısınız.
- *Bebeğinizin etkinliği yapması için küçük yardımlarda bulunmalısınız ve giderek yardımınızı azaltmalısınız. *Etkinliklerin sonunda bebeğinizi ödüllendirmelisiniz.
- *Etkinlikleri farklı zamanlarda ve farklı araçlarla tekrarlamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Paket kağıtları, çingıraklar, farklı melodileri olan oyuncaklar, sıkıldığında, basıldığında ve vurulduğunda ses çıkaran nesneler (Tüm amaçlar için)
- *Nesneleri saklamak için kaplar, çeşitli örtüler, fincan, yastık, giysiler (BB-11 için)
- *Ponpon gibi yere düştüğünde hareket halinde olmadan belli bir yerde kalacak nesneler (BB-12 için)

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 9-12 AY

Amaçlar

- BB-14.** Nesneleri kasenin içinden alır ve nesneleri kasenin içine koyar.
BB-15. Her bir elinde birer küpü tutarak küpleri birbirine vurur.
BB-16. Gözü önünde bir örtünün altına tamamı saklanan nesneyi bulur.
BB-17. Farklı büyüklükteki iç-içe geçen kapları birbirinin içine yerleştirir.

ICF Kod

- b-1472, d-1312
 d-134
 b-1440
 b-1163, b-1312

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Nesneleri atabilir ve düşürebilir.
- * Bir nesnenin yalnızca bir kısmı saklandığında o nesneyi bulur.
- * Aynı anda iki nesneyi birer elinde tutar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-14. Bebeğiniz otururken onun önüne bir kase ve kasenin içine de kavrayabileceği büyüklükte bir nesne (örneğin, lego) koyun. Ardından kaseyi tutun ve bebeğinize kasenin içinden legoyu almasını söyleyin. Eğer bebeğiniz legoyu kasenin içinden alıyorsa onu ödüllendirin. Eğer bebeğiniz nesneyi kaseden almıyorsa o zaman model olun. Model olmak yeterli olmadıysa ona fiziksel yardımda bulunun ve onu ödüllendirin. Bebeğiniz kasenin içinden legoyu alır duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve sonunda yardımınızı tamamen geri çekin. Sonra kasenin içine legoyu koyma çalışın. Kabin yanına legoyu koyun ve "legoyu kaba koy" diye söyleyin. Legoyu kaba koyarsa onu ödüllendirin. Legoyu kaba koyamazsa ona kaptan legoyu almada olduğu gibi yardımlarda bulunun. Bu etkinliği başka kaplarla başka nesnelerle tekrarlayın. Giderek nesne sayısında da artış yapın.

BB-15. Bebeğiniz otururken ilgisini çeken, birbirine vurulduğunda ses çıkaran ve kavrayabileceği büyüklükte iki nesnenin (örn., küpler olabilir) önce birini ona uzatın ve almasını sağlayın. Ardından diğer nesneyi uzatın ve onu da almasını sağlayın. Bebeğiniz nesneleri birer elinde tutarken siz de elinize bebeğinizinkiyle aynı olan iki nesne alın ve model olarak nesneleri birbirine vurun. Bu etkinliği eğlenceli hale getirebilmek için nesneler birbirine vurdukça "tıık tık tıktıktık" gibi sesler çıkarın. Bebeğiniz nesneleri birbirine vurmazsa o zaman ona ellerinden tutarak yardım edin ve birlikte vurma eylemini gerçekleştirin. Küpleri birbirine vurdukça "aferin sana" gibi sözler söyleyerek onu ödüllendirin.

BB-16. Bebeğiniz otururken eline çok sevdiği bir oyuncakçı verin ve onunla biraz oynamasını sağlayın. Ardından bebeğinizin görüş alanı içinde olacak biçimde önüne bir örtü koyun. Bebeğinizin oyuncakçı da bu örtünün altına yerleştirin. Bebeğinizin tepkisini bekleyin. Ardından bebeğiniz örtüyü açıp oyuncakçı bulduğunda onu ödüllendirin. Eğer bebeğiniz oyuncakçı aramak için örtüyü kaldırmazsa siz örtüyü kaldırın ve bebeğinizin oyuncakçı bulmasına yardım edin. Etkinliği eğlenceli hale getirmek için de örtüyü açarken "tatata tammm" gibi sesler çıkarın. Bu etkinliği tekrarlayın. Gerekirse bebeğinizin elinden tutarak örtüyü açması

için yardımda bulunun ve onu ödüllendirin.

BB-17. Bebeğiniz otururken önüne büyüklükleri belirgin olarak birbirinden farklı, iç-içe geçebilen, ağız kısımları yuvarlak, renkleri ve görünüşleri aynı olan iki kabı koyun. Bebeğinizin kısa bir süre kapları eline almasına izin verin. Ardından bu iki kabı elinizde sallayarak bebeğinizin dikkatini çekin. Küçük olan kabı büyük olan kabın içine koyun, sonra kapları çıkarın ve rastgele olarak kapları masanın üzerine koyarak "şimdi sen yap" diye söyleyin. Bebeğiniz kapları iç-içe doğru olarak koyarsa onu ödüllendirin. Kapların yerlerini değiştirerek bu çalışmayı tekrarlayın. Eğer bebeğiniz kapları iç-içe koyamazsa o zaman bebeğinizin elinden tutarak kapları iç-içe yerleştirin. Bebeğiniz bu beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın. Bebeğinizin deneme-yanılma yoluyla doğru olarak kapları iç-içe geçirmesine fırsat verin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle etkinlikleri yaparken ses tonunuzu inişli-çıkışlı kullanarak etkinlikleri eğlenceli hale getirmeyi unutmamalısınız.
- * Etkinliklerde bebeğinizin önüne çalışılacak nesneleri koyduktan sonra kısa bir süre nesnelerle etkileşmesine izin vermelisiniz.
- * Etkinliklerde bebeğinizin tepki vermesi için 5 saniye gibi kısa bir süre beklemelisiniz.
- *Bebeğinizle etkinliklere başlamadan önce ve etkinlik aralarında yüz-yüze farklı oyunlar oynamalısınız ve dikkatinin sizde olmasını sağlamalısınız.
- *Başlangıçta etkinliklerde kullandığınız nesne sayısını mümkün olduğu kadar az tutarken giderek bu nesne sayılarını arttırmalısınız.
- *Bebeğinizle etkinlikleri yapmak için doğal fırsatlar oluştuğunda bu fırsatları değerlendirmelisiniz. Ayrıca sizde fırsatlar yaratmalısınız.
- *Bebeğinizin etkinliği yapması için küçük yardımlarda bulunmalısınız ve giderek yardımınızı azaltmalısınız.
- *Etkinliklerin sonunda bebeğinizi ödüllendirmelisiniz.
- *Etkinlikleri farklı zamanlarda ve farklı araçlarla tekrarlamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Geniş ağızlı, ağız kısmı yuvarlak ve köşeli farklı yoğurt kapları, saklama kapları, kaseler, kovalar, boncuklar, mandallar, toplar (BB-14 için)
- * Küpler, bloklar, legolar (BB-15 için)
- * Saklamak için gazete kağıdı, minder, giysiler (BB-16 için)
- * Birbirinin içine geçebilen farklı büyüklüklerde kaseler, saklama kapları (BB-17 için)

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 12-18 AY

Amaçlar

- BB-18.** İki farklı şeyin altına saklanan nesneyi bulur.
BB-19. İki /üç küpten kule yapar.
BB-20. Kendiliğinden karalama yapar.
BB-21. Resimli kitaplardaki dikkat çekici renkli çizimleri eliyle vurarak/parmağıyla gösterir.
BB-22. Küçük bir şişenin içindeki kuru üzümü çıkartmak için şişeyi ters çevirir.

ICF Kod
d3110
d155, b163
d1550, b163
d160
d310

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Bir örtünün altına saklanan nesneyi bulur.
- *Resimli kitaplara bakar.
- *Karalamayı taklit eder.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-18. Çocuğunuzun önüne birbirinin aynı renkte ve boyutta iki kap koyun. Bu kapları ters çevirin ve biraz mesafeli olarak yan yana koyun. Bu kaplardan birinin altına çocuğunuzun çok sevdiği bir yiyeceği (örneğin, cips, bonibon, jelibon vb.) koyun. Öncelikle yiyeceği hep aynı kabın altına koyun ve "... nerede?" diye sorun. Çocuğunuz yiyeceği bulduğunda ona yiyeceği verin. Bunu 3-4 kez tekrarlayın. Sonra yiyeceği koyduğunuz yerden alıp diğer kabın altına koyun ve çocuğunuzun tepkisini bekleyin. Çocuğunuz yiyeceği bulursa ona yiyeceği verin. Yanlış yerde arıyorsa o zaman "orada yok nerede?" diye söyleyin. Eğer yanlış kaptan sonra çocuğunuz doğru kabı kaldırıp altına bakıyorsa yiyeceğe ulaşmasına izin verin.

BB-19. Çocuğunuzun önüne kavrayabileceği büyüklükte iki küp koyun ve bebeğinizin tepkilerini izleyin. Eğer çocuğunuz kendiliğinden iki küpü üst üste koyarsa onu ödüllendirin. Eğer küplerle kule yapmazsa o zamanda siz iki küpü üst üste koyarak model olun ve bebeğinizden sizin yaptığınızın aynısını yapmasını isteyin. Çocuğunuz model olduğunuz halde yapmakta zorlanıyorsa onun elinden tutarak küpleri üst üste koymasını sağlayın ve "aferin sana" gibi sözler söyleyin. Çocuğunuz giderek kendiliğinden küpleri koymaya başladıkça daha yoğun ödüllendirme yapın (örn., daha abartılı olarak ona aferin, harikasin gibi sözler söyleyin). Aynı etkinliği üç küpten kule yapmak için tekrarlayın.

BB-20. Çocuğunuzun önüne bir pastel boya ve bir beyaz kağıt koyun. Çocuğunuzun boyayı iyice kavradığından emin olun, siz ona model olmayın ve yalnızca "hadi resim yap" deyin. Çocuğunuz kağıdı kendiliğinden karaladığında ona övgü dolu sözler söyleyin ve bu karalama yaptığı kağıdı odanın en görünen yerine asın. Zaman zaman bu kağıdın asılı olduğu yere çocuğunuzun götürün ve ne kadar güzel resim yaptığıyla ilgili konuşun. Eğer çocuğunuz boyayı kağıda rastgele vurursa ve karalama yapmazsa o zaman siz model olun ve onun elinden tutarak karalama yapmasına yardım edin. Sonra çocuğunuz karalama yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve onu ödüllendirmeyi unutmayın.

BB-21. Çocuğunuza resimleri çok, yazıları hiç olmayan ya da az olan resimli kitaplar satın alın. Çocuğunuzla birlikte otururken resimli kitapları önünüze alın ve sayfalarını çevirerek kitaptaki resimlerle ilgili konuşun. Bu arada eğer çocuğunuz resimlere pat pat vurarak ya da resimleri parmağıyla gösterirse onu ödüllendirin. Bunu yapmıyorsa o zaman siz onun elinden tutarak resimleri göstermesine yardım edin ve resimlerle ilgili konuşmaya devam

edin.

BB-22. Çocuğunuzun önüne içi görünebilen küçük bir şişe koyun ve şişenin içine sığabilecek büyüklükte bir kuru üzüm atın. Ardından çocuğunuza "hadi üzümü çıkart" diye söyleyin. Eğer çocuğunuz şişeyi ters çevirerek üzümü çıkarırsa onu ödüllendirin. Eğer şişenin içine parmağını sokarak üzümü çıkartmaya çalışırsa ve üzümü çıkaramazsa o zaman ona model olun. Gerektiğinde fiziksel yardımda bulunun ama çocuğunuz beceriyi yapmaya başladıkça yardımınızı azaltmayı unutmayın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Çocuğunuzun önüne yapılacak etkinliğe ilişkin araçları koyduktan sonra araçlarla kısa süre ilgilenmesine izin vermelisiniz
- *Etkinliklerde çocuğunuza beceriyi yapmasını söylemeden önce onun dikkatini çekmeli ve dikkati sizdeyken beceriyi yapmasını istemelisiniz.
- *Çocuğunuza etkinliği yapmasını söyledikten sonra 4-5 saniye tepkisini beklemelisiniz.
- *Çocuğunuzun ilgisini çeken, tercih ettiği ve kavrayabildiği nesneleri kullanmalısınız.
- *Çocuğunuzla etkinliklere başlamadan önce ve etkinlik aralarında şarkılar söylemeli ve küçük oyunlar oynamalısınız.
- *BB-19 gibi amaçlar için yapacağınız etkinliklerde öncelikle daha az nesne kullanılmalı, çocuğunuz etkinliklerde başarılı oldukça nesne sayısını arttırmalısınız.
- *Çocuğunuzla yapacağınız etkinlikleri keyifli hale getirmelisiniz. Bunun içinde etkinlikleri oyunlaştırmalı ve ses tonunuzu çok iyi kullanmalısınız.
- *Etkinlikleri çocuğunuz keyifli olduğu zamanlarda yapmalısınız. Onu zorlamamalısınız.
- *Çocuğunuzun etkinliği yapması için küçük yardımlarda bulunmalısınız ve giderek yardımınızı azaltmalısınız.
- *Etkinliklerde çocuğunuz yardımla becerileri yaptığında onu ödüllendirmeli ancak bağımsız yaptığında daha çok ödüllendirmelisiniz.
- *Etkinlikleri farklı zamanlarda ve farklı nesnelerle tekrarlamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Kutular, çantalar, giysiler, içi görünmeyen bardaklar (BB-18 için)
- *Farklı renklerde kavrayabileceği büyüklükte küp şeklindeki nesneler (BB-19 için)
- *Büyük boy resim kağıtları ve farklı pastel boyalar (BB-20 için)
- *Yazıları olmayan ya da az yazıları olan bol resimli kitaplar (BB-21 için)
- *İç görünebilen ilaç şişeleri (BB-22 için)

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 18-24 AY

Amaçlar

- BB-23.** Eş nesneleri birbiriyle eşler.
BB-24. Altı küpten kule yapabilir.
BB-25. Üçlü şekil tahtasına daire, kare ve üçgen şekillerini yerleştirir.
BB-26. Bir resimde iki nesneyi tanıyarak gösterir.
BB-27. İsteddiği nesneyi almak için bir araç kullanır.

ICF Kod

- b117, d1370
 d155, b163
 d1370, b163
 d160
 d1750, b117

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ulaşamadığı nesneleri almak için çaba gösterir.
- * Bir kitaptaki ilgi çekici resimleri parmakla gösterir.
- * Üç küpten kule yapabilir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-23. Çocuğunuzla çalışmaya başlamadan önce birbirinin aynı olan iki nesne (iki kaşık ve iki çorap vb.) seti temin edin. Ardından çocuğunuzla yan yana oturun ve bebeğinizin önündeki alana örneğin bir kaşık ve bir çorap koyun. Çocuğunuzun dikkati sizdeyken kaşığı ya da çorabın eşlerinden birini çocuğunuzun eline verin. Çocuğunuzun elindekinin aynısını bulmasını isteyin. Çocuğunuz doğru eşleme yaparsa onu ödüllendirin. Bu denemeyi üç kez tekrarlayın. Eğer çocuğunuz eşleme yapamazsa o zaman yalnızca bir nesne seti (örneğin, eş kaşıklarla) ile eşleme çalışın. Gerekliğinde fiziksel yardımda bulunun. Çocuğunuz beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve en sonunda tamamen geri çekin. Başlangıçta çocuğunuz yardımla beceriyi yaptığında onu ödüllendirin. Beceriyi yapar duruma geldikçe yalnızca yardımsız yaptığı zaman onu ödüllendirin.

BB-24. Çocuğunuzun önüne kavrayabileceği büyüklükte bir küp koyun, bir küpü de çocuğunuzun eline verin ve çocuğunuza "hadi kule yap" diye söyleyin. Eğer çocuğunuz kendiliğinden küpleri üst üste koyarsa onu ödüllendirin ve o küpleri üst üste koydukça eline birer birer küpleri vermeye devam edin. Bu arada kulenin altındaki küpü elinizle tutmayın. Kule tamamlandıktan sonra çocuğunuzun kuleyi yıkmasına izin verin. Çocuğunuz altı küple kule yapmakta zorlanıyorsa ona yardım edin ve beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltmayı unutmayın. Küpleri üst üste koydukça onu ödüllendirin.

BB-25. Çocuğunuzun önüne daire, kare ve üçgen şekillerinden oluşan bir tahta yap-bozu ve parçalarını koyun. Bu yap-bozun her bir parçasının rahat kavranabilir olmasına dikkat edin. Ardından çocuğunuzun tepkilerini gözleyin. Çocuğunuz şekilleri kavrayıp yuvasına taktığında onu ödüllendirin. Eğer çocuğunuz parçaları takmakta zorlanıyorsa o zaman önce daire şeklini takma çalışmaya başlayın. Örneğin, yap-bozun diğer parçaları yuvalarında dururken yalnızca daire şeklini çıkartın ve çocuğunuzun eline daireyi vererek takmasını söyleyin. Ardından ona takması için yardım edin. Çocuğunuz daire şeklini taktıkça onu ödüllendirin. Giderek yardımınızı azaltın. Aynı etkinliği yap-bozun diğer parçaları için de tekrar edin.

BB-26. Çocuğunuzla birlikte onun çok aşina olduğu ve sevdiği nesne/hayvan resimlerinin bulunduğu bir kitaba eğlenceli olacak bir biçimde bakın. Kitabın sayfalarını çevirirken "hoop sayfayı çevirelim aaa bak burada neler varmış?" diye söyleyin ve çocuğunuzun tepkilerini izleyin. Eğer çocuğunuz kitaptaki bildiği nesneleri/hayvanları size gösteriyorsa onu ödüllendirin ve onun gösterdiği nesnelerin/hayvanların isimlerini söyleyin. Eğer çocuğunuz bu

nesneleri/hayvanları göstermiyorsa siz ona gösterin ve onun da göstermesini isteyin. Her bir sayfadaki tanıdık resimlere ilişkin de çocuğunuzla bol bol konuşun. Resimli kitaba bakarken sayfaları çocuğunuzun çevirmesine fırsat verin.

BB-27. Çocuğunuzun en sevdiği oyuncacı onun görebileceği ancak erişemeyeceği bir yere koyun. Örneğin, masanın üzerine koyabilirsiniz. Ardından çocuğunuzun bu oyuncaca ulaşmak için göstereceği tepkileri bekleyin. Eğer çocuğunuz sandalyenin üzerine çıkarak ya da masadaki örtüyü çekerek oyuncacığa ulaşıyorsa o zaman onun oyuncacıyla oynamasına izin verin. Eğer çocuğunuz oyuncacı alamıyorsa sizden yardım istemesi için bekleyin. Sizden oyuncacı almanızı istediğinde ona yardım edin ve oyuncaca ulaşmasını sağlayın. Çocuğunuzun bu şekilde problem çözmesini desteklemek için farklı fırsatlar yaratın. Örneğin tuvalet kağıdının rulusunun içine biraz pamuk koyup pamuğu çubukla çıkartma gibi bir etkinlik yapabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Çocuğunuzla göz kontağı kurmalı ve etkinliklere başlamadan önce şarkılar söyleyerek küçük oyunlar oynamalısınız.
- *Çocuğunuzun önüne yapılacak etkinliğe ilişkin araçları koyduktan sonra tepkilerini izlemelisiniz. Eğer becerileri gerçekleştirirse onu ödüllendirmelisiniz.
- *Çocuğunuzun önüne yapılacak etkinliğe ilişkin araçları koyduktan sonra araçlarla kısa süre ilgilenmesine izin vermelisiniz
- *Etkinliklerde çocuğunuza beceriyi yapmasını söylemeden önce onun dikkatini çekmeli ve dikkati sizdeyken beceriyi yapmasını istemelisiniz.
- *Çocuğunuzun ilgisini çeken, tercih ettiği ve kavrayabildiği nesneleri kullanmalısınız.
- *BB-24 gibi amaçlar için yapacağınız etkinliklerde öncelikle daha az nesne kullanmalı, çocuğunuz etkinliklerde başarılı oldukça nesne sayısını arttırmalısınız.
- *Çocuğunuzla etkinlikleri yapmak için doğal fırsatlar oluştuğunda bu fırsatları değerlendirmelisiniz. Ayrıca sizde fırsatlar yaratmalısınız.
- * Çocuğunuzla resimli kitaplara bakarken onun gösterdiği ya da sizin göstereceğiniz resimlere ilişkin bol bol konuşmalısınız.
- * Çocuğunuzun etkinliği yapması için yardımda (model olma, fiziksel yardım gibi) bulunmalısınız ve giderek yardımınızı azaltmalısınız.
- *Etkinliklerde çocuğunuz yardımla becerileri yaptığında onu ödüllendirmeli ancak bağımsız yaptığında daha çok ödüllendirmelisiniz.
- *Etkinlikleri farklı zamanlarda ve farklı nesnelerle tekrarlamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Eş tabaklar, bardaklar, kaseler, taraklar (BB-23 için)
- *Küp şeklinde tahta bloklar (BB-24 için)
- *Şekil yap-bozları ya da şekil kutuları (BB-25 için)
- *Yazıları olmayan ya da az yazıları olan bol resimli kitaplar (BB-26 için)

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 24-30 AY

Amaçlar

- BB-28. Taklit ederek düşey çizgi çizer.
- BB-29. Bir resmin adını söyler.
- BB-30. Nesnelerle nesnelerin resimlerini eşler.
- BB-31. Yuvalı bir yapbozun altı parçasını takar.

ICF Kod

- d130
- d133
- b117, d1312
- d1750, b117

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Karalama yapar.
- * Resimli bir kitapta tanıdığı resimleri gösterir.
- * Eş nesneleri eşler.
- *Şekil tahtasına daire, kare ve üçgen şekillerini yerleştirir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-28. Çocuğunuzla birlikte önünüzde bir sehpa olacak biçimde yan yana oturun. Çocuğunuzun önüne bir kağıt koyun. Siz de elinize bir pastel boya alın. Çocuğunuzun dikkatini kağıt üzerine çekin ve “bak çizgi çiziyorum hoop” diyerek yukarıdan aşağıya dik bir çizgi çizin. Ardından çocuğunuzdan aynı çizgiyi çizmesini isteyin. Eğer çocuğunuz en fazla 30 derecelik bir kaymayla ve 2 cm uzunluğunda bir düşey çizgi çizerse onu ödüllendirin. Eğer çizemezse o zaman kağıdın üzerine kesik çizgilerden oluşan düşey bir çizgi çizin ve çocuğunuzun bu çizgiyi çizmesi için fiziksel yardımda bulunun. Çocuğunuz kesik çizgilerden dik çizgi çizebilir duruma geldikçe fiziksel yardımınızı geri çekin. Sonra kesik çizgilerin sıklığını giderek azaltın. En son, başlangıç ve bitiş için iki nokta koyarak çocuğunuzun bu noktaları birleştirmesini sağlayın. En sonunda da hiçbir nokta olmadan düşey çizgi çizme çalışın. Tüm bu uygulamalar sırasında çocuğunuza model olmayı ve çocuğunuzun doğru tepkilerini ödüllendirmeyi unutmayın.

BB-29. Çocuğunuzun önüne sevdiği/aşına olduğu birkaç kitap koyun ve hangisine bakmak istediğini sorun. Çocuğunuz istediği kitabı gösterdiğinde birlikte bu kitabın resimlerine bakmaya başlayın. Kitap okuma ve resimlerine bakma etkinliğini eğlenceli hale getirin. Örneğin, “hazır mısın? Sayfayı çeviriyorum. Hoop” diyerek ses tonunuzu inişli-çıkışlı kullanın. Çocuğunuza kitapta resmi bulunan bir hayvanın/nesnenin ne olduğunu sorun. Çocuğunuz bunlardan birinin adını söylediğinde onu ödüllendirin. Eğer çocuğunuz kendi gösterdiği ya da sizin gösterdiğiniz resmin ne olduğu sorulduğunda yanıt veremezse ya da yanlış yanıt verirse o zaman ona resmi gösterin “bu ne?” deyin ve hemen ardından doğru yanıtı verin. Sonrada çocuğunuza “şimdi sen söyle bu ne?” diye sorun. Doğru yanıt verdiğinde onu ödüllendirin. Başka bir zamanda aynı kitabın resimlerine yeniden bakın ve yardımda bulunmadan önce çocuğunuza resmi gösterip “bu ne?” diye sorun ve 5 saniye kadar yanıt vermesini bekleyin. Eğer çocuğunuz doğru yanıt verirse onu ödüllendirin ve başka bir resme geçin. Eğer doğru yanıt veremezse bağımsız olarak doğru yanıt verene kadar yardım etmeye devam edin.

BB-30. Çocuğunuzla çalışmaya başlamadan önce eşleme çalışacağınız nesneleri temin edin ve bu nesnelerin fotoğraflarını çekin. Sonra 10 cm x 10 cm olarak mukavva kağıtlarını hazırlayın ve üzerlerine fotoğrafları yapıştırın. Ardından çocuğunuzla yan yana oturun ve çocuğunuzun dikkatini çekici bir şarkı söyleyin. Sonra çocuğunuza nesneleri ve resimli kartları gösterin, birlikte güzel bir oyun oynayacağınızı söyleyin. Çocuğunuzla nesneler ve resimleri hakkında konuşun. Sonra, çocuğunuzun önündeki alana örneğin bir kaşık ve bir çorap fotoğrafı koyun. Çocuğunuzun dikkati sizdeyken kaşığın ya da çorabın birini çocuğunuzun eline verin. Çocuğunuza elindekini aynı nesnenin fotoğrafının üzerine koymasını isteyin. Çocuğunuz doğru eşleme yaparsa onu ödüllendirin. Bu denemeyi üç kez tekrarlayın. Eğer çocuğunuz eşleme yapamazsa o zaman model olun ve gerektiğinde fiziksel yardımda bulunun. Çocuğunuz beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve en sonunda tamamen geri çekin. Başlangıçta çocuğunuz

yardımla beceriyi yaptığında onu ödüllendirin. Beceriyi yapar duruma geldikçe yalnızca yardımsız yaptığı zaman onu ödüllendirin.

BB-31. Çocuğunuzun önüne altı parçadan oluşan yuvalı bir tahta yap-bozu ve parçalarını koyun. Bu yap-bozun her bir parçasının rahat kavranabilir olmasına dikkat edin. Ardından çocuğunuza yapbozun parçalarını takmasını söyleyin ve tepkilerini gözleyin. Çocuğunuz yap-boz parçalarını doğru olarak yuvalarına takarsa onu ödüllendirin. Eğer çocuğunuz parçaları takmakta zorlanırsa o zaman önce yap-bozun bir parçasını takma çalışın. Yap-bozun diğer parçaları yuvalarında dururken yalnızca bir parçayı çıkartın, çocuğunuzun eline verin ve takmasını söyleyin. Ardından ona takması için yardım edin. Çocuğunuz bu yap-boz parçasını doğru taktıkça onu ödüllendirin. Giderek yardımınızı azaltın. Yap-bozun bir parçasını takar duruma geldikten sonra iki parçayı takma çalışın. Giderek parça sayısını arttırın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Çocuğunuzla göz kontağı kurmalı ve etkinliklere başlamadan önce şarkılar söyleyerek küçük oyunlar oynamalısınız.
- *Çocuğunuzun önüne yapılacak etkinliğe ilişkin araçları koyduktan sonra araçlarla kısa süre ilgilenmesine izin vermelisiniz
- *Etkinliklerde çocuğunuza beceriyi yapmasını söylemeden önce onun dikkatini çekmeli ve dikkati sizdeyken beceriyi yapmasını istemelisiniz.
- *Çocuğunuzun ilgisini çeken, tercih ettiği ve kavrayabildiği nesneleri kullanmalısınız.
- *Etkinlikleri çocuğunuz keyifli olduğu zamanlarda yapmalısınız. Etkinlikleri yapmak için onu zorlamamalısınız.
- *BB-31 gibi amaçlar için yapacağınız etkinliklerde öncelikle daha az parçayı takma çalışmalı, çocuğunuz etkinliklerde başarılı oldukça parça sayısını arttırmalısınız.
- *Çocuğunuzla etkinlikleri yapmak için doğal fırsatlar oluştuğunda bu fırsatları değerlendirmelisiniz. Ayrıca siz de fırsatlar yaratmalısınız.
- * Çocuğunuzla resimli kitaplara bakarken onun gösterdiği ya da sizin göstereceğiniz resimlere ilişkin bol bol konuşmalısınız.
- * Çocuğunuzun etkinliği yapması için yardımda (model olma, fiziksel yardım gibi) bulunmalısınız, giderek yardımınızı azaltmalısınız ve en sonunda geri çekmelisiniz.
- *Etkinliklerde çocuğunuz yardımla becerileri yaptığında onu ödüllendirmeli ancak bağımsız yaptığında daha çok ödüllendirmelisiniz.
- *Etkinlikleri farklı zamanlarda ve farklı nesnelerle tekrarlamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Farklı hayvan türleri, mutfak eşyaları, maket meyveler ve sebzeler (BB-28 için)
- *Farklı renklerde kavrayabileceği büyüklükte küp şeklindeki nesneler (BB-29 için)
- *Evcilik ve araba oyunları gibi çeşitli oyunlara ilişkin malzemeler (BB-31 için)
- *Yazıları olmayan ya da az yazıları olan bol resimli kitaplar

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

BİLİŞSEL BECERİLER (BB) 30-36 AY

Amaçlar

- BB-32.** Birbirinin aynı olan resimleri eşler.
BB-33. Renkleri eşler.
BB-34. Şekilleri eşler.
BB-35. Üç/dört resmin adını söyler.
BB-36. Yedi/seviz küpten kule yapar.

ICF Kod

- d117, d1312
d117, d1370
d117, d1370
d133
b163

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Nesne ile nesne resimlerini eşler.
- *Bir resmin adını söyler.
- *Altı küpten kule yapar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BB-32. Çocuğunuzla çalışmaya başlamadan önce evden ikiye eş nesne temin edin, bu nesnelerin fotoğraflarını çekin ve aynı nesneye ait iki adet fotoğraf olacak şekilde fotoğrafların baskısını alın. Bunu yapmak yerine eş resimlerle oynanan bir oyun da satın alabilirsiniz. Ardından çocuğunuzla yan yana oturun ve çocuğunuzun dikkatini çekici bir şarkı söyleyin. Sonra çocuğunuzla resimli kartları gösterin, birlikte güzel bir oyun oynayacağınızı söyleyin. Çocuğunuzla resimler hakkında konuşun. Ardından yalnızca çocuğunuzun önündeki alana örneğin bir kaşık ve bir çorap resmi koyun, kaşık ya da çorap resminin eşlerinden birini eline verin. Çocuğunuzla elindeki resmi aynı olan diğer resmin üzerine koymasını söyleyin. Çocuğunuz doğru eşleme yaparsa onu ödüllendirin. Bu denemeyi üç kez tekrarlayın. Eğer çocuğunuz eşleme yapamazsa o zaman model olun ve gerektiğinde fiziksel yardımda bulunun. Çocuğunuz beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve en sonunda tamamen geri çekin. Başlangıçta çocuğunuz yardımıyla beceriyi yaptığında onu ödüllendirin. Beceriyi yapar duruma geldikçe yalnızca yarımsız yaptığı zaman onu ödüllendirin.

BB-33. Çocuğunuzla çalışmaya başlamadan önce birbirinin aynı ancak renkleri farklı eş nesneler (örneğin, kırmızı ve sarı legolar) temin edin. Ardından çocuğunuzla yan yana oturun ve çocuğunuzla eğlenceli bir şarkı söyleyin. Sonra çocuğunuzla farklı renklerde olan legoları gösterin, birlikte güzel bir oyun oynayacağınızı söyleyin. Çocuğunuzla legoların renkleri hakkında konuşun. Sonra çocuğunuzun önündeki alana bir kırmızı ve bir sarı lego koyun, bu legoların eşlerinden birini de çocuğunuzun eline verin. Çocuğunuzdan elindeki legoyu aynı renkte olan legonun üstüne koymasını isteyin. Çocuğunuz doğru eşleme yaparsa onu ödüllendirin. Sonra da rengine göre eşlenen legoları göstererek renklerini söyleyin. Bu denemeyi üç kez tekrarlayın. Eğer çocuğunuz eşleme yapamazsa o zaman model olun ve gerektiğinde fiziksel yardımda bulunun. Çocuğunuz beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve en sonunda tamamen geri çekin. Çocuğunuzla doğru eşleme yaptığında ödüllendirmeyi unutmayın.

BB-34. Çocuğunuzla çalışmaya başlamadan önce mukavvadan 10 cm x 10 cm boyutlarında ikiye adet daire, kare ve üçgen şekilleri kesin. Ardından çocuğunuzla yan yana oturun ve çocuğunuzun sevdiği bir şarkı söyleyin. Sonra çocuğunuzla şekilleri gösterin, birlikte güzel bir oyun oynayacağınızı söyleyin. Çocuğunuzla şekiller hakkında konuşun. Sonra çocuğunuzun önündeki alana bir daire ve bir kare koyun. Bu eş şekillerden birini (örneğin, daireyi) çocuğunuzun eline verin. Çocuğunuzdan elindeki daireyi önündeki dairenin üzerine koymasını isteyin. Çocuğunuz doğru eşleme yaparsa onu ödüllendirin. Bu denemeyi üç kez tekrarlayın. Eğer çocuğunuz eşleme yapamazsa o zaman model olun ve gerektiğinde fiziksel yardımda bulunun. Çocuğunuz beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltın ve en sonunda tamamen geri çekin. Çocuğunuzla doğru eşleme yaptığında ödüllendirmeyi unutmayın. Çocuğunuz iki şekli eşlemeyi bağımsız yapar duruma geldiğinde üç şekli eşleme çalışmasına geçin.

BB-35. Çocuğunuzun önüne sevdiği/aşına olduğu birkaç kitap koyun ve hangisine bakmak istediğini sorun. Çocuğunuz istediği kitabı gösterdiğinde

birlikte bu kitabın resimlerine bakmaya başlayın. Kitap okuma ve resimlerine bakma etkinliğini eğlenceli hale getirin. Örneğin, "hazır mısın? Sayfayı çeviriyorum. Hooop" diyerek ses tonunuzu inişli- çıkışlı kullanın. Çocuğunuzla kitapta resmi bulunan üç/dört farklı hayvanın/nesnenin ne olduğunu sorun. Çocuğunuz bunların adını söylediğinde onu ödüllendirin. Eğer çocuğunuz kendi gösterdiği ya da sizin gösterdiğiniz resmin ne olduğu sorulduğunda yanıt veremezse ya da yanlış yanıt verirse o zaman ona resmi gösterin "bu ne?" deyin ve hemen ardından doğru yanıt verin. Sonrada çocuğunuzla "şimdi sen söyle bu ne?" diye sorun. Doğru yanıt verdiğinde onu ödüllendirin. Başka bir zamanda aynı kitabın resimlerine yeniden bakın ve yardımda bulunmadan önce çocuğunuzla resmi gösterip "bu ne?" diye sorun ve 5 saniye kadar yanıt vermesini bekleyin. Eğer çocuğunuz doğru yanıt verirse onu ödüllendirin ve başka bir resme geçin. Eğer doğru yanıt veremezse bağımsız olarak doğru yanıt verene kadar yardım etmeye devam edin. Çocuğunuz beceriyi yapar duruma geldikçe giderek yardımınızı azaltmayı unutmayın.

BB-36. Çocuğunuzun önüne kavrayabileceği büyüklükte bir küp koyun, bir küpü de çocuğunuzun eline verin ve çocuğunuzla "hadi kule yap" diye söyleyin. Eğer çocuğunuz kendiliğinden küpleri üst üste koyarsa onu ödüllendirin ve o küpleri üst üste koydukça eline birer birer küpleri vermeye devam edin. Bu arada kulenin altındaki küpü elinizle tutmayın. Kule tamamlandıktan sonra çocuğunuzun kuleyi yıkmasına izin verin. Çocuğunuz sekiz küple kule yapmakta zorlanıyorsa ona yardım edin ve beceriyi yapar duruma geldikçe yardımınızı azaltmayı unutmayın. Küpleri üst üste koydukça onu ödüllendirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Çocuğunuzun önüne yapılacak etkinliğe ilişkin araçları koyduktan sonra bu araçları eline almasına ve araçları incelemesine izin vermelisiniz.
- *Çocuğunuzun ilgisini çeken, tercih ettiği ve kavrayabildiği nesneleri kullanmalısınız.
- *Çocuğunuzla etkinliklere başlamadan önce ve etkinlik aralarında şarkılar söylemeli ve küçük oyunlar oynamalısınız.
- *Çocuğunuzla yapacağınız etkinlikleri keyifli hale getirmelisiniz. Bunun içinde etkinlikleri oyun haline getirmeli ve ses tonunuzu çok iyi kullanmalısınız.
- *Etkinlikler sırasında çocuğunuzla etkinlikler ve kullanılacak araçlarla ilgili konuşmalı ve çocuğunuzun da konuşması için fırsatlar yaratmalısınız.
- *BB-34,35,36 amaçları için başlangıçta iki nesne, resim, renk ve şekil arasından eşleme ile başlamalı, çocuğunuz başarılı oldukça sayıyı arttırmalısınız.
- *Çocuğunuzun etkinliği yapması için küçük yardımlarda bulunmalısınız, giderek yardımınızı azaltmalısınız ve en sonunda geri çekmelisiniz.
- *Etkinliklerde çocuğunuz yardımıyla becerileri yaptığında onu ödüllendirmeli ancak bağımsız yaptığında daha çok ödüllendirmelisiniz.
- *Etkinlikleri farklı zamanlarda ve farklı nesnelerle tekrarlamalısınız.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Farklı hayvan türleri, mutfak eşyaları, maket meyveler, sebzeler ve tüm bu nesnelerin fotoğrafları (BB-32 için)
- *Mandallar, küpler, çiviler, boncuklar (BB-33 için)
- *Farklı renklerde kartonlar (BB-34 için)
- *Az yazıları olan bol resimli kitaplar (BB-35 için)
- *Farklı renklerde küpler, bloklar (BB-36 için)

eci2.0
Erken Çocuklukta
Müdahale
Avrupa Yeterlik Girişimi

 Hayatboyu
Öğrenme
Programı

“DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI”

"Bu proje T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans <http://www.ua.gov.tr>) yürütülen Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamında ve Avrupa Komisyonu'ndan sağlanan hibeyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada yer alan görüşlerden Ulusal Ajans veya Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz."

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

DİL/İLETİŞİM GELİŞİMİ NEDİR?

Diğer insanlara dilek, istek ve gereksinimleri uygun şekilde aktarabilme ve iletilenleri uygun şekilde anlayıp bunlara uygun şekilde cevap verebilme, iletişim becerileri olarak tanımlanabilir. İletişim becerileri sözel ya da sözel olmayan yollarla gerçekleştirilebilir ancak sözel yol ile yani dil ile etkili bir şekilde iletişim kurmak en temel ve en önemli becerilerdendir. Dil, insanların iletişim kurmak amacıyla kullandıkları bir araçtır ve toplumsal uzlaşmaya dayalı kod ve kurallardan oluşur.

DİL/İLETİŞİM GELİŞİMİ HAKKINDA BİLİNMESİ GEREKENLER:

Doğumla birlikte bebek, insanların dil aracılığıyla iletişim kurdukları bir topluluk içerisinde dünyaya gelir. Başlangıçta bilmediği bir iletişim aracı olan dili kullanmak yerine ağlama, ses çıkarma gibi söz öncesi iletişim araçlarını kullanır ve zamanla bu durum yerini o topluluk içerisinde kullanılan dile bırakır. Belli kuralları ve özellikleri olan dil, insanların en yaygın kullandığı iletişim aracıdır. Dil, alıcı dil becerileri ve ifade edici dil becerileri olmak üzere iki boyutludur. Alıcı dil becerileri, bebeğin doğumdan itibaren çevresinde olup bitenleri anlama sürecindeki gelişimine karşılık gelirken; ifade edici dil becerileri ise, bebeğin dili kullanarak çevresindeki kişilerle etkileşime girme ve çevresinde değişiklik yapma becerilerindeki gelişimidir. Dil/iletişim gelişimi, bebeğinizin çevresiyle etkileşimini güçlendirmekle birlikte diğer gelişimleri alanları ile de sıkıya ilişkilidir. Konuşma, motor gelişim ile daha yoğun ilişkiliyken; dil/iletişim gelişimi ise bilişsel ve sosyal/duygusal gelişim ile daha yoğun ilişkilidir.

Bebeğin dil/iletişim gelişiminin normal olup olmadığının ya da gelişiminde bir gecikme yaşanıp yaşanmadığına ilişkin şüphe duyulması durumunda yapılması gereken ilk şey dil/iletişim gelişiminin kronolojik yaşa uygun becerilerini takip etmektir. Dil/iletişim gelişimi başlangıçta evrensel bir sıra izleyerek sonrasında da dile özgü farklılıklar taşıyarak gelişimini ömür boyu sürdürür. Bununla birlikte sıralama değişmese de sözkonusu becerilerin gerçekleşme zamanı bireyden bireye farklılık gösterebilmektedir. Bu durum üzerinde bireyin kendi gelişim hızı, beraberinde eşlik eden özür (zeka geriliği, işitme problemi vb.) ya da organik problemler (dudak-damak yarıklığı vb.), diğer gelişim alanlarında yaşanan olası problemler, çevresel etmenler (okul, aile vb.) etkili olabilmektedir.

Bebeğinizin doğumdan üç yaşına kadar devam eden dil/iletişim gelişim aşamalarının, takvim yaşı ve akranlarına göre paralellik gösterip göstermediğini gözlemlemeniz pek çok açıdan yararlıdır. Bunlar; normal dil/iletişim gelişiminin izlenmesi, ileriye yönelik hedef ve beklentilerin belirlenmesi ve olası gecikme ya da gerilik durumunda daha ayrıntılı gözlem ve değerlendirme için alan uzmanlarına zamanında yönlendirilmedir. Gelişim yaşı takvim yaşının gerisinde ise yani çocuk, yaşına göre alıcı ve ifade edici dil becerilerinin altında kalıyor, geriden takip ediyor ise dil/iletişim gelişiminin daha ayrıntılı değerlendirilmesi için çocuk nöroloğu ve dil ve konuşma terapistlerine başvurulmalıdır. İlerleyen bölümde bebeğinizin takvim yaşına karşılık gelen alıcı ve ifade edici dil becerileri ve bunları geliştirebilecek amaçlı oyunlar ve izlenecek yaklaşımlar hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabilirsiniz.

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 0-3 AY

Amaçlar

- ADB-1.** Konuşan kişiye doğru döner ve en az 5 sn. bakar.
ADB-2. Tanıdık bir ses duyduğunda sakinleşir/susar.
ADB-3. Sıklıkla konuşanın ağızını ve dudaklarını izler.

ICF Kod

- b1560, b2302
b1560
b140, d1600

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Ani ses ya da gürültüden ürküp sıçrar.
- *İnsan sesine tepki verir.
- *Bir ses duyduğunda duraksar ve dinler.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-1. Bebeğiniz oyun oynarken, arkası dönükken ya da size bakmadığı bir anda onun duyabileceği sesle konuşun, adını söyleyin. O anki tavrından farklı bir tavır sergileyip sergilemediğini gözleyin (Çevresine bakınma, donup kalma vb.).

ADB-2. Bebeğinizin huzursuz olduğu, mızıldandığı, ağladığı hoşnut olmadığı durumlarda yanına gitmeden önce ona seslenin. Sizi görmeden önce sadece sesinizi duymasını sağlayarak ve yumuşak bir ses tonuyla konuşun. Sesinizi duyduğu anda kısa bir süre için ağlaması yavaşlıyor mu ya da duruyor mu gözleyin.

ADB-3. Yüzünüzü bebeğinizin yüzüne doğru yaklaşık 30 cm. yaklaştırın. Mimiklerinizi aşırı olmamak kaydıyla abartarak dikkatini çekmeye çalışın ve onunla konuşun. Bebeğinizin altını değiştirirken, emzirirken, mama yedirirken ya da onu kucağınıza aldığınız doğal rutinlerinizde bu davranışı tekrarlayarak sizi izlemesine fırsat verin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizin tercih ettiği oyuncakları kullanın.
- *Etkileşim sırasında bebeğinizle göz teması kurarak konuşun.
- *Etkileşim sırasında bebeğinizin çevresinde olan şeylerden bahsedin.
- *Etkileşim sırasında daha basit sözcükler seçerek ve daha kısa cümleler kurarak konuşun.
- *İletişimde tonlama, işaret etme, jest ve mimiklerinizi kullanın.
- *Bebeğinizin beslenme, alt değiştirme gibi rutinlerini etkileşim için kullanın.
- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bebeğinizin hoşlandığı etkinlikleri seçin ve bunları tekrarlayın.
- *Hayat dolu, çocuksu ve heyecanlı bir tarzı seçerseniz bebeğinizin daha fazla dikkatini çekebilirsiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- Dikkatini çekebilecek nesneler: Parlak, renkli, sesli oyuncaklar; Parlak, ışıltılı nesneler, yutulamayan takılar (kulağınızdaki küpe, kolunuzdaki bilezik vb.), alüminyum folyo vb. (**ADB-1 için**)
- Dikkatini çekmek için dudağınıza parlak kırmızı biraz abartılı olacak şekilde ruj sürebilirsiniz (**ADB-3 için**)

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 3-6 AY

Amaçlar

- ADB-4.** Konuşan kişiyi bakınarak arar
ADB-5. Başını çevirerek sesin yerini (hangi yönden geldiğini) bulur
ADB-6. Ses duyduğunda mırıldanmayı bırakır

ICF Kod

- b2302, b1560
b2302, b1560
b1401, d1601

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Başını ses kaynağına doğru çevirir
- * Tanıdık nesneleri gördüğünde rutini tahmin eder. Örneğin biberonu gördüğünde heyecanlanarak, gülümseyerek, ellerini/kollarını sallayarak beslenme rutinini tahmin eder.
- * Kucağa alındığında sakinleşir
- * Biri konuştuğunda ağlamayı durdurur/keser
- * Ses oyunlarından, mırıldanmalardan keyif alır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

- ADB-4.** Bebeğinizin görüş alanı dışında (arkası dönükken ya da size bakmadığı bir anda) onun duyabileceği sesle konuşun, etrafına bakınarak sizi arıyor mu gözleyin.
- ADB-5.** Bebeğin önce sol arka tarafına geçerek en az 3 kez; sonra sağ arka tarafına geçerek en az 3 kez, ses çıkaran bir oyuncak kullanarak ses üretin. Bebeğinizin başını çevirme, ya da gözlenebilir fiziksel bir tepki ile ses kaynağının yerini tam olarak tespit edip edemediğini gözleyin.
- ADB-6.** Bebeğinizin sizi görmediği ve mırıldandığı bir anda konuşun ya da bir oyuncakla, paket kağıdı vb. ile ses çıkarın. Mırıldanmayı durdurup durdurmadığını gözleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- * Bazen bebeğiniz seslerden korkabilir, çığlık atabilir, ağlayabilir bu durumlarda onu kucağınıza alın ve avutucu sesle sakinleşmesini sağlayın.
- * Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Bebeğiniz hareket-siz, huzursuz ya da ağlamaklı olduğunda size uykusunu alamadığını, aç olduğunu ya da hasta olduğunu ifade etmek istiyor olabilir. Bu durumlarda önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra bebeğinizin gülümsediği, sesler çıkardığı, sizinle göz teması kurduğu anlarda onunla çalışın.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- Kendi sesiniz ya da bir başka tanıdık insan sesi (ADB-4 için)
Dikkatini çekebilecek nesneler:
- * Sesli oyuncaklar;
  - * Ses çıkaran nesneler: kulağınızdaki küpe, kolunuzdaki bilezik vb., alüminyum folyo vb. (ADB-5/ADB-6 için)

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 6-9 AY

Amaçlar

- ADB-7.** Adına tepki verir
ADB-8. “güle güle” “anne” “yukarı bak” gibi sözcükleri ayırt ediyor görünür
ADB-9. “hayır” denildiğinde durur, bakar veya çekinir
ADB-10. Aile üyelerinin adlarını ayırt eder
ADB-11. Belli bir zaman diliminde başkalarının sohbetlerine dikkatini yöneltir
ADB-12. Sık kullanılan ya da sık gördüğü nesnelerin isimleri söylendiğinde onları fark eder

ICF Kod

- b16700, d3101
b16700, d3101
b16700, d31010
b16700, d3101
b1400, d161
b16700, d3101

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Konuşan kişiyi bakınarak arar
- * Ses duyduğunda mırıldanmayı bırakır
- * İnsanlarla oynanan (cee gibi) gibi oyunlara ilgi gösterir
- * Taklit eder (el sallama, baş sallama vb.)

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-7. Bebeğiniz oyun oynamaya daldığında ona annesinin ya da bakıcısının adı ile seslenin ve tepki vermesi için bekleyin. Bir süre sonra (8-10 saniye) ona kendi adıyla seslenin. Bu işlemi gün içinde birkaç kez tekrarlayın. Bebeğiniz çoğunlukla kendi adına tepki verdiğinde bu beceriyi gerçekleştiriyor demektir.

ADB-8. Bebeğinize odadan çıkarken el sallayarak “bay bay ya da güle güle” deyin ve bekleyin size bakıp hareketleniyor mu örneğin size doğru eğilme, yüzünü buruşturma vb. gözlemleyin. Elinizle yukarıyı işaret ederek “aaa bak kuş” vb. deyin ve tepkisini (yukarıya bakma) gözlemleyin. Bebeğiniz başka bir şeyle ilgilenirken “aaa bak anne/baba” vb. diyerek bekleyin ve anne/babasına bakıp bakınmadığını gözlemleyin. Bu eylemleri gün içerisinde birkaç defa tekrarlayın.

ADB-9. Bebeğinizin ulaşabileceği bir yere ilgisini çekecek bir nesne (oyuncak/parlak hediye paket kağıdı vb.) koyarak almasını bekleyin gerekirse bu nesneye dikkatini çekin örneğin kağıdı buruşturarak ses çıkarmasını sağlayın ve bekleyin. Bebeğiniz bu nesneye ulaşmaya çalıştığında da bağırmadan ya da başka sözcükler kullanmadan sadece “hayır” deyin ve bekleyin. Bebeğiniz “hayır” dediğinizde duraksıyor ya da nesneyi almaktan vazgeçiyorsa hayır’a uygun tepki veriyor demektir.

ADB-10. Bebeğiniz oyun oynamaya daldığında, o an odada olan kişinin adını söyleyin ve bekleyin. Örneğin “anne/baba/anneanne nerde” ya da “Can nerde” vb. kardeşinin adını söyleyerek odada o kişiye bakıp bakınmadığını gözlemleyin. Bu eylemi gün içerisinde birkaç kez tekrarlayın.

ADB-11. Sakin bir odada bebeğinizin yanında ama onunla konuşmayıp bir başka kişiyle konuştuğunuz bir zamanda bebeğinizi gözlemleyin. Bebeğiniz size ya da konuştuğunuz kişiye en az 5sn. bakmalıdır. Bu eylemi gün içerisinde tekrarlayarak gözleyin.

ADB-12. Bebeğiniz oyun oynamaya daldığında onun duyabileceği bir ses tonuyla çevresinde sık gördüğü evcil hayvan/biberon/oyuncak bebek/top vb. bebeğinizin sık

gördüğü ya da sık kullanılan nesnelerin adını “top nerde” vb. söyleyerek bu nesnelere bakıp bakınmadığını ya da onlara doğru uzanıp uzanmadığını gözleyin. Bu eylemi gün içerisinde birkaç kez tekrarlayın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Bebeğiniz hareket-siz, huzursuz ya da ağlamaklı olduğunda size uykusunu alamadığını, aç olduğunu ya da hasta olduğunu ifade etmek istiyor olabilir. Bu durumlarda önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayın daha sonra onunla çalışın.
- *Bebeğinize yakın durun, onun size dokunabileceği uzaklıkta olun.
- *Bebeğinizin dikkatini çeken şeylerden daha fazla dikkat çekici olun. Bebeğinizin iletişim kurması ve sosyalleşmesi için hayat dolu ve canlı olun. Çünkü bebeğiniz iletişim kurmayı sizden öğrenecek.
- *Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. *Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz. Bebeğinizle iletişim kurarken işaret edin, jest ve mimiklerinizi kullanın ve ses tonunuzu monotonluktan çıkarın.
- *Bebeğinizle konuşurken o konuşmıyor bile olsa sıra alması ve tepki vermesi için 5-7sn. bekleyin bu sırada sadece kaşlarınızı kaldırmak gibi onu beklediğinizi gösteren davranışlar dışında bir şey yapmayın.
- *Rutinleri oyuna dönüştürebilir ve bu sırada tanıdık nesnelerin adlarını söyleyerek bebeğinizin tepkilerini gözlemleyebilirsiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

Dikkatini çekebilecek nesneler:

- *Sesli oyuncaklar;
- *Ses çıkaran nesneler: kulağınızda küpe, kolunuzdaki bilezik vb., alüminyum folyo vb. (ADB-9 için)

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 9-12 AY

Amaçlar

- ADB-13.** “bana ver” “nerede” gibi basit istek ve yönergeleri anlar.
ADB-14. Annenin baktığı yere bakar
ADB-15. Müzik ya da şarkı çaldığında tepki verir

ICF Kod

- b16700, d3101
b1403
b1401, 1601

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Adına bakar.
- *Aile üyelerini tanır.
- *Tanıdık nesnelerin adını ayırt eder.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-13. Bebeğinizin adını bildiği bir nesne önüne koyun ve eline almasını bekleyin. Eline aldığı anda “bana bebeği ver” vb. diyerek elindeki nesneyi vermesini bekleyin. “Bana ver” derken nesneyi (örneğin bebek) parmağınızla gösterebilir ya da elinizi uzatarak bana ver diyebilirsiniz. Ya da örneğin “top nerede” diyerek topa bakıp bakmadığını gözlemleyin. Gözleriyle etrafı araştırıp araştırmadığını topu bulduktan sonra da size bakıp bakmadığını gözlemleyin. Bu eylemi gün içerisinde birkaç kez tekrarlayın.

ADB-14. Bebeğinize bol resimli, dikkatini çekecek bir kitabı parmağınızla göstererek 1-2dk. okuyun ya da bir oyuncak örneğin bir oyuncak ayıyı parmağınızla işaret ederek bak ağzı/kulağı vb. gösterin. En az 30 saniye gösterdiğiniz kitaba ya da oyuncakla bakıp bakmadığını gözlemleyin.

ADB-15. Bebeğiniz yalnızken duyabileceği yükseklikte müzik ya da şarkı çalın ve onu gözlemleyin. Hoşlandığını gösteren salınma/yerinde hareketlenme vb. gibi vücut hareketlerini gözlemleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Bebeğiniz hareketsiz, huzursuz ya da ağlamaklı olduğunda size uykusunu alamadığını, aç olduğunu ya da hasta olduğunu ifade etmek istiyor olabilir. Bu durumlarda önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra bebeğinizin gülümsediği, sesler çıkardığı, sizinle göz teması kurduğu anlarda onunla çalışın.
- *Bebeğinizle iletişim kurarken sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- *Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- *Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin.
- *Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- *Bebeğinizle iletişim kurarken işaret edin, jest ve mimiklerinizi kullanın ve ses tonunuzu monotonluktan çıkarın.
- *Oyun çocuğunuzla etkileşim kurabileceğiniz etkili bir yoldur. Oyun sırasında “bana ver” gibi amaçları çok rahat ve stressiz gözlemleyebilirsiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Müzik, şarkı;
- *Tanıdık kişiler;
- *Tanıdık nesneler: biberon, oyuncak bebek, kaşık, vb.

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 12-18 AY

Amaçlar

- ADB-16.** Duyguları gösteren yüz ifadelerine tepki verir
ADB-17. Bildiği nesneler sözel olarak istendiğinde alıp, getirir
ADB-18. Çeşitli vücut bölümlerini adları söylendiğinde ayırt eder
ADB-19. Sorulduğunda giysi bölümleri/parçalarını gösterir

ICF Kod

- b1670, d3150
b16700, d3101
b16700, d3101, d1370
b16700, d3101, d1370

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * İstendiğinde güle güle şeklinde el sallar
- * Cee-cee ya da benzer oyunları sözel olarak istediğinizde oynar
- * Nerede sorusuna tepki verir (burnun nerde?)
- * Kişi ve nesnelere dikkati çekildiğinde bakar
- * Annenin baktığı yere bakar
- * Adı söylenen resme yaklaşık 30 saniye dikkat eder

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-14. Anlamlı bir bağlam içinde bebeğiniz yüzünüze baktığında farklı bir yüz ifadesi takının. Ancak sürekli yüz ifadenizi değiştirmeyin her bağlamda/denemede sadece bir yüz ifadesi takının. Örneğin bebeğiniz, istediği ama alamadığı birşeye uzandığında (sehpa üzerindeki biblo gibi) ona kızgın bir yüz ifadesiyle (ciss der gibi) bakın. Elini geri çekiyor ya da duraksıyor mu gözlemleyin. Bu şekilde değişik bağlamlarda değişik yüz ifadelerini (mutlu, kızgın, şaşkın) sergilemeyi deneyin.

ADB-15. Bebeğinizden adını bildiği (söylemesi şart değil) ama o an ortamda olmayan nesneleri getirmesini isteyin. Örneğin yan odadan babasının terliklerini getirmesini isteyebilirsiniz. Burada önemli olan nokta bebeğinizin bildiği bir nesneyi ondan istemenizdir. Bu etkinliği değişik nesneler isteyerek tekrarlayın.

ADB-16. Bebeğinizden vücudun çeşitli bölümlerini göstermesini isteyin. “burnunu göster” ya da “burnun nerde” gibi kısa ve basit ifadelerle istekte bulunun. En az üç tane vücut bölümünü her defasında tam olarak gösterebiliyor mu gözlemleyin.

ADB-17. Bebeğinizden çeşitli giysilerini göstermesini isteyin “hadi ayakkabılarını göster” gibi. Bu etkinliği sık kullanılan değişik giysilerle tekrarlayarak gözlemleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
*Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Bebeğiniz hareket-siz, huzursuz ya da ağırlıklı olduğunda size uykusunu alamadığını, aç olduğunu ya da hasta olduğunu ifade etmek istiyor olabilir. Bu durumlarda önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.

*Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.

* Bebeğinizin sizinle iletişim başlatmasını ya da sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğinizi hissettirin.

*Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “onu göster, bunu göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.

*Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.

*Bebeğinizle iletişim kurarken işaret edin, jest ve mimiklerinizi kullanın ve ses tonunuzu monotonluktan çıkarın.

*Oyun çocuğunuzla etkileşim kurabileceğiniz etkili bir yoldur. Oyun sırasında “bana odandan bebeğini getir” gibi isteklerle ADB-15. gibi amaçları çok rahat ve stressiz gözlemleyebilirsiniz.

*Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

*Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; gazete, terlik gibi taşırken bebeğe tehlike oluşturmayacak, kırılmaz, ufak parçalar içermeyen eşyalar (ADB-15 için)

*Tanıdık nesneler: ayakkabı, çorap gibi bilinen giysiler (ADB-15-17 için)

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 18-24 AY

Amaçlar

- ADB-20. İpucu için bir başkasının yüzünü dikkatle izler
- ADB-21. Eylem sözcüklerini anlar
- ADB-22. Adı söylenen 5 ya da daha fazla resmi işaret eder
- ADB-23. İki aşamalı yönergelere uyar

ICF Kod

- b1670
- b1670
- b16703, d3150
- b16700, d3101

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Tek aşamalı yönergelere uyar
- * Duyguları gösteren yüz ifadelerine tepki verir
- * İnsan resmi üzerinde iki veya daha fazla vücut parçasını gösterir
- * Bildiği nesneler sözel olarak istendiğinde alıp, getirir

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-18. Bu beceride bebeğinizi sizin dışınızda bir başkasıyla gözlemleyin. Örneğin misafirlğe gittiğinizde bebeğiniz ona ait olmayan birşeyle oynamak istediğinde ya da erişemediği birşeyi almak istediğinde önce bu kişinin yüz ifadesine bakıyor mu gözlemleyin. Bu davranışı farklı ortamlarda da sergileyip sergilemediğini izleyin.

ADB-19. Bebeğinize “otur”, “kalk “ gibi eylem sözcüklerini anlamlı bağlamlarda söyleyerek, bu sözcüklere uygun hareket edip etmediğini gözlemleyin. Bu denemeleri çocuğunuzun zaten oturacağı ya da kalkacağı bir zamanda değil bu eylemleri yapmayacağı bir zamanda gerçekleştirin. Örneğin otururken kalkmasını ya da dolaşırken oturmasını isteyebilirsiniz. Gün içerisinde bu eylemleri tekrarlayarak bebeğinizi gözlemleyin.

ADB-20. Bebeğinize bildiği nesnelerin resmini gösterin. Her bir resim tek bir nesneye ait resimden oluşmalıdır. Örneğin sadece ayakkabı gibi. Bunun için bebeğinizin önüne üç farklı resim koyup “bana ayakkabıyı göster” diyerek göstermesi için 5 saniye bekleyin. Gösterirse bu resmi çıkarıp yerine başka bir resim koyarak bu defa başka bir nesneyi örneğin “bana bardağı göster” diyerek sorun. Bu denemeyi 5 farklı nesne resim için yapın.

ADB-21. Bebeğinizin önüne adını bildiği birkaç (3-5) oyuncak (araba, bebek, kaşık, plastik bardak, oyuncak bebek yatağı) koyun ve birbiri ile ilişkili iki yönerge verin. Örneğin “bebeği al yatağına yatır” ya da “kaşığı bardağa koy ve karıştır” gibi. Her bir yönergeden sonra da ipucu vermeden bebeğinizin yanıt vermesi için 5 saniye bekleyin. Bu denemeleri en az 3 farklı istekte yerine getiriyor mu bebeğinizi gözleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- * Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Bu durumlarda önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.
- * Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- * Bebeğinizin sizinle iletişim başlatmasını ya da sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğinizi hissettirin.
- * Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “o resmi göster, bunun resmini göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.
- * Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- * Bebeğinizle etkileşimde bulunduğunuzda onun hızına uygun hareket edin. Bebeğiniz hızlı hareket edebilir fakat sizden yavaş düşünebilir.
- * Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Belirlediğiniz amaçları yerine getirdiği zamanları not alın.
- * Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; ayakkabı, kaşık, tabak, plastik bardak gibi eşyalar (Bu eşyaların bebek için tehlike oluşturmayacak kırılmaz ve küçük parçalar içermeyen eşyalar olmasına dikkat ediniz).
- * Resimli kartlar ya da üzerinde tek bir nesnenin resminin olduğu gazete kupürleri vb.
- * Oyuncak

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 18-24 AY

Amaçlar

- ADB-24.** Kişi eklerini anlar
ADB-25 Olumsuz yapıları anlar
ADB-26. Sahiplik/iyelik eklerini anlar

ICF Kod

- b1670-b16700
b1670-b16700
b1670-b16700

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Tek aşamalı yönergelere uyar. Örneğin “göster” denildiğinde gösterir.
- *”Hayır”ı anlar.
- *Çevresindeki çoğu nesnenin/eşyanın adını bilir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-22. Bu beceride bebeğinizin kişi eklerine verdiği tepkileri gözlemleyin. kişi ekleri eylemlere eklenir ve hareketin kim tarafından yapıldığını ifade eder. Türkçe 'de öncelikle 1. ve 2. tekil kişi ekleri sonra çoğul ekleri edinilir. Bu nedenle bebeğinizin önce “geldi-m” ve “geldi-n” eklerine verdiği tepkileri sonra “geldi, geldi-k, geldi-niz, geldi-ler” kişi eklerine verdiği tepkileri 1 hafta boyunca uygun bağlamlarda gözlemleyin.

ADB-23. Bebeğinize “-me, -ma” olumsuzluk eklerini içeren ifadeler kullanın. Örneğin “sandalyeden kalk-ma” ya da “oyuncağını at-ma” vb. ifadelerinize verdiği tepkileri gözlemleyin. Duraksıyor mu ya da yapmakta olduğu eylemi bırakıyor mu gözlemleyin.

ADB-24. Bebeğinizin önüne birbirinin aynısı 3 çift eşya koyun. Örneğin birer terlik, birer kaşık, birer bebek gibi. Sonra bu eşyaları birini bebeğinizin birini de kendi önünüze gelecek şekilde yerleştirin. Elinize bebeğinizin önünden bir eşya alıp “bu kaşık, senin deyin” sonra da kendi önünüzdekini kaldırıp “bu kaşık, benim deyin” ve masadaki tüm eşyaları bu şekilde gösterin. Bebeğinizin bu eşyaların adlarını bildiğinden emin olun. Ardından “benim kaşığımı göster” deyin ve 5sn. bekleyin. Daha sonra “senin kaşığını göster” diyerek sorun ve yine 5 sn. bekleyin. Bu 3 farklı eşya ile yapılan birer çift denemenin ikisinde “benim, senin” iyelik eklerine doğru yanıt verip vermediğini not alın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Bu durumlarda önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.
- *Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- *Bebeğinizin sizinle iletişim başlatmasını ya da sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğini hissettirin.
- *Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “onu göster, bunu göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.
- *Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- *Bebeğinizle etkileşimde bulunduğunuzda onun hızına uygun hareket edin. Bebeğiniz hızlı hareket edebilir fakat sizden yavaş düşünebilir.
- *Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Belirlediğiniz amaçları yerine getirdiği zamanları not alın.
- *Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; ayakkabı, kaşık, tabak, plastik bardak gibi eşyalar (Bu eşyaların bebek için tehlike oluşturmayacak kırılmaz ve küçük parçalar içermeyen eşyalar olmasına dikkat ediniz).
- *Oyuncaklar

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 24-30 AY

Amaçlar

- ADB-27.** Vücudun küçük bölümlerini gösterir
ADB-28. Genel akrabalık terimlerini bilir
ADB-29. Eylemle ilişkili nesneyi bilir.

ICF Kod

- b1670, d3103
b1670, d3103
b16700, d3103, d1370

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Tek aşamalı yönergelere uyar.
- *İki aşamalı yönergeler uyar.
- *Sık kullanılan eylem/fiil sözcüklerini bilir. Örneğin gel, ver, otur gibi.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-25. Bebeğinizden “dirsek, parmak, dizkapağı” vb. vücudunun küçük parçalarını sorarak göstermesini isteyin. En az üç tane vücut bölümünü her defasında tam olarak gösterabiliyor mu gözlemleyin.

ADB-26. Bebeğinizden “bana anneanneyi göster” vb. diyerek anneanne, dede, teyze, amca gibi yakın akrabaları göstermesini isteyin. İşaret ediyor ya da gözleriyle onlara bakıyor mu gözlemleyin.

ADB-27. Bebeğinizin önüne gerçek nesne (kaşık, top vb.) ya da gerçek nesneleri temsil eden oyuncak (örneğin oyuncak fincan, yatak vb.) koyun. Bir defa da en fazla 3 nesneyi önüne koyarak “hangisiyle yemek yeriz”, “hangisiyle su içeriz” vb. sorularını sorun ve 5sn. bekleyin. “Kaşık, bardak” vb. doğru cevaplarını gösteriyor mu gözlemleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.
- *Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- *Oyun çocuğunuzla etkileşim kurabileceğiniz etkili bir yoldur. Oyun sırasında “tarağı ve bebeği uzatıp tarakla ne yapılır” gibi isteklerle nesnenin işlevini sorabilirsiniz. Bu şekilde ADB-27 gibi amaçları çok rahat ve stressiz gözlemleyebilirsiniz.
- *Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- *Bebeğinizin sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğinizi hissettirin.
- *Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “onu göster, bunu göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.
- *Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; kaşık, tarak, bardak, yastık gibi taşırken bebeğe tehlike oluşturmayacak, kırılmaz, ufak parçalar içermeyen nesneler...
- *Oyuncak: ayakkabı, yatak, bebek gibi gerçek nesnelerin özelliklerini taşıyan oyuncaklar...

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 24-30 AY

Amaçlar

- ADB-30.** Yer bildiren bir terimi anlar.
ADB-31. Bir tane kavramını anlar.

ICF Kod

- b16700, d3103
b16700, d3103

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Tek aşamalı yönergelere uyar.
- *İki aşamalı yönergeler uyar.
- *Sık kullanılan eylem/fiil sözcüklerini bilir. Örneğin gel, ver, otur gibi.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-28. Bebeğinizin “altında” “üstünde” “önünde” “arkasında” gibi yer bildiren terimlerden herhangi birini anlayıp anlamadığını gün içerisinde gözlemleyerek not alınız. Bunun için bebeğinize bir tane küp (ya da farklı bir nesne) vererek bunu masanın “altına koy” deyin ve en az 5sn. bekleyin. Daha sonra bunu masanın “üstüne koy” deyin ve yine 5 sn. bekleyin. Bu şekilde bebeğinize değişik sıralarda her biri 3 kez olacak şekilde sorun ve not alın. “Önünde” “arkasında” terimleri için ise yine bebeğinize bir nesne vererek bunu annenin “arkasına” koy deyin ve 5 sn. bekleyin. Daha sonra bunu annenin “önüne” koy diyerek 5 sn. bekleyin. Bu şekilde bebeğinize değişik sıralarda her biri 3 kez olacak şekilde sorun ve not alın.

ADB-29. Bebeğinizin önüne bir avuç nesne koyun ve “bana bir tane ver” deyin ve 5 sn. bekleyin. Sonra “bana iki tane ver” deyin ve yine 5sn. bekleyin. Bu işlemi iki kez daha tekrarlayın. Çocuğunuz “bir ” tane ver dediğinizde doğru tepki veriyor mu gözlemleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.
- *Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- *Oyun çocuğunuzla etkileşim kurabileceğiniz etkili bir yoldur. Oyun sırasında “çayma bir tane şeker koy bebeğin çayına iki şeker koy” gibi isteklerle de bir tane kavramını oynayabilirsiniz. Bu şekilde ADB-29 gibi amaçları çok rahat ve stressiz gözlemleyebilirsiniz.
- *Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- * Bebeğinizin sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğinizi hissettirin.
- *Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “onu göster, bunu göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.
- *Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; kaşık, tarak, bardak, yastık gibi taşırken bebeğe tehlike oluşturmayacak, kırılmaz, ufak parçalar içermeyen nesneler...
- *Oyuncak: ayakkabı, yatak, bebek gibi gerçek nesnelerin özelliklerini taşıyan oyuncaklar...

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 30-36 AY

Amaçlar

ADB-32. Resimlerde gösterilen eylemle ilişkili nesneyi bilir.

ADB-33. Sık kullanılan eylemleri anlar

ICF Kod

b16700, d3103, d1332

b16700, d3103, d1332

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Tek aşamalı yönergeleri anlar
- *İki aşamalı yönergeleri anlar
- *Önüne konulan gerçek nesnenin işlevini bilir. Örneğin tarakla saç taranacağını, kaşıkla yemek yeneceğini gibi.
- *Eylemle ilişkili nesneyi bilir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-30. Bebeğinizin önüne üzerinde gerçek nesnenin resmi (kaşık, top vb.) bulunan resimli kartlar koyun. Bu kartlar çocuğun görmesini zorlaştıracak kadar küçük ya da üzerinde pek çok resmin olduğu karışık resimlerden oluşmamalıdır. Üzerinde tek bir nesnenin resminin olduğu kart/gazete kupürü bu amaç için uygundur. Gerçek nesneleri temsil eden resimli kartlar (örneğin tarak, top, sabun, diş fırçası vb.) koyun. Bir defa da en fazla 3 resmi önüne koyarak “hangisiyle saçımızı tararız”, “hangisiyle elimizi yıkarız” vb. sorularını sorun ve 5sn. bekleyin. “Tarak, sabun” vb. doğru cevaplarını gösteriyor mu gözlemleyin.

ADB-31. Yaygın olarak kullandığınız eylemleri (al, ver, otur, gel gibi) değişik zamanlarda kullanarak bebeğinizin bu eylemlere uygun hareket edip etmediğini gözlemleyin. Bu eylemleri kullanırken normalde bebeğinizin oturmayacağı bir zamanda “otur” diyerek eylemi anlayıp anlamadığını sınavabilirsiniz. Bebeğiniz zaten oturacaksa siz anladığı için mi zaten oturacağı için mi bu eylemi yaptığını ayırt edemezsiniz. Eylemleri sınavdığınız sırada bir yandan “otur” derken öte yandan elinizle sandalyeyi işaret ederek işaret/görsel ipucu vermemeye özen gösterin. Yoksa sözcüğü mü işaretini mi anlıyor bilemezsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.
- *Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- *Oyun çocuğunuzla etkileşim kurabileceğiniz etkili bir yoldur. Oyun sırasında “Otur, ye, iç” gibi sık kullanılan eylemleri sınavabilirsiniz ya da kitap okuma etkinliği yaparken “Tarak resmini göstererek tarakla ne yapılır” gibi isteklerle nesnenin işlevini sorabilir ve bu şekilde ADB-30 ve ADB-31 gibi amaçları çok rahat ve stressiz gözlemleyebilirsiniz.
- *Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- *Bebeğinizin sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğinizi hissettirin.
- *Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “onu göster, bunu göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.
- *Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; kaşık, tarak, bardak, yastık gibi taşırken bebeğe tehlike oluşturmayacak, kırılmaz, ufak parçalar içermeyen nesneler...
- *Resimli kartlar, gazete kupürleri...

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

ALICI DİL BECERİLERİ (ADB) 30-36 AY

Amaçlar

ADB-34. “Büyük” ve “küçük”ü anlar.

ADB-35. Yer bildiren terimleri anlar.

ICF Kod

b16700, d1370

b16700, d1370, d1332

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Tek aşamalı yönergeleri anlar
- *İki aşamalı yönergeleri anlar
- *Önüne konulan gerçek nesnenin işlevini bilir. Örneğin tarakla saç taranacağını, kaşıkla yemek yeneceğini gibi.
- *Yer bildiren bir terimi anlar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ADB-32. Birbirinin aynısı 3 grup eşya ya da oyuncak hazırlayınız. Top, bardak, bebek, tencere vb. Bebeğinizin önüne biri büyük biri küçük iki nesne örneğin top koyarak, farklı sıralarda (büyük ve küçük terimlerini belli bir düzen olmaksızın) her birini 3 kez olacak şekilde bana “büyük” olanı göster bana “küçük” olanı göster şeklinde sorunuz. Sonra bu denemeyi diğer eşya/oyuncak grupları için de yapınız. Her sorunuzdan sonra yanıt için 5sn. bekleyiniz.

ADB-33. Bebeğinize “İçinde-Dışında”, “Altında-Üstünde” gibi yer bildiren terimleri sorabileceğiniz iki boş kutu (ayakkabı kutusu olabilir) hazırlayın. Elinize bir küp (ya da benzer adını bildiği bir başka nesne) alarak kutunun içine koyun. Bir tanesini de dışına koyun. Daha sonra bebeğinizden size kutunun “içindeki” küpü vermesini isteyin ve 5sn. bekleyin. Sonra “dışındaki” küpü vermesini isteyin ve yine 5sn. bekleyin. Bu işlemi “içinde” ve “dışında” terimlerinin her birini 3 kez olacak şekilde farklı sıralarda (üstüste “içinde” göster demek yerine “içinde” ve “dışında” terimlerini karışık sıra ile) sorarak tekrarlayınız. Bu denemeleri farklı zamanlarda başka yer bildiren terimleri (altında-üstünde) sınamak amaçlı tekrarlayabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın.
- *Bu davranışları gözlerken bebeğinizin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik durumuna karşı hassas olun. Önce bebeğinizin ihtiyaçlarını karşılayıp daha sonra onunla çalışın.
- *Etkileşimler sırasında çocuğunuzla yüzyüze olun.
- *Oyun çocuğunuzla etkileşim kurabileceğiniz etkili bir yoldur. Oyun sırasında “büyük araba- küçük araba ya da büyük bebek-küçük bebek” gibi sık kullanılan sıfatları sınavabilir ya da “bebeğini yatağın üstüne koy, arabayı garajın içine koy” gibi isteklerle yer bildiren terimleri sınavabilirsiniz. Bu şekilde ADB-32 ve ADB-33 gibi amaçları çok rahat ve stressiz gözlemleyebilirsiniz.
- *Bebeğinizden istekte bulunduğunuzda sıra alın ve tepki vermesi için bebeğinizi 5-7sn. bekleyin.
- * Bebeğinizin sizin isteklerinize yanıt vermesini beklerken gözlerinizle, kaşınızla, ellerinizle tüm dikkatinizin onda olduğunu ve cevap vermesini beklediğinizi hissettirin.
- *Bebeğinize onu sorguluyormuş gibi arka arkaya “onu göster, bunu göster” demeyin. Onun arkadaşı gibi olun, oyunla isteklerde bulunun. Cevap vermediği durumlarda ısrarcı olmayın biraz sonra tekrar deneyin.
- *Bebeğinizin sadece verdiği doğru cevaplara değil, yaptığı diğer şeylere de değer verin, önemli görün.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Tanıdık nesneler: çocuğun bildiği, evde sık kullanılan nesneler; kaşık, tarak, bardak, yastık gibi taşırken bebeğe tehlike oluşturmayacak, kırılmaz, ufak parçalar içermeyen nesneler...
- *Oyuncak: ayakkabı, yatak, bebek gibi gerçek nesnelerin özelliklerini taşıyan oyuncaklar...

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 0-3 AY

Amaçlar

- İDB-1.** Acıktığını ya da rahatsız olduğunu belirten özel bir tür ağlaması vardır
- İDB-2.** Yalnızken sesleme (babıldama/mırıldanma) yapar
- İDB-3.** Memnun olduğu zamanlarda bunu belirten seslemeler yapar
- İDB-4.** Kendisiyle konuştuğunda güler, sesler çıkarır

ICF Kod

- b3401
- d3401
- b3401, d331
- b3401, d331

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Ani ses ya da gürültüden ürküp sıçrar
- *İnsan sesine tepki verir
- *Sesli güler
- *Ağlama dışında sesler üretir

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-1. Bebeğinizin acıkma ve rahatsız olduğu diğer durumlar (altının kirli olması, bir yerinin ağrması, acıması) için birbirinden farklı ağlamalar sergileyip sergilemediğini 1 hafta süresince gözleyin. Eğer ağlamalar arasındaki farkı ayırtedebiliyorsanız bu davranışı gerçekleştiriyor demektir.

İDB-2. Bir hafta süresince bebeğinizi güvenli bir yere yatırdıktan sonra görünmeden kendi başına iken sesler çıkarıp çıkarmadığını dinleyin.

İDB-3. Bebeğinizi altını değiştirip, karnını doyurduktan sonra keyifli olduğu zamanlarda 1 hafta süresince gözlemleyin. Çıkardığı sesleri dinleyip not alın.

İDB-4. Bebeğinizle gözgöze gelecek şekilde (yaklaşık 30cm.) karşılıklı durun ve onunla konuşun ya da ağulama benzeri anlamsız sesler üretin. Bu sırada ona gülümseyin ve mimiklerinizi fazla abartmamak şartıyla kullanın. Çocuğunuzla konuşurken 5-7 saniye çocuğunuzun sırasını alması için bekleyin. Beklerken, beklentinizi gösteren, açık görülebilir bir davranış (örn. kaşlarınızı kaldırın, ağzınızı açın, ellerinizi uzatın) dışında hiçbir şey yapmayın.

*İstemsiz seslendirmelere, yüzdeki ifadelere ve mimiklere sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıt verin. Eğer bebeğiniz oyun oynarken ses çıkarıyor; fakat sesleri iletişim amaçlı kullanmıyorsa, seslerin insanların dikkatini çekebileceğini öğrenmemiş demektir. Bebeğinizin sesleri iletişim kurmak için kullanmasına yardım etmek için, onun seslerine, yüz ifadelerine ve dokunuşlarına normalde verdiğinizden daha fazla yanıt verin.

*Bebeğinizin “küçük davranışlarına”, bu davranışların açık bir amacı ve anlamı olmasa da, hemen yanıt vererek, bu davranışları anlamlı sosyal etkileşime dönüştürebilirsiniz.

*Bebeğinizin yalnız oyunlarına ve kendi kendine gerçekleştirdiği konuşmalara hemen yanıt vererek sizi daha çok fark etmesine ve sizinle sosyal etkileşime girmeye daha çok istekli olmasına yardımcı olabilirsiniz. Bebeğinizin davranışına ne kadar çabuk yanıt verdiğinizi görmek için kayıtlı video gözlemlerinize göz atabilirsiniz.

*Bebekler konuşmadan önce ağlarlar veya ihtiyaçlarının ne olduğunu bildirmek için sözsüz ipuçlarını (yüzünü buruşturma, dudak bükme gibi) kullanırlar. Bebeğinize bu davranışları nasıl kullanacağını öğretmek ve iletişim için daha karmaşık davranışları kullanmasını artırmak için, onun sözsüz sinyallerine (yüzünü buruşturma, itme vb.) veya ağlamalarına hemen yanıt verin.

*Birlikte yapılan etkinlikler sırasında iletişim kurmayı alışkanlık haline getirin. Seslerle, mimiklerle ve sözcüklerle oynamak bebeğinizin sosyal ilişkiler kurmasına yardım edecektir. Bebeğinize insanlarla olmanın ve onlarla arkadaşlık kurmanın en önemli yolunun, iletişim kurmaktan geçtiğini öğretin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Etkileşim sırasında bebeğinizle göz teması kurarak konuşun.

*Etkileşim sırasında daha basit sözcükler seçerek ve daha kısa cümleler kurarak konuşun.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (beslenme, alt değiştirme),
- *Ayna

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 3-6 AY

Amaçlar

- İDB-5.** Yetişkin kendisinin çıkardığı sesleri taklit ettiğinde sesleme yaparak karşılık verir
- İDB-6.** İki tane tanımlanabilir ünlü ile heceler üretir
- İDB-7.** Çığlık atar (acıdan değil)
- İDB-8.** "k", "g", "h" gibi ünsüz sesleri üretebilir
- İDB-9.** "b", "m", "w", "d", "n", "r", gibi ünsüzleri üretir

ICF Kod

- b3401, d331
- b3401, d331
- b3401, d331
- b3401, d331
- b3401, d331

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * fincanla içecek uzattığınızda dilini fincanın içine sokar
- * kaşıkla mama verirken kaşığı çektiğinizde diliyle iter, yiyecekleri çıkarır
- * yüzyüze etkileşimde bulunur

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

- İDB-5.** Bebeğinize doğru eğilerek onunla konuşun, gıgıldayın ya da sesler çıkararak sesli oyunlar oynayın. Bu tip etkinlikleri en 5 kez yapın ve bebeğinizin sizi taklit edip etmediğini gözleyin. Ancak çıkardığınız her sestten sonra ya da yaptığınız her girişimden sonra bebeğinize sizi taklit etmesi için fırsat verin ve bekleyin.
- İDB-6.** Bebeğinizle en az 3 gün boyunca çeşitli ses oyunları oynayarak "e,i,o,ü" gibi sesli/ünlü sesleri üretilip üretilmediğini gözleyin. Bebeğiniz yukarıda sözü edilen sesleri çıkarmıyorsa siz ona model (örnek) olun ve bu sesleri çıkarın, sizi taklit etmesi için bekleyin, fırsat verin. Dikkat edilmesi gereken nokta bebeğinizin bu sesleri ağlamadan üretmesidir. Ağlarken ürettiği sesler değerlendirmeye alınmaz.
- İDB-7.** Bebeğinizi altını değiştirip, karnını doyurduktan sonra keyifli olduğu zamanlarda 1 hafta süresince gözlemleyin. Çığlık atıp atmadığını not alın. Ancak bebeğin canı yandığı için değil çıkardığı sestten keyif aldığı için çığlık attığına dikkat edin.
- İDB-8.** Bebeğinize kendi kendine sesler üretebileceği keyifli bir ortam oluşturun bu arada siz de onun ağlamadan çıkardığı sesleri not alın. Bebeğiniz yukarıda sözü edilen sesleri çıkarmıyorsa siz ona model (örnek) olun ve bu sesleri çıkarın, sizi taklit etmesi için bekleyin, fırsat verin.
- İDB-9.** Bebeğinize kendi kendine sesler üretebileceği keyifli bir ortam oluşturun bu arada siz de onun ağlamadan çıkardığı sesleri not alın. Bebeğiniz yukarıda sözü edilen sesleri çıkarmıyorsa siz ona model (örnek) olun ve bu sesleri çıkarın, sizi taklit etmesi için bekleyin, fırsat verin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *İDB-5.Etkileşim sırasında bebeğinizle göz teması kurarak konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını ve iletişimlerini taklit edin. Eğer bebeğinizin sizinle etkileşim kurma isteği az ise, bebeğinizin davranışlarını bu davranışlar acayip ya da uygunsuz olabilecek davranışlar (örn. sallanmak, parmak emmek, çığlık atmak veya ağlamak, nesneleri fırlatmak gibi) bile olsa taklit ederek onun dikkatini çekebilirsiniz.
- *Etkileşim sırasında çocuğunuzun çıkardığı ya da çıkarabileceği daha basit sesleri kullanın. "agu, ada, abu baba" gibi. Bu sesleri İDB-8 ve İDB-9 maddelerindeki sesleri ünlü/sesli sesleri kullanarak çoğaltabilirsiniz.
- * Etkileşim sırasında sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Unutmayın bebeğinizle kurduğunuz iletişim karşılıklı sıra almaya dayanmalıdır.
- *Daha az gürültülü bir ortam sağlamalı ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırmalıyım.
- *Bebeğimin beslenme, alt değiştirme gibi rutinlerini etkileşim için kullanabilirim.
- Diğer maddeler için;
- *Çocuğunuzun düzenli olarak gözlemleyin. Çocuğunuzun çeşitli ortamlarda kullandığı belli belirsiz sesleri ve gözünüze çarpmayan davranışları fark edin ve dinleyin, not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir ya da kameraya da çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak çocuğunuzun çıkardığı sesleri belirleyebilirsiniz.
- *Daha az gürültülü bir ortam sağlamalı ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırmalıyım.
- *Bebeğimin hoşlandığı keyif aldığı bir ortam oluşturmalıyım.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (beslenme, alt değiştirme),
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 6-9 AY

Amaçlar

- İDB-10.** Sözel oyunlar oynar
- İDB-11.** Ünlü ünsüz sırasında hecesel tekrarlar üretir
- İDB-12.** Bazı uygun jestleri kullanır
- İDB-13.** Ayna karşısında kendi görüntüsüne seslemeler yapar

ICF Kod

- d331, b167
- d331, b340
- d3350, b16713
- b11420, b3350

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *çenesini aşağı yukarı hareket ettirir
- *ayna karşısında kendi görüntüsüne gülümser
- *değişik yüz ifadelerine tepkide bulunur

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-10. Bebeğinize doğru eğilerek dikkatini çekin ve “haydi oyun oynayalım” deyin ve küçük bir örtü, yastık gibi bir malzemeyi yüzünüzü kapatacak şekilde tutun. Çok fazla bağırmadan ama sesinizi duyuracak şekilde ve gülümseyerek, neşeli bir ses tonuyla “ce e” deyin. Bu işlemi örneğin her defasında örtünün sağ tarafından bakarak birkaç kez yapın sonrasında hemen “ce e” demeyin ve bekleyin, çocuğunuzun tepkisine bakın. Sağ tarafa doğru eğilerek bakıyor mu? Siz “ce e” dediğinizde gülüyor mu? Gün içerisinde benzer sözel oyunları oynayarak bebeğinizi gözlemleyiniz.

İDB-11. Bebeğiniz bu dönemde sizin üretiminize benzer bir zamanlamayla ünlü ve ünsüz seslerden oluşan heceleri tekrar ederler. Ba-ba-ba ma-ma-ma de-de-de gibi. Bu ses sıralamalar, bazen bir sözcük ba-ba ma-ma gibi de olabilir. Ancak bu sadece hecesel tekrarlamalardır ve dünyadaki tüm bebeklerde bu dönemde gözlemlenir. Dolayısıyla bu sözcükler bebeğinizin gerçek ilk sözcükleri değildir. Bebeğinizi bu çeşit ses oyunları yaparken gözlemleyin ve çıkardığı ünlü-ünsüz hecesel tekrarları not alın. Bebeğiniz bu tür heceler üretmiyorsa siz ona bu tür heceler üreterek model (örnek) olun ve sizi taklit etmesi için fırsat verin, bekleyin.

İDB-12. Bebeğinize gün içerisinde uygun durumlarda örneğin odadan çıkarken el sallayarak “güle güle” deyin, iyi bir şey yaptığında “alkış” deyin ve alkışlayın ya da yemeğini tükürdüğünde başınızı iki yana sallayarak “hayır” deyin. Sonrasında uygun durumlarda örneğin onu kucağınıza alarak odadan çıkarken “haydi babaya güle güle yapalım” diyerek el sallama hareketini kullanıp kullanmadığını gözlemleyin.

İDB-13. Bebeğinizi ayna karşısına oturtun ve kendi görüntüsüne sesler çıkartıyor mu izleyin. Gün içerisinde zaman zaman bu etkinliği tekrarlayarak gözlemleyin. Bebeğiniz seslemeler yapmıyorsa siz de ayna karşısına onunla birlikte geçin ve sesler üreterek ona model (örnek) olun ve sizi taklit etmesi için bekleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırın. Bebeğinizin hoşlandığı keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Etkileşim sırasında bebeğinizle göz teması kurarak konuşun.

*Bebeğinizin davranışlarını ve iletişimlerini örneğin çıkardığı sesleri taklit edin. Bu durum hem bebeğinizle iletişim kurmanıza hem de onun sizi gözlemesine olanak verir.

*İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de çocuğunuza bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.

*Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, heceleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı hecesel tekrarları belirleyebilirsiniz.

*Etkileşim sırasında örneğin sözel oyunları oynarken ya da odadan çıkarken güle güle demesini beklerken sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Bu sırada ondan bir tepki beklediğinizi gösterin: kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin vb. Unutmayın bebeğinizle kurduğunuz iletişim karşılıklı sıra almaya dayanmalıdır.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Bebeğiniz kendi kendine oynuyor bile olsa çıkardığı seslere yanıt verin ve bu sesleri çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (beslenme, alt değiştirme),
- *Ayna
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 9-12 AY

Amaçlar

- İDB-14.** Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- İDB-15.** Değişik perdelerde/tonlarda seslemeler yapar
- İDB-16.** Oyuncaklarına sesleme yapar

ICF Kod

- b320, d331
- b3101, d331
- b320, d331

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * tanıdık sözcükleri farkedir
- * bardaktan içme becerisi gelişmeye başlar
- * dil hareketleri başlar
- * dil ve hareket içeren sosyal oyunlara katılır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-14. Bebeğinizin önüne ama ulaşamayacağı uzaklığa birkaç (çok fazla değil) dikkat çekici nesne ya da oyuncak koyun ve bekleyin. Bebeğinizin bu nesneleri almak için ağlama dışında çıkardığı sesleri not alın. Bebeğiniz bu nesnelere ulaşmak için size bakıp yardım amaçlı seslemeler yapıyor mu gözlemleyin. Bu etkinliği birkaç gün boyunca birkaç kez tekrarlayın. Bebeğiniz sesleme yapmıyorsa siz ona model (örnek) olun, örneğin “ver” deyip ona bakın ve sizi taklit etmesi için en az 5-7sn. tanıyın taklit etmiyorsa tekrar “ver” diyerek istediği nesneyi ona verin. Burada amaç çocuğunuzun “ver” demesi değil ağlama dışında iletişim amaçlı ses çıkarmasıdır.

İDB-15. Bebeğinizi yalnızken ya da başkalarının yanında gözlemleyin. Düşükten yükseğe ya da yüksekten düşüğe yaptıkları perde değişikliklerini (ses şiddeti) not alın. Heyecanlandığında, mutlu olduğunda ya da kızdığında yaptığı seslemeleri ayırt etmeye çalışın. Bebekler bu dönemde yetişkin benzeri ezgiler ya da vurgular içeren hecelemler üretebilirler. Bunlar bebeğinizin ön sözcükleridir ancak henüz belirli bir anlam taşıyan gerçek sözcükleri değildir. Bu beceriyi birkaç gün boyunca gözlemleyin. Gerekliyse siz bebeğinize model (örnek) olun ve tekdüze, monoton bir konuşma yerine ezgi ve tonlamalar kullanarak onunla konuşun. Bu beceriyi özellikle masal okurken masal kahramanlarını seslendirirken ya da kukla konuşturarak gerçekleştirebilirsiniz.

İDB-16. Bebeğiniz yalnız başına oyuncakları ile oynarken onu gözlemleyin ve oyuncaklarıyla sanki onlarla konuşuyormuş gibi yaptığı seslemeleri not alın. Bu beceriyi birkaç gün boyunca gözlemleyin. Bebeğiniz bu beceriyi sergilemiyorsa siz de onunla birlikte oynayarak oyuncakları ile konuşun ve ona örnek olun, sizi taklit etmesi için fırsat verin, bekleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

* Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.

* Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

* Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb. (özellikle İDB-14. için etkili bir durumdur)

* İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.

* Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.

* Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, heceleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı hecesel tekrarları belirleyebilirsiniz.

* Etkileşim sırasında örneğin odadan çıkarken güle güle demesini beklerken sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Bu sırada ondan bir tepki beklediğinizi gösterin.

* Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

* Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

* Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

* Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 9-12 AY

Amaçlar

İDB-17. Bazı sözcükler için farklı bir sözcük uydurabilir

İDB-18. Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur

İDB-19. Sıklıkla 1 ya da daha fazla belirli, anlamlı sözcük üretir

ICF Kod

b16710, d133

b16710, d330

b16710, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * tanıdık sözcükleri farkedir
- * bardaktan içme becerisi gelişmeye başlar
- * dil hareketleri başlar
- * dil ve hareket içeren sosyal oyunlara katılır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-17 Bebekler bazen bir dönem gerçek sözcüklerin yerine kendilerinin uydurduğu belirli sözcükleri kullanabilirler. Örneğin sadece kendi yastığı için “pappap” deme gibi. Siz de kendi bebeğinizin uydurduğu ama tutarlı olarak belli bir nesneye (örneğin oyuncak bebek/ayı) atıfta bulunmak için kullandığı sözcükler var mı gözlemleyin varsa not alın. Bu beceri her çocukta görülmeyebilir.

İDB-18. Bebeğinizle gezmeye giderken haydi “güle güle” ya da “baş baş” de, al-ver, gel gibi isteklerde bulunun ve bekleyin ancak söylemesi için zorlamayın. Bu tip sözel istekleri gün içerisinde değişik zamanlarda tekrarlayın. Bebeğiniz bu istekleri yerine getirmiyorsa siz uygun bağlamlarda (günlük rutinlerde, oyun sırasında) baş baş / bay bay diyerek el sallayın ya da al-ver diyerek elinizdekini alın-verin ya da gel gel diyerek elinizle gel işareti yapın ve ona model (örnek) olun, bu isteklere uygun baş-baş, al-ver ya da gel vb. demesini bekleyin. Burada önemli olan bebeğinizin sözel olarak tepkide bulunması yani baş baş, al-ver ya da gel demesidir. Sizin çocuğunuz başka sözcükler kullanabilir, her çocuğun kullandığı ilk sözcükler birbirinden farklıdır.

İDB-19. Bu dönemin sonunda 10. Aydan sonra bebeğiniz tutarlı olarak yani sadece belli bir şey için belli bir sözcüğü (oyuncak ismi, anne, baba gibi) kullanmaya başlar. Ancak telaffuz hataları görülebilir ve normaldir. Bebeğiniz hiç sözcük üretmiyorsa birlikteyken onun yanına oturup çevresinde sık gördüğü nesneleri ya da sık tekrarlanan eylemleri adlandırın “araba, bebek, su, süt al, ver, aç, gel vb.” vb. ancak bunu monoton etiketler gibi yapmayın bunun yerine birlikte oynarken ya da bebeğinizin dikkatini yönelttiği şeyleri adlandırarak yapın. Bebeğinizin iletişim kurması için ortam yaratın, örneğin o istemeden ihtiyacı olan şeyleri vermeyin bırakın bebeğiniz su, süt, oyuncak istesin ve bu sözcükleri söylemeye ya da “ver” demeye çalışsın. Örneğin oyuncaklarını / suyu görsün ama ulaşamayacağı rafa koyun “ver” demesini bekleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

* Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.

* Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

* Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

* İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.

* Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.

* Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, heceleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı hecesel tekrarları belirleyebilirsiniz.

* Etkileşim sırasında örneğin odadan çıkarken güle güle demesini beklerken sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Bu sırada ondan bir tepki beklediğinizi gösterin.

* Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

* Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

* Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

* Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 12-18 AY

Amaçlar

- İDB-20.** Bir başkasının dikkatini bir nesneye çeker.
- İDB-21.** Hayvan seslerini taklit eder

ICF Kod

b1403

b16710, d130

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- * Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur
- * Sıklıkla 1 ya da daha fazla anlamlı sözcük üretir
- * Fincanla sıvı içerken dudaklarını tam olarak kapatır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-20. Bebeğiniz ilgisini çeken bir nesneyi gözüyle, eline alarak ya da parmağıyla işaret ederek yetiştikine gösterir. Bu sırada gülümseyebilir ya da ses çıkarabilir. Bu şekilde bir başkasının dikkatini bir nesneye çekmeye çalışır. Bebeğiniz ilgisini çeken nesneyi size nasıl gösteriyor, gözlemleyin. Bebeğiniz sizinle dikkatini paylaşmıyorsa siz onun dikkatini çekebileceğini düşündüğünüz bir nesneyi (renkli, parlak ve ses çıkaran nesneler dikkatini daha çok çekebilir) elinize alarak onun göz hizasına gelecek şekilde karşısına oturun ve nesneyi onun göz hizasına çıkararak hareket ettirin, sallayın, konuşturun, ses çıkarın. Daha sonra görebileceği bir yere koyarak size bu nesneyi gözüyle, eline alarak ya da parmağıyla işaret ederek gösteriyor mu gözlemleyin.

İDB-21. Bebeğinizin önüne renkli resimli kartlar ya da resimli bir kitap koyun ve buradaki hayvanların resmini göstererek adlarını söyleyip çıkardığı sesleri taklit ederek bebeğinize model olun. Örneğin bak bu bir koyun! Koyun “mee” der gibi birkaç kez model olun. Sonra içinizden 5-7sn. sayın ve sizi taklit etmesi için bebeğinize fırsat verin. Resimlerin anlaşılır, sade (çok karışık olmayan) büyük ve renkli resimler olmasına dikkat edin. Bu şekilde birkaç hayvanın çıkardığı sesleri taklit etmesi için fırsat tanıyın ve taklit ettiği hayvan seslerini not alın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğini hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- * İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Bebeğinizin söylediklerini ve söylemeye çalıştıklarını dinleyin, taklit edin, çeşitlendirin.
- * Etkileşim sırasında sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Unutmayın bebeğinizle kurduğunuz iletişim karşılıklı sıra almaya dayanmalıdır.
- * Bebeğinizin beslenme, banyo, alt değiştirme gibi rutinlerini etkileşim için kullanabilirsiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (yemek yeme, banyoya hazırlık vb.),
- * Resimli kitaplar, resimli kartlar
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 12-18 AY

Amaçlar

İDB-22. İstendiğinde 2 ya da daha fazla nesnenin adını sözel olarak adlandırır

İDB-23. Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır

ICF Kod

b16710, d130

b16710, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- * Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur
- * Sıklıkla 1 ya da daha fazla anlamlı sözcük üretir
- * Fincanla sıvı içerken dudaklarını tam olarak kapatır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-22. Bebeğinize 2 ya da daha fazla aşına olduğu / bildiği nesne göstererek bu nesnelerin adını sorun. Örneğin oyuncak bebeğini ya da topu göstererek “bu ne” diye sorun. Cevap vermesi için 5-7sn. bekleyin. Bildiği nesnelerin adlarını (telaffuz hataları olabilir) not alın. Bu beceriyi birkaç gün boyunca gözlemleyin. Burada önemli olan bebeğinizin sorulduğunda / istendiğinde nesnenin adını söylemesidir. Bu nedenle bebeğinizden soru sorarak, seçenek sunarak ya da istekte bulunarak talepte bulunun, yanlış yanıt alır ya da hiç yanıt alamazsanız model olun. Örneğin elinizdeki nesneyi istediğini belli ediyorsa “topu mu arabayı mı istiyorsun” deyip seçenek sunarak ipucu verin ve cevap vermesi için bekleyin. Zaman geçtikçe ipucu vermeden bebeğinize “ne istiyorsun” diye sorun yanıt vermezse “top” de diyerek model (örnek) olun ve istediği nesneyi bebeğinize verin. Ancak sözcükleri söylemesi için zorlamayın sadece bu sözcükleri üretmesi için ortam yaratın.

İDB-23. Bebeğinizi yalnızken, oyuncaklarıyla oynarken ya da başkalarıyla etkileşim halindeyken gözlemleyin. Telaffuz hatalarına bakmadan kendiliğinden tutarlı olarak (bir sözcüğü belli bir nesne için kullanması) kullandığı sözcükleri not alın. Eğer bebeğiniz kendiliğinden sözcük kullanmıyorsa ortamda farklı düzenlemeler yaparak bebeğiniz için iletişim kurmaya ilişkin gereksinim yaratın. Bu düzenlemelerin doğal görünmesi zorunludur. Doğal görünmesiyle kastedilen, yapılan çevre düzenlemesinin özel bir düzenleme gibi görünmesinden öte günlük rutin akışının içine doğal olarak eklenmesidir. Örneğin rutinler, etkinlikler, geçişler sırasında bebeğinizin gereksinim duyacağı durumlarda çevresel düzenleme yaparak (istediği bir nesneyi görebileceği ancak alamayacağı yüksek bir yere koyarak ya da içi görünen bir kavanoza koyarak ulaşılamaz hale getirme, bisküviyi küçük parçalar halinde az az vererek eksik bırakma gibi) bebeğinizin kendiliğinden iletişime geçmesi için ortam yaratın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- * İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Bebeğinizin söylediklerini ve söylemeye çalıştıklarını dinleyin, taklit edin, çeşitlendirin.
- * Etkileşim sırasında sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Unutmayın bebeğinizle kurduğunuz iletişim karşılıklı sıra almaya dayanmalıdır.
- * Bebeklerin dili en iyi şekilde öğrenmesi sizin o anda bebeğinizin yaşadığı durumu en uygun şekilde karşılayan sözcükleri kullanmanıza bağlıdır. Bebeğinizin günlük hayatta çok fazla karşılaşmadığı sözcüklerin yerine, bebeğinizin davranışlarını, duygularını ve niyetlerini karşılayan ve günlük hayatta daha fazla karşılaştığı sözcükleri kullanmaya özen gösterin.
- * Bebeğinizin oyun etkinliklerine ya da iletişim girişimlerine yanıt verme alışkanlığı oluşturduktan sonra, zaman zaman doğru kelimeleri ya da telaffuzu kullanarak onlara model olun ama bebeğinizin sizi taklit etmesini istemeyin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (yemek yeme, banyoya hazırlık vb.),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 12-18 AY

Amaçlar

- İDB-24.** İstemediği bir eylemi durdurur
- İDB-25.** Nesne ya da eylem ister

ICF Kod

b167
b16710, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- * Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur
- * Sıklıkla 1 ya da daha fazla anlamlı sözcük üretir
- * Fincanla sıvı içerken dudaklarını tam olarak kapatır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-24. Bebeğinizle vakit geçirirken, günlük rutinlerde (beslenme, banyo vb.) bir hafta boyunca bu davranışı gözlemleyin. Örneğin beslenme sırasında doyduğunda uzattığınız kaşığı eliyle itiyor mu, kafasını çeviriyor mu, elinizi itiyor mu ya da konuşabiliyorsa “hayır” diyor mu not alın.

İDB-25. Bebeğinizle vakit geçirirken, günlük rutinlerde (beslenme, banyo vb.) bir hafta boyunca gözlemleyin. Örneğin oyun oynarken ya da beslenme sırasında çevresindeki kişiden nesne / yiyecek / oyuncak istiyor mu ya da örneğin bir kutuyu açmak gibi bir eylemi gerçekleştirmenizi istiyor mu not alın. Bunu mutlaka sözcükle istemeyebilir. Ağlama dışında henüz konuşamayan çocuk işaretlerle (gözünü, parmağıyla, ses çıkarak), yeni konuşmaya başlayan çocuk tek sözcükle (bebe vb.) bir başka çocuk ise iki sözcükle (bebe ver) isteyebilir. Eğer bebeğiniz kendiliğinden nesne ya da eylem istemiyorsa sizin çevre düzenlemesi yaparak bebeğinizin iletişim başlatmasını yani nesne ya da eylem istemesini sağlamanız gerekmektedir. Bu amaçla bebeğinizin günlük rutin (yemek, banyo, oyun, uyku vb.) akışında bazı nesneleri ulaşılamaz hale getirme, sınırlı oranda verme, eksik bırakma ya da şaşırtıcı durumlar yaratma yoluyla düzenlemeler yapınız. Örneğin bebeğiniz sevdiği oyuncakları görüp de alamayacağı bir yere koyun ve istemesini bekleyin. Ya da sevdiği bir yiyeceği küçük parçalar halinde tek tek istedikçe verin ya da biberonu verin içine süt / su koymayı unutmuş gibi yapın ya da oyuncağını alın kafanızın üstüne koyun ve onu şaşırtın ve böylece iletişim başlatması için bir neden hazırlayın. Bebeğinizin mutlaka sözcük kullanması gerekmiyor henüz konuşamayan çocuk işaretlerle de nesne / eylem isteyebilir. Sözel olarak istemiyorsa bunun için siz ona model olun yani “su mu istiyorsun” vb. deyin ve sizi taklit etmesi için bekleyin ve sonra nesneyi verin / eylemi yapın. Ancak bu stratejileri uygularken bebeğinizin mizacını göz önüne alın ve ağlama / öfke nöbeti geçirmesine izin vermeyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleme sırasında onu beklediğini hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- * İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Bebeğinizin söylediklerini ve söylemeye çalıştıklarını dinleyin, taklit edin, çeşitlendirin.
- * Etkileşim sırasında sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Unutmayın bebeğinizle kurduğunuz iletişim karşılıklı sıra almaya dayanmalıdır.
- * Bebeğinizin beslenme, banyo, alt değiştirme gibi rutinlerini etkileşim için kullanabilirsiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (yemek yeme, banyoya hazırlık vb.),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 12-18 AY

Amaçlar

İDB-26. Gideceğini anladığında kendiliğinden el sallar

İDB-27. Yetişkinin sohbet sırasında kullandığı sözcükleri anlaşılabilir şekilde taklit eder

ICF Kod

d3350, b16713

d130

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- * Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur
- * Sıklıkla 1 ya da daha fazla anlamlı sözcük üretir
- * Fincanla sıvı içerken dudaklarını tam olarak kapatır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-26. Bebeğinizi odadan, evinizden ya da misafirlikten ayrılırken gözlemleyin. Bulunduğunuz mekandan bebeğinizle birlikte ayrılırken siz söylemeden kendiliğinden el sallıyor mu bir hafta boyunca gözlemleyin. Eğer kendiliğinden el sallamıyorsa bulduğunuz mekandan bebeğinizle birlikte ayrılırken “hadi kalkalım, gidelim” gibi sözler ipuçları verin ve 5-7 sn. bekleyin, yine el sallamıyorsa “hadi el sallayalım” diyerek sözel istekte bulunun ve 5-7sn. tepki vermesi için bekleyin el sallamazsa siz el sallayın ve model (örnek) olun.

İDB-27. Bebeğinizle ya da bir başkasıyla konuşurken bebeğinizi bir hafta boyunca gözlemleyin. Bebeğinizin sohbet sırasında kullanılan sözcükleri taklit etmeye çalışıyor mu? Not alın. Bebeğinizin sözcükleri taklit etmeye çalışmıyorsa öncelikle motor taklit çalışın yani sizin yaptığınız hareketleri arkanızdan ya da sizinle birlikte yapmasını isteyin. Örneğin elinize bir kaşık alarak masaya hafifçe vurun ve ona “hadi sen de benim gibi yap, kaşıkla masaya vur” deyin ve 5-7 sn. bekleyin. Yapmazsa bileklerinden hafifçe tutarak siz yardımcı olun ve sonra bağımsız yapmasını isteyin. Daha sonra el sallama, gel gel hareketi yapma vb. taklitlerini çalışın. Sonrasında ses ve hece tekrarları ile hayvan seslerini taklit etme çalışın. En son sözcük tekrarlarına geçin. Tüm bu taklit çalışmalarını eğlenceli hale getirmeyi unutmayın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Bebeğinizin söylediklerini ve söylemeye çalıştıklarını dinleyin, taklit edin, çeşitlendirin.
- * Etkileşim sırasında örneğin sözel oyunları oynarken ya da odadan çıkarken güle güle demesini beklerken sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Bu sırada ondan bir tepki beklediğinizi gösterin: kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin vb. Unutmayın bebeğinizle kurduğunuz iletişim karşılıklı sıra almaya dayanmalıdır.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 12-18 AY

Amaçlar

- İDB-28.** Zaten sözcük dağarcığında olan sözcükleri taklit eder
- İDB-29.** Yeni sözcükleri taklit eder
- İDB-30.** Durum eki (-i hali) kullanır

ICF Kod

- b16700, b16710, d130
- b16700, b16710, d130
- b16700-b16710

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- * Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur
- * Sıklıkla 1 ya da daha fazla anlamlı sözcük üretir
- * Fincanla sıvı içerken dudaklarını tam olarak kapatır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-28. Bebeğiniz zaten sözcük dağarcığında olan ve kullandığı sözcükleri gün içerisinde siz söylediğinizde taklit ediyor mu? Bebeğinizi bir hafta boyunca gözlemleyin. Bebeğinizin sözcük tekrarlarında telaffuz hataları olabilir bu dönemde bu hatalar normaldir. Örneğin çocuğunuz “araba” yerine “aba” diyor olabilir. Bebeğiniz taklit etmiyorsa İDB-27’ye geri dönün.

İDB-29. Bebeğiniz yeni duyduğu sözcükleri taklit ediyor mu bir hafta boyunca gözlemleyin. Bebeğinizin sözcük tekrarlarında telaffuz hataları olabilir bu dönemde bu hatalar olağandır. Örneğin çocuğunuz “araba” yerine “aba” diyor olabilir ve bu normal bir durumdur.

İDB-30. (-i) hali belirtme hal ekidir ve yapılan işten, hareketten eylemden etkilenen varlığı belirtir. (-i) hali eklendiği sözcüğe göre (-ı), (-u), (-ü) şekline dönüşebilir. Örneğin Arabay-ı sür, suyu ver, annem-i istiyorum vb. Bebeğiniz durum (hal) eki olan (-i) halini kullanıyor mu? Bir hafta boyunca gözlemleyin. Kullanmıyorsa bu yapıyı günlük hayatınızda rutinlerde, oyun oynarken, bebeğinizle konuşurken kullanarak ona model (örnek) olun. Örneğin çocuğunuza “bebeğ-i mi, top-u mu istersin” şeklinde seçenek sunarak bebeğinize bu yapıyı kullanması için model olabilirsiniz. Çocuğunuza bu yapıyı kullanması için “neyi, kimi” sorularını sorarak (-i) ekini beklediğinizi gösteren ipucu verebilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İcinizden 5’e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, sözcükleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı sözcükleri belirleyebilirsiniz.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.
- * Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 12-18 AY

Amaçlar

İDB-31. Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

İDB-32. Sözcük dağarcığı sürekli artar

ICF Kod

b16700, b16710

b16700, d16710, d1330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Ağlamadan sesleme yaparak isteklerini belirtir
- * Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur
- * Sıklıkla 1 ya da daha fazla anlamlı sözcük üretir
- * Fincanla sıvı içerken dudaklarını tam olarak kapatır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-31. Bilinen geçmiş zaman –di ekidir ve di’li geçmiş zaman olarak da bilinir. –di eki eklendiği sözcüğe göre ses uyumuna uyacak şekilde –dı, –du, –dü ya da –tı, –ti, –tu, –tü şeklinde kullanılabilir. Örneğin baba git-ti, düş-tü, at-tı vb. Bebeğinizle gün içerisinde birlikteyken bu eki kullanıp kullanmadığını gözlemleyin ve not alın. Kullanmıyorsa siz bu yapıyı kullanarak bebeğinize model (örnek) olun. Örneğin bebeğinize doğru topu yuvarlayıp hemen ardından “topu attım” diyebilirsiniz. Ya da gün içerisindeki rutinlerde örneğin anne / baba işe gittiğinde arkalarından “anne / baba gitti” diyebilirsiniz. Bu şekilde bir eylem olup bittikten sonra bu yapının kullanılacağını kavramasını sağlayın.

İDB-32. Bebeğinizi sürekli gözlemleyin, söylediklerini not alın. Çocuğunuzun sözcük dağarcığı yeterli değilse bu amaçla aşağıdaki önerileri göz önüne alarak onunla bol bol konuşun ve kitap okuyun. Çocuğunuzla birlikteyken onun yanına oturup yaptığı şeyler hakkında kısa ve basit cümleler kurarak konuşun “arabayla oynuyorsun. Kapısını açtin.” vb. ya da çocuğunuzun yanında kendi yaptığınız etkinlik hakkında konuşun “uçak çiziyorum, şimdi boyayayım” vb. Çocuğunuzla konuşurken kısa cümleler kullanın ve bekleyin. Konuşması için çocuğunuza fırsat tanıyın. Çevrenizde gördüğünüz nesneleri / eylemleri adlandırın ona model olun. Çocuğunuzun iletişim kurması için ortam yarattın, örneğin her zaman yaptığınız etkinlikleri sabote edin. Su istediğinde bardak verin içine su koymayın “su” demesini bekleyin, top istediğinde bebek verin, ihtiyacı olan şeyleri örneğin boyama sırasında boya kalemlerini kapalı kavanoza koyun “aç” demesini bekleyin, oyuncağını görsün ama ulaşamayacağı rafa koyun “ver” demesini bekleyin. Ya da ona seçenek sunun örneğin “su mu” “süt mü” içecek-sin? vb. bu şekilde hem çocuğunuza model (örnek) olmuş olursunuz daha sonra çocuğunuzun verdiği cevabı örneğin “süt” demişse “süt içeceksin” diyerek genişletebilir ve dağarcığına yeni sözcükler ekleyebilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5’e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, sözcükleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı sözcükleri belirleyebilirsiniz.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.
- * Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

İDB-33. Kendiliğinden 20 ya da daha fazla sözcük kullanır

ICF Kod

b16700, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır
- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-33. Bebeğinizi 1 hafta boyunca gözlemleyin, siz sormadan kendiliğinden 20 ya da daha fazla sözcüğü tutarlı olarak kullanıyor mu? Örneğin her defasında “su” için “su” ya da “ bu / vu” diyor mu? Burada önemli olan belli bir nesne ya da eylem için tutarlı olarak hep aynı sözcüğü söylemesidir. Telaffuz hataları normaldir örneğin “su” yerine her defasında “bu / vu” demesi tutarlılıktır. Eğer çocuğunuzun kendiliğinden kullandığı sözcük sayısı yetersiz ise bu amaçla aşağıdaki önerileri gözönüne alarak onunla bol bol konuşun ve kitap okuyun.

Çocuğunuzla birlikteyken onun yanına oturup yaptığı şeyler hakkında kısa ve basit cümleler kurarak konuşun “arabayla oynuyorsun. Kapısını açtın.” vb. ya da çocuğunuzun yanında kendi yaptığınız etkinlik hakkında konuşun “uçak çiziyorum, şimdi boyayayım” vb. Çocuğunuzla konuşurken kısa cümleler kullanın ve bekleyin. Konuşması için çocuğunuza fırsat tanıyın. Çevrenizde gördüğünüz nesneleri / eylemleri adlandırın ona model olun. Çocuğunuzun iletişim kurması için ortam yaratın, örneğin her zaman yaptığınız etkinlikleri sabote edin. Su istediğinde bardak verin içine su koymayın “su” demesini bekleyin, top istediğinde bebek verin, ihtiyacı olan şeyleri örneğin boyama sırasında boya kalemlerini kapalı kavanoza koyun “aç” demesini bekleyin, oyuncağını görsün ama ulaşamayacağı rafa koyun “ver ” demesini bekleyin. Ancak bu önerileri uygularken çocuğunuzun ağlamasına, öfke nöbeti geçirmesine neden olacak derecede ısrarcı olmayın. Ya da ona seçenek sunun örneğin “su mu” “süt mü” içeceksin? vb. bu şekilde hem çocuğunuza model (örnek) olmuş olursunuz daha sonra çocuğunuzun verdiği cevabı örneğin “süt” demişse “süt içeceksin” diyerek genişletebilir ve dağarcığına yeni sözcükler ekleyebilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğini hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sözcükleri not alın.

Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı sözcükleri belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

ICF Kod

İDB-34. İhtiyaç duyduğunda ya da istendiğinde işaret etmektense sözcük kullanmaya başlar b16710, d330, d1331

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır
- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-34. Bebeğiniz ihtiyaç duyduğunda bir nesne ya da eylem için işaret etmektense sözcük kullanmaya çalışır. Örneğin alamadığı bir oyuncak için “ver” ya da kucağa alınmak için “al” ya da “kucak” diyebilir. Telaffuz hataları normaldir. Bu beceriyi 1 hafta boyunca gözlemleyin. Eğer çocuğunuz sözcük kullanmaktansa işaret etmeyi tercih ediyorsa çocuğunuza yanıt beklemeden model olmanız uygun olabilir. Bu durumda çocuktan herhangi bir yanıt vermesi beklenmez. Amaç çocuğa uygun ve yeterli dil örneği sunmaktır. Beklenen ise bir süre sonra çocuğun sizi taklit etmeye başlaması ve daha sonra da taklit etmeden bağımsız bir şekilde kendini ifade etmesidir. Kullandığınız dilin çocuğunuzun düzeyine uygun olması önemlidir. Örneğin henüz hiç sözcüğü olmayan ya da sınırlı sayıda sözcüğü olan bir öğrenci için öncelikle tek sözcük düzeyinde model olmak gerekir. Yetişkinin yaptığı en temel hatalardan biri, henüz sözcüğü olmayan çocuğa sorular sorarak yanıt beklemek ve yanıtı göre etkileşimi sürdürmeye çalışmaktır. Örneğin, henüz “su” ya da “aç” sözcüğünü kullanmayan / kullanamayan çocuğa “Su de vereyim.”, ya da “Aç de açayım.” gibi. Oysa böyle bir beceri düzeyinde olan öğrenciye “su” ve “aç” sözcükleri ile ilgili bolca yaşantı oluşturulması ve bu yaşantılar sırasında bu iki sözcüğün doğal bir şekilde kullanılması yani model olunması gerekir.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğini hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sözcükleri not alın.

Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı sözcükleri belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

ICF Kod

İDB-35. İki ya da daha fazla sözcüğü birleştirerek kullanır

d130

İDB-36. Çevresindeki sesleri taklit eder (hayvan, araba ya da oyundaki sesler)

d330

İDB-37. Her hafta yeni sözcükler edinir ve daha fazla kullanır

b16710

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır
- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-35. Bebeğinizi 1 hafta boyunca gözlemleyin, sahip olduğu sözcükleri yanyana getirerek kullanıyor mu? Örneğin baba gitti, dede gel vb. Telaffuz hataları normaldir. Bu beceriyi gerçekleştirmek için bebeğinizin aşağı yukarı 50 sözcüğe sahip olması gerekmektedir. Bu becerinin edinimi 27. aya kadar uzayabilir. Bu aydan sonra bebeğiniz hala iki sözcüğü birleştirerek kullanmıyorsa siz ona günlük rutin ve oyunlar sırasında model (örnek) olabilirsiniz. Bebeğinize uygun dil modeli olmanız önemlidir. Dikkat etmeniz gereken nokta bebeğinizin düzeyine uygun kısa ve basit yapıları tercih etmeniz gerektiğidir. Önemli olan nokta bebeğinizin sahip olduğu dil becerisinin bir basamak üstünde genişletme yaparak uygun dil modeli olmanızdır. Çünkü bebeğinizden ilk olarak beklenen şey sizi model alması yani taklit etmesidir. Dolayısıyla bir basamak üstü yani onun taklit edebileceği düzeyde genişletme yaparak model olmanız önemlidir. Örneğin henüz tek tek sözcüklerle konuşan bebeğiniz "araba" dediğinde "babanın sana yeni aldığı araba hızla gidiyor" demek yerine "araba gidiyor" vb. demeniz daha uygundur. Bu şekilde yapılan genişletme bebeğinizin bu dil modelini taklit etmesini kolaylaştırır

İDB-36. Bebeğinizi 1 hafta boyunca gün içerisinde sürekli gözlemleyin çevresindeki seslere tepkisi ne, duyduklarını taklit etmeye çalışıyor mu? Çevrenizde var olan sesleri örneğin tren, araba ya da vapur sesini ya da gördüğü hayvanların seslerini taklit ediyor mu? Ya da beraber oyun oynarken sizin çıkarttığınız sesleri örneğin polis / ambulans sireni, araba sesi ya da korna sesini taklit etmeye çalışıyor mu? gözlemleyin ve not alın. Taklit etmiyorsa İDB.27 becerisine geri dönün.

İDB-37. Bebeğinizi sürekli gözlemleyin her hafta ürettiği yeni sözcükleri not alın. Ancak telaffuz hataları görülebilir ve normaldir. Sorun varsa İDB-32 VE İDB-34. maddelere geri dönün.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğini hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sözcükleri not alın.

Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı sözcükleri belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

İDB-38. Durum (Hal) eki (-e), (-de), (-den), (- in), (- le) kullanır

ICF Kod

b16700-b16710

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır
- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-38. (-e) hali yönelme hal ekidir ve eylemin nereye yöneldiğini gösterir. (-e) hali eklendiği sözcüğe göre (-a) şekline dönüşebilir. Örneğin ev-e geldi, okul-a git, (ben)ban-a ver vb. Bebeğiniz yönelme (hal) eki olan (-e) halini kullanıyor mu? Bir hafta boyunca gözlemleyin.

(-de) hali bulunma hal ekidir ve yüklem bildirdiği eylemi gösterir. (-de) hali eklendiği sözcüğe göre (-da), (-te), (-ta) şekline dönüşebilir. Örneğin ev-de kaldı, sokak-ta düştü vb. Bebeğiniz bulunma (hal) eki olan (-de) halini kullanıyor mu? Bir hafta boyunca gözlemleyin.

Bebeğiniz bu yapıları kullanmıyorsa bu yapıları günlük hayatınızda rutinlerde, birlikte kitap okurken, oyun oynarken, bebeğinizle konuşurken kullanarak ona model (örnek) olun. Örneğin “nereye gidelim, park-a mı market-e mi?” şeklinde seçenek sunarak bebeğinize (-e) hali yönelme hal ekini kullanması için model olabilirsiniz. Ya da “oyuncağın nerede oda-da mı balkon-da mı kaldı?” şeklinde seçenek sunarak bebeğinize (-de) hali bulunma hal ekini kullanması için uygun dil örneği sunabilirsiniz.

Çocuğunuza bu yapıları kullanması için “Kime / nereye, nerede” sorularını sorarak bu ekleri beklediğinizi gösteren ipuçları verebilirsiniz. Örneğin “bu şekeri kime vereyim?” ya da “şekerin nerede?” vb. Bu şekilde bebeğinizin hedeflediğiniz yapıları kullanması için uygun dilsel bağlamı siz de yaratabilirsiniz. Bunu yaparken olabildiğince doğal olmasına özen gösterin yani durup dururken bu yapıyı kullanıyor mu diye soru sormak yerine yeri geldiğinde doğal konuşma akışı için de uygun dilsel bağlamı yaratarak çocuğunuzu gözlemleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzüze olun ve gözlerinin içine bakın.

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği ekleri, sözcükleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı ekleri, sözcükleri belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

İDB-38. Durum (Hal) eki (-e), (-de), (-den), (- in), (- le) kullanır

ICF Kod

b16700-b16710

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır
- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-38 (-den) hali ayrılma hal ekidir ve nereden ayrıldığını gösterir. (-den) hali eklendiği sözcüğe göre (-dan), (-ten), (-tan) şekline dönüşebilir. Örneğin ev-den gitti, araba-dan indi, yemek-ten sonra vb. Bebeğiniz ayrılma (hal) eki olan (-den) halini kullanıyor mu? Bir hafta boyunca gözlemleyin.

(-in) hali isimleri isimler bağlar, tamlayan eki de denilir. (-in) hali eklendiği sözcüğe göre (-in), (-un), (-ün) şekline dönüşebilir. 1. Tekil ve çoğul şahıslarda (-im) şekline dönüşebilir. Örneğin ben-im bebeğim, araban-ın kapısı vb. Bebeğiniz (hal) eki olan (-in) halini kullanıyor mu? Bir hafta boyunca gözlemleyin.

(-le) hali vasıta hal ekidir, (ile) kaynaklı olup (i) düşürülerek kullanılır. (-le) hali eklendiği sözcüğe göre (-la) şekline dönüşebilir. Örneğin kaşık-la yedim, arabay-la geldi vb. Bebeğiniz vasıta (hal) eki olan (-le) halini kullanıyor mu? Bir hafta boyunca gözlemleyin.

Bebeğiniz bu yapıları kullanmıyorsa günlük hayatınızda rutinlerde, birlikte kitap okurken, oyun oynarken, bebeğinizle konuşurken bu yapıları kullanarak ona model (örnek) olun. Örneğin "tavşan nereden iniyor tren-den mi yoksa araba-dan mı" şeklinde seçenek sunarak (-den) hali ayrılma hal ekini ya da "bu ayakkabı kimin cadın-ın mı prenses-in mi" şeklinde seçenek sunarak (-in) hali tamlayan hal ekini, "kaşıkla mı çatalla mı yemek istersin" şeklinde seçenek sunarak (-le) hali vasıta hal ekini kullanması için bebeğinize model olabilirsiniz.

Çocuğunuza bu yapıları kullanması için "nereden, kimin / neyin ve ne ile" sorusunu sorarak bu ekleri beklediğinizi gösteren ipuçları verebilirsiniz. Bu şekilde bebeğinizin hedeflediğiniz yapıları kullanması için uygun dilsel bağlamı siz de yaratabilirsiniz. Bunu yaparken olabildiğince doğal olmasına özen gösterin yani durup dururken bu yapıyı kullanıyor mu diye soru sormak yerine yeri geldiğinde doğal konuşma akışı için de uygun dilsel bağlamı yaratarak çocuğunuzu gözlemleyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzüze olun ve gözlerinin içine bakın.

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği ekleri, sözcükleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı ekleri, sözcükleri belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

İDB-39. İyelik eklerini kullanır

İDB-40. Şimdiki zaman ekini kullanır

İDB-41. Tekil kişi eklerini kullanır

İDB-42. Çoğul ekini kullanır

ICF Kod

b16700, d330

b16700-b16710

d1332 (Üç amaç birleştirilmiş)

d1332

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır
- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-39. İyelik ekleri sözcüklerin sonlarına gelerek kime ait olduklarını belirten eklerdir. 1., 2., ve 3. tekil ve 1., 2., ve 3. çoğul olarak kullanılabilir. Tekil olarak “Araba-m, araba-n, araba-sı” ya da çoğul olarak “araba-mız, araba-nız, araba-ları” vb. ya da “kapının kol-u, bebeğin saç-ı, babanın bur-nu” vb. tamlamalarındaki tamlanan sözcükler (kol-u, saç-ı, bur-nu) örnek olarak verilebilir. Bir hafta boyunca gözlemleyin ve not alın. Bebeğiniz bu yapıyı kullanmıyorsa siz ona günlük rutinler, oyun ve kitap okuma vb. etkinliklerde model (örnek) olarak sizi taklit etmesi için fırsat tanıyınız. Örneğin yemek sırasında bu benim tabağım senin tabağın yok mu? vb. diyerek bu yapıyı kullanması için fırsat yaratabilirsiniz.

İDB-40. Şimdiki zaman (i-yor) eki halen yapılmakta olan işi bildirir. “Kuş uçu-yor, bebek ağlı-yor” vb. Bebeğinizle beraberken 1 hafta boyunca bebeğinizin bu eki kullanıp kullanmadığını gözlemleyin ve not alın. Kullanmıyorsa siz bu yapıyı kullanarak bebeğinize model (örnek) olun. Örneğin bebeğinize doğru topu yuvarlayıp hemen ardından “top geliyor geliyor” diyebilirsiniz. Ya da gün içerisindeki rutinlerde örneğin musluğu açtığınızda “su akıyor” diyebilirsiniz. Bu şekilde bir eylem devam ederken bu yapının kullanıldığını kavramasını sağlayın.

İDB-41. Bebeğinizi tekil kişi eklerini kullanıyor mu gözlemleyin. Örneğin aldım, aldın, aldı vb. Kullanmıyorsa rutinleriniz, oyun, dramatizasyon ya da kitap okurken ortam oluşturabilirsiniz. Örneğin masaya şeker koyup babasının aldığını görmemiş gibi yaparak şeker nerede diyebilir ve “o aldı” ya da “babam aldı” gibi cevaplar vermesi için fırsat yaratabilirsiniz.

İDB-42. Çoğul ekleri sözcük sonuna gelerek çokluk anlamı katar. Örneğin arabalar, toplar, balonlar vb. Bebeğiniz çoğul ekleri kullanıyor mu gözlemleyin. Bu gözlemleri dramatizasyonla, kitap okurken ya da oyun oynarken yapabilirsiniz. Kullanmıyorsa birlikte yaptığınız etkinlikler sırasında siz bebeğinize model (örnek) olabilirsiniz. Örneğin arabalar buraya bebekler buraya küpler şuraya vb.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüz yüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.
- * Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi fark etmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- * Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sözcükleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı ek ve sözcükleri belirleyebilirsiniz.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Oyuncak olmadan yüz yüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.
- * Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

- İDB-43.** Çoğul kişi eklerini kullanır
- İDB-44.** Gelecek zaman ekini kullanır
- İDB-45.** Öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman ekini kullanır

ICF Kod

- d1332
- b16700-b16710
- b16700-b16710

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-43. Bebeğinizi çoğul kişi eklerini kullanıyor mu gözlemleyin. Örneğin geldik, geldiniz, geldiler vb. Çocuğunuz bu yapıyı kullanmıyorsa uygun bağlamlarda ona model (örnek) olup bu yapıyı kullanınız. Bu gözlemleri dramatizasyonla, kitap okurken ya da bağlam / ortam oluştuğunda yapabilirsiniz. Örneğin misafir beklerken ona seslenip misafirler geldi mi diyerek “geldiler / gelmediler” cevabını bekleyebilirsiniz.

İDB-44. (-ecek) (-acak) gelecek zaman ekleri gelecekte olacak olan durumu ifade eder. Örneğin parka gideceğim, dedem gelecek vb. Bebeğiniz gelecek zaman ekini kullanıyor mu 1 hafta boyunca gün içerisinde gözlemleyin. Kullanmıyorsa dramatizasyonla, kitap okurken ya da bağlam / ortam oluştuğunda bu yapıyı kullanarak çocuğunuza model (örnek) olabilirsiniz. Örneğin “yemek yiyecek misin” diyerek “-ecek” yapısını kullanıp ipucu verebilir “yiyeceğim” cevabını bekleyebilirsiniz. Ya da “içeriye git ve dedene yemeğe gelecek misin diye sor” vb. diyerek fırsatlar oluşturabilirsiniz.

İDB-45. Bu ek konuşan kişinin görmediği ancak başkalarından duyduğu ya da okuduğu durumları anlatmak için kullanılır. (-miş) öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman eki sözcüğe (-miş), (-muş), (-mü) şeklinde eklenebilir. Örneğin annem acıkmış, dedem gelmiş vb. Bebeğiniz 1 hafta boyunca gün içerisinde gözlemleyin. Kullanmıyorsa özellikle kitap okurken / masal anlatırken “uzaklarda bir ülke varmış burada bir kız yaşarmış” vb. bu yapıyı kullanarak çocuğunuza model (örnek) olunuz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İcinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, heceleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı hecesel tekrarları belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 18-24 AY

Amaçlar

- İDB-46.** Geniş zaman ekini kullanır
- İDB-47.** Soru eklerini kullanır
- İDB-48.** Edilgen yapıları kullanır
- İDB-49.** Konuşması yarı yarıya anlaşılır

ICF Kod

- b16700, b16710
- b16700, b16710
- b16700, b16710
- b16700, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Nesne ya da eylem ister
- * Yeni sözcükleri taklit eder
- * Durum eki (-i hali) kullanır
- * Bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-46. Geçmişte yapılmış olan halen yapılmakta olan ve gelecekte de yapılması planlanan olay / durumları anlatmak için kullanılır. Bu ek eylemin her zaman tekrarlandığını gösterir. (-r), (-er), (-ar), (-ır), (-ir), (-ur) ekleri geniş zaman ekleridir. Çocuğunuz bu yapıyı kullanmıyorsa Örneğin giderim, ağlar, uçaklar uçar vb. şeklinde model (örnek) olabilirsiniz. Bu yapı çocuklar tarafından çok tercih edilen bir yapı değildir.

İDB-47. (-mi), (-mı), (-mu), (-mü) soru ekleri sözcüklere eklendiğinde soru anlamı katar. Geldi mi? ben mi? uyudu mu? vb. 1 hafta boyunca gün içerisinde bebeğinizi gözlemleyerek soru eklerini kullanıp kullanmadığını not alın. Bebeğiniz bu yapıyı kullanmıyorsa günlük rutinler sırasında, kitap okurken ya da oyun oynarken soru sorması için fırsat yaratabilirsiniz hala sormuyorsa da siz ona model olabilirsiniz. Örneğin “yemek hazırlayalım hadi git babana sor acıktın mı diye” diyebilirsiniz ya da bir torbaya çeşitli nesneler atıp “elimde ne var kaşık mı top mu” vb. sorularını sorup sonra da torbayı ona verip “şimdi de sen sor” diyerek ona fırsat verebilirsiniz.

İDB-48. Gerçek öznesi söylenmeyen fiillerdir. (-l), (-n) ekleri kullanılır. Kırıldı, kapandı, yıkandı vb. 1 hafta boyunca gün içerisinde bebeğinizi gözlemleyerek bu yapıyı kullanıp kullanmadığını not alın. Bebeğiniz bu yapıyı kullanmıyorsa siz örneğin bir oyuncak ya da bardak kırıldığında “bak, kırıldı” diyebilirsiniz ya da kapı kapandığında “bak kapandı” vb. diyerek yapıyı kullanmada bebeğinize model olun.

İDB-49. Bebeğinizin konuşması sizin ya da yakınlarınızın dışında yani sizin kadar sık görmeyen bir başkası tarafından dinlendiğinde yarı yarıya anlaşılıyor mu gözlemleyin. Bebeğinizi bir komşunuz ya da arkadaşınızla ziyaret edin ve komşunuza /arkadaşınıza bebeğinizin söylediklerini anlayıp anlamadığını sorun.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İcinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, heceleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı hecesel tekrarları belirleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

*Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 24-30 AY

Amaçlar

- İDB-50.** İletişim amacıyla 3-4 sözcüklü cümle kurar
- İDB-51.** Basit sorulara uygun cevap verir

ICF Kod

- b16710, d330
- b16710, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * İki ya da daha fazla sözcüğü birleştirerek kullanır
- * Konuşması yarı yarıya anlaşılır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-51. Çocuğunuzu sizinle ya da çevresiyle iletişim kurarken gözlemleyin. Kurduğu en uzun cümle kaç sözcükten oluşuyor? Bu amaçla çocuğunuza açık uçlu sorular sorun yani cevabı “evet / hayır” olmayan sorular sorun. Örneğin “acıktın mı?” “topla oynamak ister misin?” Sorularının cevabı çoğunlukla “evet / hayır” olmaktadır. Bunun yerine “ne yemek istersin” ya da “ne ile oynayalım” soruları çocuğunuza cümle kurması için daha fazla şans verir. Sorun varsa İDB-35. maddeye bakınız.

İDB-52. Çevresiyle ve tanıdığı kişilerle ilgili ne, nerede, nerede gibi basit sorulara cevap verir. Örneğin “baba nerede”, “kim gelmiş”, “bu ne” vb. sorular sorun ve cevaplarını not alın. Burada önemli olan doğru ve yerinde soru sormaktır, çocuğunuza soru sormak için soru sormayın yeri geldiğinde mantıklı sorular sorun çünkü çocuğunuz cevabını zaten bildiğiniz soruları cevaplamak istemeyecektir. Çocuğunuza soru sorarken önce açık uçlu ve yerinde soru sorun sonrasında dil becerilerini geliştirmek için “genişletme” ve “model olma”yı kullanabilirsiniz. Örneğin ona “ne oynayalım” diye sorabilirsiniz “ya da topla mı bebekle mi oynayalım” diyerek seçenek sunup model (örnek) olabilir ve böylece çocuğunuzun işini biraz daha kolaylaştırabilirsiniz. Cevap vermezse “top oynayalım” diyerek ona model (örnek) olabilirsiniz. Cevap verirse de verdiği cevabı genişletebilirsiniz örneğin çocuğunuz top dedi siz de “topla oynayalım” diyerek çocuğunuzun verdiği cevaba “oynayalım” sözcüğünü ekleyerek genişletme yapabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin, not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak kayıtlarınızı inceleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 24-30 AY

Amaçlar

- İDB-52.** Giderek artan sayıda soru sorar
- İDB-53.** Zamirleri (adıl) kullanır
- İDB-54.** Jargon ile ekolali çoğunlukla biter

ICF Kod

- b16710, d330, d132
- b16710, d330
- b16710, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * İki ya da daha fazla sözcüğü birleştirerek kullanır
- * Konuşması yarı yarıya anlaşılır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-52. Çocuğunuzu 1 hafta boyunca gözlemleyin, “kim, ne, nerede” gibi basit soruları kullanıyor mu not alın. Kullanmıyorsa bu soruları sorabilmesi için ortam yaratın. Örneğin yemeğe oturduğunuzda tabağına yemek koyun ve hiç kimseye kaşık vermeyin ve “nerede” sorusunu sormasını bekleyin. Sormuyorsa masadaki bir başka kişi ya da siz “kaşığım nerede” diyerek ona model (örnek) olun.

İDB-53. “ben, sen, o, biz, siz, onlar” isimlerin yerine kullanılırlar. Çocuğunuz isim yerine bu sözcükleri kullanıyor mu gözlemleyin. Örneğin “kim oyun oynamak istiyor, kim yemek istiyor” vb. sorularına “ben” ya da “seni kim gezmeğe götürsün” sorusuna “sen” ya da “seni kim kızdırdı sorusuna” “onlar” vb. cevaplarını veriyor mu? not alın. Çocuğunuz zamir (adıl) kullanmıyorsa ona model (örnek) olun bu sırada örneğin gözünüzle ya da elinizle işaret ederek görsel ipuçlarını kullanın. Konuşurken “ben acıktım, sen acıktın mı?” vb. zamirleri kullanın gerekiyorsa elinizle “ben” derken kendinizi “sen” derken çocuğunuzu işaret ederek ona ipucu verin.

İDB-54. Çocuklar konuşmaya başlamadan önce gerçek sözcükler yerine kendilerine özgü anlaşılabilir sözcüklerle konuşurlar buna jargon denir. Ekolali ise söylenen sözcüklerin konuşmacının arkasından tekrarlanması demektir ve çocukların yaşamlarının ilk 2 yılında bu davranışların görülmesi normaldir ancak 2 yaşından sonra bu davranışları ortadan kalkmaya başlar. Bu dönem içerisinde (24-30 ay) çocuğunuz jargon ve ekolaliyi bırakmadıysa bir dil ve konuşma terapistine götürebilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- * Oyun çocuğunuzla etkileşim kuracağınız etkili bir yoldur. Gün içinde çocuğunuzla oynayacağınız birçok kısa oyun yaratın.
- * Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- * Bebeğinizin dünya hakkında daha fazla şeyi fark etmesini, keşfetmesini ve çözüm aramasını sağlamak için yaşadığınız çevrede basit değişiklikler yapın.
- * Bebeğinizin oynadığı şey o an için onun ilgisini çeken şeydir. Unutmayın ki, bebeklerin ilgi duydukları şeyler onları her zaman motive eder.
- * Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- * Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- * Birlikte yapılan etkinlikler sırasında iletişim kurmayı alışkanlık haline getirin.
- * Bebeğinizin gelişimsel düzeyine uygun bir şekilde iletişim kurun. Bebeğinizin hareketlerine hareketlerle, seslerine seslerle, bir iki sözcüklük ifadelerine bir-iki sözcüklük ifadelerle yanıt verin.
- * Çocuklar dil öğrenmeye başladıklarında dili doğru kullanmakla ilgilenmek yerine gözlemlerle, ya da ihtiyaçlarla daha çok ilgilidirler. Çocuğunuz sözcükleri doğru kullanmaya zorlayarak onun iletişim kurmasında cesaretini kırarak hareketlerden kaçının.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- * Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- * İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- * Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 24-30 AY

Amaçlar

İDB-55. Fonemleri doğru kullanır

İDB-56. Sözcük dağarcığı hızla artar.

ICF Kod

b16710, d330

b16710, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * İki ya da daha fazla sözcüğü birleştirerek kullanır
- * Konuşması yarı yarıya anlaşılır

da ona seçenek sunun örneğin “su mu” “süt mü” içeceksin? vb. bu şekilde hem çocuğunuza model (örnek) olmuş olursunuz daha sonra çocuğunuzun verdiği cevabı örneğin “süt” demişse “süt içeceksin” diyerek genişletebilir ve dağarcığına yeni sözcükler ekleyebilirsiniz.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-55. 2 yaş civarında çocuklar ünsüzlerin % 70 ‘ini doğru olarak üretebilmektedir. Normal dil gelişimi gösteren çocuklar /m/, /n/, /b/, /d/, /p/, /k/, /t/, /y/ ünsüzleri ilk önce edinirken /z/, /h/, /r/ ünsüzleri daha geç edinilebilir. Çocukların /b,p,m,n,k,g/ gibi sesleri 0-3 yaş döneminde, /s,ş,z,c,ç/ gibi sesleri ise en geç 5 yaşına kadar edinmesi gerekmektedir. Sürtünmeli sesler içinde /s/ ve /z/ en zor edinilen sesler olmaktadır. /r/ sesinin edinimi ise 6-7 yaş civarına kadar sürebilmektedir. Belirtilen bu dönemlerden sonra hala sesletim / artikülasyon / telaffuz problemleri devam ediyorsa bir dil ve konuşma terapistine gitmeniz önerilir.

İDB-56. Çocuğunuzu 1 hafta boyunca gözlemleyin kullandığı sözcükleri not alın. Çocuğunuzun sözcük dağarcığı yeterli değilse bu amaçla aşağıdaki önerileri gözönüne alarak onunla bol bol konuşun ve kitap okuyun.

Çocuğunuzla birlikteyken onun yanına oturup yaptığı şeyler hakkında kısa ve basit cümleler kurarak konuşun “arabayla oynuyorsun. Kapısını açtın.” vb. ya da çocuğunuzun yanında kendi yaptığınız etkinlik hakkında konuşun “uçak çiziyorum, şimdi boyayayım” vb. Çocuğunuzla konuşurken kısa cümleler kullanın ve bekleyin. Konuşması için çocuğunuza fırsat tanıyın. Çevrenizde gördüğünüz nesneleri / eylemleri adlandırın ona model olun. Çocuğunuzun iletişim kurması için ortam yaratın, örneğin her zaman yaptığınız etkinlikleri sabote edin. Su istediğinde bardak verin içine su koymayın “su” demesini bekleyin, top istediğinde bebek verin, ihtiyacı olan şeyleri örneğin boyama sırasında boya kalemlerini kapalı kavanoza koyun “aç” demesini bekleyin, oyuncağını görsün ama ulaşamayacağı rafa koyun “ver” demesini bekleyin. Ya

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- *Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.
- *İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırabilirsiniz.
- *Bebeğinizin çıkardığı tüm seslere, yüz ifadelerine ya da davranışlarına hemen yanıt verin. Bu şekilde sizi farketmesini ve gerçek sosyal etkileşime girmesini sağlayabilirsiniz.
- *Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin. Bebeğinizin çeşitli ortamlarda ürettiği sesleri, heceleri not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin çıkardığı hecesel tekrarları belirleyebilirsiniz.
- *Etkileşim sırasında sıra alın ve 5-7 sn. kadar bekleyin. Bu sırada ondan bir tepki beklediğinizi gösterin.
- *Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- *Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.
- *Bebeğinizin yaptığı seslemeleri dinleyin, taklit edin ve çeşitlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 30-36 AY

Amaçlar

- İDB-57.** “Acıktığında, üşüdüğünde, susadığında ne yaparsın” sorularına cevap verir
İDB-58. Sorulduğunda adını soyadını söyler
İDB-59. Kısa sohbet eder

ICF Kod

- b16700, d330, b16710
b16700, d330, b16710
d350

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Giderek artan sayıda soru sorar
- *Fonemleri doğru kullanır
- *Sözcük dağarcığı hızla artar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-57. Bebeğinize “Acıktığında, üşüdüğünde, susadığında ne yaparsın?” sorularını sorun ve cevaplarını not alın. Cevapları örneğin yemek/dondurma yerim ya da anneme söylerim, yemek yap derim vb. mantıklı cevaplar ise kabul edilir. Cevap vermez ya da mantıklı olmayan örneğin oyun oynarım vb. cevaplar verir ise bu cevaplar kabul edilmez. Bu durumda bebeğinizle oyun oynarken, kitap okurken ya da gün içerisindeki rutinlerde örneğin yemek saatinde “acıktım, ne yapalım” ya da “acıktın mı? ne yapalım?” diyerek bebeğinize dönün ve 5-7sn. bekleyin cevap vermezse “yemek mi yiyelim, oyun mu oynayalım” diyerek seçenek sunun 5-7sn. bekleyin, yine cevap vermezse “acıktım, yemek yiyelim” diyerek model olun. Diğer sorular için de günlük rutinlerde benzer bir yol izleyin.

İDB-58. Bebeğinize adını ve soyadını sorun, cevap vermez ise kendi adınızı ve soyadınızı söyleyin ve tekrar “peki senin adın ve soyadın ne?” diyerek sorun, 5-7sn bekleyin. Cevap vermezse “senin adın soyadın şu” diyerek doğru cevabı verin. Gün içerisinde rutinlerde gelen kişinin (eve yeni gelen baba/anne/dede/komşu) ya da gidilen yerdeki kişinin (bir tanıdık, komşu vb.) de kendini tanıtmasını ve bebeğinize de senin adın soyadın nedir diyerek sormasını sağlayabilirsiniz.

İDB-59. Bebeğiniz kendisiyle konuşulurken konuşan kişiyi dinleme ve konuşmada sıra bekleme gibi iletişim becerilerini sergiliyor mu gözlemleyin. Bunları yapmıyorsa her şeyden önce siz konuşmanız sırasında sıra alın yani sadece siz konuşmayın sohbetin karşılıklı olduğunu hatırlayın ve karşınızdaki kişiyi dinlediğinizi gösteren davranışlar (konuşan kişiye bakma, kaşları kaldırma, baş ile onaylama / kafa sallama vb.) sergileyin ve çocuğunuza örnek olun. Sohbet sırasında en azından 2-3 kez bir konuyla ilgili olarak sıra alma davranışı sergilemeye çalışın. Bu sohbet davranışını sembolik oyun, evcilik sırasında da çalışabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.
- *Çocuğunuzun yanıt vermediği soruları ona tekrar tekrar sormayın.
- *Bebeğinize sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5'e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.
- *İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.
- *Eğer çocuğunuz etkileşime girmeden uzaklaşmaya çalışırsa, çocuğunuzun sizinle kuracağı bir ya da iki etkileşim döngüsünü tamamlayıncaya kadar onu nazikçe tutun ya da engelleyin.
- *Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.
- *Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri (yüz ifadeleri, istemsiz hareketler vb.) sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.
- *Çocuğunuzla etkileşimde bulunduğunuzda çocuğunuzun hızına uygun bir etkileşim hızı kullanın.
- *Sıra almak, karşılıklı konuşmalarda bireylerin karşısındaki kişiyi dinleyerek beklemelerini ve sıra onlara geldiğinde konuşmalarını gerektirir. Bu nedenle çocuğunuzla kurduğunuz sözlü ya da sözsüz iletişim basit ve karşılıklı sıra almaya dayalı olmalıdır.
- *Çok fazla konuşmak yetişkinlerle çocuklar arasında dengeli bir etkileşim kurmanın önünde önemli bir engeldir.
- *Birlikte yapılan etkinlikler sırasında iletişim kurmayı alışkanlık haline getirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

DİL/İLETİŞİM GELİŞİM ALANI

İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ (İDB) 30-36 AY

Amaçlar

İDB-60. Konuşması tam olarak anlaşılır

İDB-61. 200-300 sözcük kullanır.

ICF Kod

b320, d330

b16700, d330, b16710

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Giderek artan sayıda soru sorar
- *Fonemleri doğru kullanır
- *Sözcük dağarcığı hızla artar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

İDB-60. Bebeğinizin konuşması sizin ya da yakınlarınızın dışında yani bebeğinizi sizin kadar sık görmeyen bir başkası tarafından dinlendiğinde tam olarak anlaşılıyor mu gözlemleyin. Bebeğinizi bir komşunuz ya da arkadaşınızla ziyaret edin ve komşunuza /arkadaşınıza bebeğinizin söylediklerini anlayıp anlamadığını sorun.

İDB-61. Bebeğinizi en az 1 hafta çeşitli ortamlarda gözlemleyin ve ürettiği sözcükleri not alın. Bebeğinizin sözcük dağarcığı yetersizse; çocuğunuzla birlikteyken onun yanına oturup yaptığı şeyler hakkında kısa ve basit cümleler kurarak konuşun “arabayla oynuyorsun. Kapısını açtın.” vb. ya da çocuğunuzun yanında kendi yaptığınız etkinlik hakkında konuşun “uçak çiziyorum, şimdi boyayayım” vb. Çocuğunuzla konuşurken kısa cümleler kullanın ve bekleyin. Konuşması için çocuğunuza fırsat tanıyın. Çevrenizde gördüğünüz nesneleri / eylemleri adlandırın ona model olun. Çocuğunuzun iletişim kurması için ortam yaratın, örneğin her zaman yaptığınız etkinlikleri sabote edin. Su istediğinde bardak verin içine su koymayın “su” demesini bekleyin, top istediğinde bebek verin, ihtiyacı olan şeyleri örneğin boyama sırasında boya kalemlerini kapalı kavanoza koyun “aç” demesini bekleyin, oyuncaklarını görsün ama ulaşamayacağı rafa koyun “ver” demesini bekleyin. Ya da ona seçenek sunun örneğin “su mu” “süt mü” içeceksin? vb. bu şekilde hem çocuğunuza model (örnek) olmuş olursunuz daha sonra çocuğunuzun verdiği cevabı örneğin “süt” demişse “süt içeceksin” diyerek genişletebilir ve dağarcığına yeni sözcükler ekleyebilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle etkileşim kurarken her zaman yüzyüze olun ve gözlerinin içine bakın.

*Bebeğinizi duyabilmek için daha az gürültülü bir ortam sağlayın ve bebeğinizin hoşlandığı, keyif aldığı bir ortam oluşturun.

*Bebeğinizi sizinle iletişim başlatması için zaman tanıyın. Bu sessiz bekleyiş sırasında onu beklediğinizi hissettirin. İçinizden 5’e kadar sayın ve kaşlarınızı kaldırın, ona doğru hafifçe eğilin gözlerine bakın vb.

*İletişim kurarken ses tonunuzu, jest, mimik ve işaret etmeyi kullanın. Bu şekilde hem iletişimi canlandırır hem de bebeğinize bu öğeleri kullanması için model olmuş olursunuz.

*Bebeğinizi düzenli olarak gözlemleyin, not alın. Yapamıyorsanız ses kaydı alabilir, kameraya çekebilir sonra bir tanıdığınızdan yardım alarak bebeğinizin kayıtlarını inceleyebilirsiniz.

*Bebeğinizle konuşurken kısa cümlelerle konuşun ve daha çok bekleyin. Daha az konuşun ki bebeğiniz daha fazla konuşabilsin.

*Bebeğinizin her hareketi bir iletişim çabası olabilir. Bu nedenle bebeğinizin yaptığı bu hareketleri sanki anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıtlayın.

*Oyuncak olmadan yüzyüze oynanan oyunlar (şarkılar, parmak oyunları) bulun.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Rahat, huzurlu ve mutlu olduğu anlar,
- *Günlük rutinler (uykuya hazırlık, evden çıkış),
- *İlgisini çeken oyuncak ve eşyalar
- *Not almanız için kağıt, kalem ya da ses kayıt cihazı/kamera

eci2.0
Erken Çocuklukta
Müdahale
Avrupa Yeterlik Girişimi

Hayatboyu
Öğrenme
Programı

“MOTOR GELİŞİM ALANI”

"Bu proje T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans <http://www.ua.gov.tr>) yürütülen Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamında ve Avrupa Komisyonu'ndan sağlanan hibeyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada yer alan görüşlerden Ulusal Ajans veya Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz."

MOTOR GELİŞİM ALANI

MOTOR GELİŞİM NEDİR?

Motor gelişim, bebeğin vücut bölümlerini kontrol ederek hareket etme kapasitesindeki değişikliklere devamlı adaptasyon göstermesidir. Motor gelişim bebeğinizde duyuşal girdiyi güçlendirdiğı gibi fiziksel çevre ve bireylerle etkileşimi sağlayarak gelişimin diğler alanlarını da etkiler. Bebeğinizin motor gelişimindeki ilerleme, beyin ve sinir sisteminde olgunlaşma, duyu organlarından yeterli bilgi aktarımı, çevresel uyaranlar ve amaçlı oyun etkinliklerine bağıdır.

MOTOR GELİŞİM HAKKINDA BİLİNMESİ GEREKENLER:

Doğum sonrası bebeğinizin çevresindeki ses, ışık, dokunma ve hareket gibi uyarılara ve besin arama gibi çeşitli davranışlara tepkileri, gebelik döneminde oluşmaya başlayan ilkel reflekslerle gerçekleşmektedir. Beynin alt merkezlerince kontrol edilen bu reflekslerin doğum sonrası belirli aylardan itibaren kaybolmasını, yerine daha organize ve bebeğinizin vücudunu destekleyerek hareket ettirebileceği ve beynin daha üst merkezlerince yönetilen düzeltme ve denge reaksiyonlarına bırakması beklenmektedir.

Bebeğinizde motor gelişiminin normal olup olmadığı veya gelişiminde bir gecikme şüphesi taşımanız için motor gelişimin prensipleri ve kronolojik yaşa uygun hareket becerilerini bilmeniz önemlidir. Motor gelişim prensiplerine göre vücut bölümleri öngörülebilir bir sıralama izleyerek hareket yeteneği kazanır. Yani gelişim baş bölgesinden başlayarak aşağıya doğru ilerleyen ve ayak parmaklarında sonlanan bir sırayı takip eder. Örneğin, bebeğinizin önce baş ve boyun sonra gövde ve daha sonra alt uzuvlarda hareket ve denge kontrolünü kazanarak bağımsız yürümesi beklenmektedir. Motor gelişim, uzuvlarda önce vücudun üst ve gövdeye yakın bölgelerinden başlar, uzuvların alt ve gövdeden uzak bölgelerine doğru ilerler. Yani bebeğiniz baş ve işaret parmağından yararlanarak küçük bir nesneyi kavramadan önce omuzlarına güç vererek kolunu öne uzatması beklenmektedir. Motor gelişim süreci, nörolojik gelişim ve çevresel uyaranlarla orantılı olarak zamanla açığa çıkartılan hareketlerin daha kontrollü ve koordinasyon içerisinde yapılmasına olanak tanır.

Motor gelişim prensiplerine göre bebeğin vücut bölümlerinin hareket ve denge becerileri tahmin edilebilir bir sırayı izleyerek kazanılsa da, bebeğinizin takvim yaşına uygun beklenen hareket becerilerini her zaman sergileyemeyebilir. Örneğin, bağımsız yürüme 12-15 ay arası beklenirken, bebeğiniz 10 aylık' iken bağımsız yürümeyi gerçekleştirebilir. Bebeğin kalıtsal özelliği ve çevresel faktörlerin etkisi, gelişimsel alanlarda beceri ve zamanlama ilişkisini değiştirirken, bu tür bireysel farklılıklar motor gelişim sürecinde temel hareket becerilerinin ortaya çıkış hızını etkileyebilmektedir. Yukarıda verilen örnekte olduğu gibi bebek yürüme becerisini öngörülen zamandan önce daha çabuk sergilediğinden dolayı, motor becerilerin zamanlaması konusunda kesin bir sınır olmadığı ve bu tür küçük sapmaların olabileceğini unutmamalısınız. Bebeğinizle etkileşim sırasında pek çok hareket açığa çıkardığını göreceksiniz, bu hareketler aslında belirli bir grupta sınıflandırılacak temel motor becerilerdir. Örneğin, baş ve boynu yerçekimine karşı kaldırma, oturma, emekleme, diz üstü ve ayakta durma, yürüme, merdiven inip-çıkma gibi hareketler kaba motor beceriler içerisinde yer almaktadır. Bu beceriler bebeğinizin çevresindeki nesneleri keşfetmesi için onlara yaklaşma, gözlem ve dokunma sonrası tanımasına ve zamanla daha zor hareketleri denemesine olanak tanıyarak zıplama, atlama ve fırlatma gibi ileri düzey motor beceriler kazanmasını sağlayacaktır. Çatal-kaşık, oyuncak, kalem-kâğıt, düğme ve fermuar gibi nesnelere uzanma, tutma, bırakma gibi ince motor beceriler bebeğinizin el ve parmaklarını kullanarak çevredeki araç gereçlerin sertlik, şekil, büyüklük vb. özellikleri dokunma ve görme gibi duyuvar aracılığıyla keşfetmeleri ve sonrasında daha karmaşık becerileri kazanmasına yardımcı olacaktır. Bebeğinizin doğumdan üç yaşa kadar devam eden gelişim sürecinde sergileyeceği hareketlerin, takvim yaşı ve akranlarına göre paralellik gösterip göstermediğini gözlemlemeniz pek çok açıdan yararlıdır. Bunlar; normal motor gelişimin izlenmesi, ileriye yönelik hedef ve beklentilerin tespiti ve olası gecikme veya gerilik durumunda daha ayrıntılı gözlem ve değerlendirme için alan uzmanlarına zamanında yönlendirmedir. Takvim yaşı gelişim yaşının üzerindeyse motor gelişimin yavaş olduğu ve buna ilişkin daha ayrıntılı değerlendirme için çocuk nöroloğu veya fizyoterapistle başvurulmalıdır. İlerleyen bölümde bebeğinizin takvim yaşına karşılık gelen kaba ve ince motor beceriler ve bunları geliştirebilecek amaçlı oyunlar ve izlenecek yaklaşımlar hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabilirsiniz.

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 0-3 AY

Amaçlar

- BKB-1.** Etrafını izlemek için başını sağa sola çevirir
- BKB-2.** Yüzüstü yatarken başını kaldırır
- KKB-1.** El ve parmaklarını ağızına götürür
- KKB-2.** Eline oyuncak alır ve sallır

ICF Kod

- b1253, d7104
- d7601
- b7611, d1200
- d1310, b7611

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Avuç içine dokunduğunuzda parmaklarını hemen kapatır.
- *Kol ve bacaklarını hareket ettirir.
- *Başını bir tarafa çevirdiğinizde bir dirseği düzelirken diğeri bükülür.
- *Anne ve biberondan emer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BKB-1. Bebeğinizi sırt üstü yatırıp, sağ ya da sol tarafından yaklaşıp yukarıdan sallandırıdığınız çingiraklı oyuncığa dikkatini çekmeye çalışın. Oyuncakla göz kontağı kurunca yavaşça diğer tarafa doğru hareket ettirerek, başını o tarafa doğru çevirmesini destekleyin.

BKB-1. Beslenme saatinde, biberonu başını çevirmesini istediğiniz taraftan bebeğin dudağının köşesine hafifçe dokunarak başını o tarafa doğru çevirmesini bekleyin ve bu sırada göz hizasına eğilip konuşarak hareketi tamamlamasını kolaylaştırın.

BKB-2. Bebeğinizi yüzüstü yatırıp, arkasındayken dirseklerini omuzlarının altına yerleştirip bu sırada kolunuzla poposunu yere doğru biraz bastırın. Böylece bebeğinizin başını yerden yukarı kaldırması kolaylaşır.

BKB-2. Başınızın altına yüksek bir yastıkla yerde sırtüstü yatarken bebeğinizi yüzükoyun şekilde göğsünüzün üzerine yatırın. Ellerini gövdenize yerleştirin ve göz teması kurup, bebeğinizle konuşurken bir elinizle boynunun arkasındaki kaslara dokunarak başını kaldırmasına yardımcı olun.

KKB-1. Yukarıdan sarkıttığınız ipin ucundaki emziği sırt üstü yatan bebeğinizin parmak uçları ve çenesine dokundurarak ellerini ağızına doğru götürmesini bekleyin veya ipin ucundaki emzik yerine işaret parmağınızı avuç içine yerleştirip bebeğin parmağınızı kavradıktan sonra yavaşça ağızına doğru götürmesine yardımcı olun.

KKB-2. Elinizdeki çingırağı bebeğinizin parmakları açıksa parmaklarının iç yüzüne dokundurarak oyuncayı yakalamasına yardımcı olun, şayet parmakları kapalı ise çingırağı parmaklarının ve elinin dış yüzeyine dokundurup avcunu açmasını bekleyin. Parmakları açıldığında çingırağı avuç içine dokundurunca oyuncayı kavraması mümkün olacaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizin sevdiği veya ilgisini çeken oyuncakları kullanın.
- *Etkinliğe katılımını arttırmak amacıyla göz teması kurup onunla konuşun.
- *Bebeğinizin tepkileri yavaş olabilir, tekrar bir deneme yapmadan önce 5 saniye bekleyin. Bu bekleme onun istediğini başlatması için bir fırsat olacaktır.
- *Bebeğinizin kullandığı oyuncakları kullanın ve yaptıklarını sizde aynı anda yapın.
- *Bebeğinizle bu dönemde amaçlayabileceğiniz beceriler için çalışırken, bebeğinizin yaptıklarını gözden kaçırmayın, amaçlarınıza en benzeyen davranışları etkinliklerde söz ettiğimiz gibi destekleyin.
- *Bebeğinizin başardığı etkinlikleri evinizin farklı odalarında ve farklı aile üyeleriyle tekrarlayın.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Deniz topu (üzerine yüzüstü yatırıp, başını yukarı kaldırması için kullanılabilir) (BKB-2 için)
- *İple sarkıtılan oyuncaklar (dikkatini çeker, kol hareketlerini artırır) (KKB-1 için)
- *Yastık (destek için kullanılabilir) (BKB-2 için)
- *Çingirak (çıkardığı sesle dikkatini çekebilir)
- *Emzik ve biberon (emme refleksi ve başın sağa sola çevrilmesine yardımcı olur) (BKB-1 için)
- *Ayna (kendini izleme ve başını yukarı kaldırmasını teşvik edebilir) (BKB-2 için)

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 3-6 AY

Amaçlar

- BKB-3.** Yatakta yüz üstü yatarken döner
- BKB-4.** Oturmaya gelirken başını tutar
- BKB-5.** Çevresine bakınmak için elleri üzerinde kalkar
- BKB-6.** Destek alarak oturur
- KKB-3.** Destekli pozisyonda bir elle oyuncuğa uzanır
- KKB-4.** Her iki elini kullanarak oyun oynar

ICF Kod

- d4107
- d4155
- d410, b7611
- d4103
- d4453
- d4401

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Yüz üstü yatarken başını biraz kaldırır
- *Yatınca başını sağa-sola çevirerek çevresini inceler
- *El ve parmaklarını ağızına götürür
- *Eline verilen oyuncuğı tutup sallar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BKB-3. Dönmeyi kolaylaştırmak amacıyla bebeğinizin arkasına yastık yerleştirip bir eğim oluşturabilirsiniz. Arkasına geçip, size doğru dönmesi için çingiraklı oyuncuğı sallayarak dönmesini sağlayabilirsiniz.

BKB-4. Bebeğinizi sırtüstü yatarken, karnının üzerine sevdiği oyuncuğı yerleştirip, omuzlarından destekleyerek kaldırınız, oyuncuğa bakma çabası başını tutmasını sağlayacaktır.

BKB-5. Bebeğinizi yerde yüz üstü yatarken, göğsünün altına rulo şeklinde katladığınız bir havluyu yerleştirip, kollarını üzerinden geçirerek elleriyle yerden destek almasını sağlayınız. Böylece bebeğiniz başını ve omuzlarını yerden kaldırarak çevresini izleyebilir.

BKB-6. Bebeğinizi sırtı size dönük olarak yerde önünüze oturtun. Bacaklarının üzerine bir yastık ve onunda üzerine ilgisini çeken bir oyuncak yerleştirip, geriye doğru düştüğünde arkadan gövdenizle destekleyerek oturmasını sürdürün.

KKB-3. Yüzüstü pozisyondayken bir taraf gövdesinin altına elini yerleştiriniz. Diğer uzanacağı elin tarafına ilgisini çeken oyuncak koyup karşısına geçin, görüş alanında ve uzanma mesafesindeki bu oyuncuğa uzanması için bebeğinizi teşvik ediniz.

KKB-4. Bebeğinizi oturma pozisyonuna alarak önce bir elinin parmaklarına ilgisini çeken oyuncuğı temas ettirerek kavraması için bekleyiniz. Sonra diğer eli için aynı uygulamayı gerçekleştiriniz. Kollarını harekete geçirmek için parmaklarınızla omuzlarına dokununuz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinize oyun arkadaşı gibi davranın.
- *Küçük oyunlar oynayarak yeni etkinliğe geçin.
- *Bebeğinizin sevdiği oyuncakları kullanın.
- *Etkinliği başlatabilmesi için gerekirse elinizle destek olmalı, sonra bunu azaltın.
- *Etkinlik sırasında bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Bebeğiniz eline oyuncak alma ve bunu ağızına sokma gibi keşfetmeye yönelik davranışlar yapma eğilimindedir, bu davranışları engellemeye çalışmayın, bu oyunlar küçük kas becerilerine yönelik amaçları gerçekleştirmek için yardımcı olacaktır.
- *Farklı yüz ifadeleri ve abartılı mimikler yaparak onun dikkatini çekip onu oyunda tutmaya çalışın.
- *Günlük rutinleri (beslenme, banyo) yaparken büyük ve küçük kas becerilerine ilişkin amaçlarınızı bu rutinler sırasında bebeğinize uygulamaya çalışın. Örneğin, bir elle oyuncuğa uzanma amacı için beslenme saatinde biberonla onu teşvik ediniz veya destekli oturma amacı için banyoda küvette geçireceği zamanı kullanabilirsiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Ayna (dikkatini çeker, hareketini taklit edebilir)
- *Akvaryum (varsa; hareket eden balık dikkatini çekebilir)
- *Çamaşır sepeti (destekli oturmaya yardımcı olabilir) (BKB-6 için)
- *Yastık (dönme için kullanılabilir) (BKB-3 için)
- *Çingirak (çıkardığı sesle dikkatini çekebilir)
- *Bebek küveti (destekli oturmada kullanılabilir) (BKB-6 için)
- *Koltuğun köşesi (destekli oturma için kullanılabilir) (BKB-6 için)

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 6-9 AY

Amaçlar	ICF Kod
BKB-7. Sırt üstü oynarken döner	d4107
BKB-8. Desteksiz oturur	d4103
BKB-9. Destek alarak emekleme duruşu alır	d310
BKB-10. Kol ve bacaklarıyla sürünür	d4550
KKB-5. Oyuncakçı eliyle kavrar	d4452
KKB-6. Oyuncakçı bir elinden diğerine geçirir	d4401
KKB-7. Oyuncakçı avuç içi, baş ve işaret parmağıyla tutar	d4401

Amaçlar	ICF Kod
BKB-7. Sırt üstü oynarken döner	d4107
BKB-8. Desteksiz oturur	d4103
BKB-9. Destek alarak emekleme duruşu alır	d310
BKB-10. Kol ve bacaklarıyla sürünür	d4550
KKB-5. Oyuncakçı eliyle kavrar	d4452
KKB-6. Oyuncakçı bir elinden diğerine geçirir	d4401
KKB-7. Oyuncakçı avuç içi, baş ve işaret parmağıyla tutar	d4401

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Yüz üstü yatarken döner
- *Yüzüstü yatarken elleri üzerinde kalkar
- *Destek alarak oturur ve başını tutar
- *Bir elle yakınına uzanır
- *İki elini kullanarak oyuncakla oynar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

- BKB-7.** Dönmeyi kolaylaştırmak amacıyla bebeğinizi döneceği tarafa doğru kolunu karnının üzerine ve bacağını da diğer bacağının üzerinden geçirin. Döneceği tarafa geçip size doğru dönmesi için bebeğinizi teşvik ediniz.
- BKB-8.** Bebeğinizi yerde bacakları açık ve topukları birbirine bakacak şekilde oturtun, önüne sevdiği oyuncakçı yerleştirip oynaması için beklerken karşısına geçip göz teması kurup onunla konuşun, gövdesi devrilmeden desteksiz oyuncakla oynadığında biraz daha öne ve yanlara oyuncakçı koyarak dengede kalması için bebeğinizi zorlayınız.
- BKB-9.** Bebeğiniz desteksiz oturup oyun oynarken, bir dizini büküp o tarafa doğru yavaşça gövdesini çevirip dizleri ve elleri üzerinde emekleme pozisyonu almasını sağlayınız veya yüzüstü yatarken poposundan biraz geriye çekerek elleri ve dizleri üzerinde emeklemesini destekleyiniz.
- BKB-10.** Bebeğinizi yerde otururken önünde duran bir oyuncak kutusu üzerine yüzüstü yatırın. Kutuyu kendinize doğru yavaşça çekerken bebeğinizi ayaklarıyla yeri itirmesi ve bir süre sonra kutu olmadan ilerisinde duran oyuncakçı ulaşabilmek için el ve kollarını kullanarak öne doğru sürünmesini teşvik ediniz. İlk denemelerde, sürünmeyi başlatmak üzere bebeğinizin ayak tabanına elinizi yerleştirip sizden destek alarak kendini önde doğru itmesine yardımcı olabilirsiniz.
- KKB-5.** Bebeğinizi yerde sırtüstü yatarken avuç içine sığacak büyüklükte ve ilgisini çeken bir yuvarlak veya küp şeklindeki oyuncakçı ağız çevresine dokundurunuz, dişlemek isterken oyuncakçı çenesine çektiğinizde elinizdeki oyuncakçı tüm eliyle kavrayıp ağızına götürmek isteyecektir.
- KKB-6.** Bebeğinizi eline sığacak bir oyuncakçı avuç içine dokundurarak almasını teşvik ediniz. Dirseğinin arkasından

kolunu diğer eline doğru yaklaştırınız ve boş el ve parmaklarına topu dokundurup, dolu olan elindekileri boş olan eline aktarmasına teşvik ediniz.

KKB-7. Bebeğinizi beslenme saatinden hemen önce ağızına götürüp dişlemesi için eline parmak şeklinde bir yiyecek vererek (havuç) bunu avuç içi, baş ve işaret parmağını kullanarak tutmasını teşvik ediniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizin oyunlar sırasında tepkisi yavaş olabilir, ona müdahale etmeksizin, 5'e kadar sessiz sayıp bekleyiniz.
- *Bebeğinizin tercih ettiği oyuncakçı kullanın, sizin seçtiğiniz oyuncak ilgisini çekmiyor olabilir.
- *Bebeğinizden yapamayacağı becerileri istemeyin, yapabileceği aktiviteleri yapmasını isteyin, böylece başarıma fırsatı tanıyarak öğrendiklerini pekiştirebilirsiniz.
- *Etkinlik sırasında bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşarak ve gülerек hareketi tamamlaması için cesaretlendirin.
- *Bebeğiniz eline oyuncak alma ve bunu ağızına sokma gibi keşfetmeye yönelik davranışlar yapma eğilimindedir, bu davranışları engellemeye çalışmayın, bu oyunlar küçük kas becerilerine yönelik amaçları gerçekleştirmesine yardımcı olacaktır.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Gazete veya naylon poşet gibi hisirtti sesi çıkartan eşyalar otururken ilgisini çekip desteksiz oturma süresini arttırabilir (**BKB-8 için**)
- *Televizyon, laptop, radyo, ayna, varsa akvaryum, (dönmeyi teşvik için döneceği tarafa yerleştirilebilir) (**BKB-7 için**)
- *Sesli oyuncak (kavramayı başlatabilir). (**KKB-5 için**)
- *Yemek tepsisi ve üzerinde emzik (üzerine yüzüstü yatırılıp ayaklarıyla kendini iterek yerde sürünmesine yardımcı olur). (**BKB-10 için**)
- *Yumuşak tüylü oyuncaklar görüş alanında ama dokunamayacağı kadar uzağa konarak yerde sürünmesi teşvik edilebilir (**BKB-10 için**)

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 9-12 AY

	Amaçlar	ICF Kod
BKB-11.	Emekleyerek çevresini keşfeder	d4550
BKB-12.	Tutunarak ayağa kalkar	d4154
BKB-13.	Koltukların kenarını tutup yürümeye başlar	d4500
KKB-8.	Elindeki oyuncacı isteyerek bırakır	d4403
KKB-9.	Oyuncağın ipini baş ve işaret parmağıyla çeker	d4402
KKB-10.	Misket vb. küçük nesneleri baş ve işaret parmağının ucuyla tutar	d4402

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Sırt üstü döner
- *Desteksiz oturur
- *Yerde sürünür
- *Yardımla emekleme duruşu alır
- *Oyuncağı eliyle kavrar ve diğer eline geçirir

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BKB-11. Bebeğinizi yüzüstü yatırın ve gövdesinin altına bir top veya yumuşak oyuncak yerleştiriniz. Oyuncağı almak veya görmek için ellerinden destek alarak gövdesini yerden kaldırıp el ve dizleri üzerinde emeklemeye gelecektir. Bu pozisyonu gelir gelmez baktığı oyuncacı yine görebileceği fakat uzanamayacağı kadar ileriye götürüp, oyuncacı alması için yanınıza çağırınız.

BKB-11. Yerde oturan bebeğinizin önüne ama uzanamayacağı kadar uzağına ilgisini çeken ve ipe bağlanmış olan bir oyuncacı yerleştiriniz. Bebeğinizi oyuncacı alması için çağırarak emekleyerek yaklaşmasını sağlayınız. Oyuncağı yaklaştığında tuttuğunuz ipin ucundaki arabayı biraz daha çekerek tekrar emekleyerek oyuncacı yaklaşmasını bekleyiniz.

BKB-12. Bebeğinizi yatağına oturtup, ellerini kenardaki korkuluklara tutturunuz. Yatağın dışında ve ayaktaiken bebeğinizle konuşarak tutunduğu yerden ayağına kalkması için onu cesaretlendiriniz.

BKB-12. Koltukta yatariken yerde oturan bebeğinizi koltuğun üzerinde duran biberonunu alması için yanınıza çağırınız. Emekleyerek size yaklaşan bebeğinizi ellerinden destekleyerek koltuğun kenarına tutunmasına yardımcı olunuz. İlgisini çeken biberonu almak üzere tutunduğu yerden ayağına kalkması için onu cesaretlendiriniz.

BKB-13. Bebeğinizin tutunarak ayağına kalktığı koltuğun uzak kenarına oturunuz ve elinize aldığınız renkli ve ses çıkartan oyuncacı sallayıp onu alması için koltuğun üzerine bırakın. Bebeğinizle konuşup yanınıza çağırarak oyuncacı almasını bekleyiniz. Başlangıçta oyuncacı bebeğinizin bir adım uzağına yerleştirirken, yaklaştıkça biraz daha ilerisine bırakıp aradaki mesafeyi zamanla arttırınız.

KKB-8. Masada otururken elinizdeki küçük bir oyuncacı masanın üzerine biraz yukarıdan bırakarak düşürdüğünüzde ses çıkartarak kucağınızdaki bebeğin ilgisi çekmeye çalışın. Sonra elinizdeki diğer oyuncacı bebeğinizin alması için eline yaklaştırsın ve kavraması için bekleyiniz. Eline aldığı oyuncacı masanın üzerine bırakması veya atması için teşvik ederek kendi isteğiyle parmaklarını açıp bırakmasını sağlayınız. Başlangıçta el ve parmaklarının dış kısmını elinizle sıvazlayarak parmaklarını gevşetmesine yardımcı olabilirsiniz.

KKB-9. Bebeğinizin el ve dirseklerini masa üzerine yerleştirerek

oturtunuz. Önüne ucunda ip bağlı olan ve ilgisini çeken bir oyuncak yerleştirin. Oyuncağın ip bağlı olan ucunu bebeğinizin ulaşabileceği yere yaklaştırıp baş ve işaret parmağını kullanarak ipi çekmesi için bebeğinizi teşvik ediniz.

KKB-10. Beslenme saati öncesi bebeğinizi el ve dirseklerini masa üzerine destekleyerek oturtunuz. Önüne fasulye büyüklüğünde küçük hazırlanmış yiyeceklerini bırakıp, baş ve işaret parmaklarının uç kısmıyla masanın üzerinden almasını bekleyiniz. Başlangıçta gerekirse dirsek arkasından destek sunarak parmaklarını yiyeceğe yaklaştırebilirsiniz. Bebeğinizin aç olması parmak uçlarıyla yiyecekleri almasını hızlandıracaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Yukarıdaki amaçları kapsayacak şekilde beslenme saati ve banyo gününde kullanılan araç-gereçlerle de bebeğinizin etkinliklere katılımını arttırmalısınız.

*Etkinlik sırasında bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşup ve gülerek hareketi tamamlamasına cesaretlendirin.

*Bebeğinizle büyük kas becerilerine ilişkin etkinlikleri oynarken, yorulduğunda veya etkinliğe devam etmek istemediğinde küçük kas becerilerine ilişkin etkinliklere geçiş yaparak bebeğinize dinlenme fırsatı sağlayınız.

*Bebeğiniz oyunlar sırasında tepkisini hızlandırmak için, mutlaka göz teması kurup, konuşun ve ondan bir şey yapmasını istediğinizi belirten mimik-jestler kullanın.

*Bebeğinizle küçük kas becerilerine ilişkin etkinlikler yaparken, genellikle destekli pozisyonda olmasını sağlayın (yerde veya sandalyede oturma, kucakta oturma vb.), böylece büyük kaslarını kontrol etmek için fazla efor harcamayacaktır.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

*Bebeğinizi sandalye veya sehpa altına yerleştirip size doğru emekleyerek gelmesini sağlayabilirsiniz. (BKB-11 için)

*Yatak korkuluğu, koltuk ve sehpa kenarı, oyuncak kutusu bebeğinizin tutunacağı destek noktalarıdır (BKB-12-13 için)

*Boş tencere, ceviz, misket, pinpon topu istemli bırakma için kullanılacak malzemeler (KKB-8 için)

*Hareket eden ve ses çıkaran oyuncaklar görüş alanında ama dokunamayacağı kadar uzağına konarak emeklemesi teşvik edilebilir (BKB-11 için)

*Metre, kibrit çöpü, kraker vb., çekmecedan ucu dışarı sarkmış naylon poşet baş ve işaret parmaklarının ucunu kullanarak kavramaya yardımcı olacak ev araç-gereçleri (KKB-9-10 için)

*Çikolata batırılmış uzun pipetin ucu, bebeğin emekleyerek ona yaklaşmasını sağlayacaktır (BKB-11 için)

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 12-18 AY

Amaçlar

- BKB-14.** Desteksiz ayakta durur
BKB-15. Desteksiz yürür
BKB-16. Emekleyerek merdiven inip-çıkarak
KKB-11. Farklı büyüklükteki oyuncakları boş kabın içine doldurur
KKB-12. İki-üç küpü üst üste koyar
KKB-13. İki eliyle biberonu tutup su içer

ICF Kod

- d4154
d4500
d4550
d4402-4403
d4402
d4301

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Emekleyerek istediği yere gider
- *Tutunarak ayağa kalkar
- *Mobilyaların kenarını tutarak yürür
- *Elindeki oyuncakı isteyerek bırakır
- *Baş ve işaret parmağını kullanarak kavrama, çekme vb. küçük kas becerilerini yapar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BKB-14. Bebeğinizin ayakları omuz genişliğinde açık olacak şekilde sırtını duvara dayayarak ayakta durmasını sağlayınız. İki elini uzatarak alabileceği bir oyuncakı göğüs hizasına yaklaştırarak sırtını duvardan uzaklaştıracak şekilde oyuncakı almasını teşvik ediniz.

BKB-14. Bebeğinizi bir sehpa ya yaklaştırıp ona tutunarak ayakta durmasını sağlayınız. Sehpanın üzerinde bir eliyle tutabileceği oyuncakı eline uzatıp almasını sağlayınız. Daha sonra diğer oyuncakı boş eline uzatıp onu da almasını sağlayarak tutunmadan ayakta durmasını cesaretlendiriniz.

BKB-15. Bebeğinizin sırtını koltuğa dayayın ve bir metre kadar uzağına yere oturun. Başlangıçta bebeğinizin ellerini tutup omuz seviyesine kaldırarak size doğru yardım alarak yürümesini sağlayınız. Daha sonra yine sırtı koltuğa dayalı ve karşısında otururken ellerini omuz seviyesine kaldırıp elinizi çekip size doğru yaklaşması için onu yanınıza çağırarak desteksiz yürümesini cesaretlendiriniz.

BKB-15. Bebeğinizi ayakları omuz genişliğinde açık ayakta dik duracak şekilde önünüze yerleştiriniz, bebeği kalçalarının her iki yanından elinizle destekleyip dengesini kazandığında elinizi çekip hemen karşısındaki koltuğun üzerinde duran ve ilgisini çeken sesli oyuncakı yönelmesini isteyiniz.

BKB-16. Merdiven kenarındaki bebeğin emekleyerek yukarıya doğru çıkması için merdivenin üst basamağından aşağı doğru ipin ucuna bağlı ilgisini çeken bir oyuncakı sarkıtınız. Bebeğinizin yukarıya doğru çıkmasını cesaretlendirmek için elinizdeki ipi yavaşça yukarıya doğru çekerek oyuncakı ve kendinizi bebeğinizden yavaşça uzaklaştırınız. Bebeğiniz emekleyerek oyuncakı yaklaştırmaya çalışacaktır.

KKB-11. Masanın üzerine farklı şekil ve büyüklükte nesneler ve boş bir kap yerleştirin. İlk denemeyi siz yaparak elinize aldığınız nesneyi kabın içine yukarıdan bırakarak sesli bir şekilde kabın içine düşmesini sağlayarak çıkan sesin bebeğinizin ilgisini çekmesini sağlayınız. Başlangıçta hareketi başlatması için koluna küçük bir dokunuş gerekebilir. Önce masanın üzerinde duran nesneleri elinize alıp bebeğin eline yaklaştırarak elinizden nesneyi almasını sağlayın sonra masadan nesneyi alıp kabın içine koymasını isteyiniz.

KKB-12. Kucağınızda oturan bebeğinizin önündeki masanın

üzerine bir su bardağı yerleştirin. Elinize bir küp alıp bunu bardağın içine koyun ve başka bir küpü bebeğinize uzatıp almasını ve bardağın içindeki küpün üzerine koymasını isteyiniz. Bebeğiniz ilk küpü koyduktan sonra tekrar bir küp uzatıp bardaktaki küpün üzerine koymasını bekleyiniz. Daha sonra küpleri üst üste koymayı bardak olmadan masa üzerinde yapmasını teşvik ediniz.

KKB-13. Bebeğiniz acıktığında veya susadığında oturma pozisyonunda her iki elini masanın üstüne yerleştirip biberonu parmaklarının hemen yanına yerleştiriniz. Başlangıçta dirseklerinin arkasından dokunma veya hafif bir itme bebeğin her iki eliyle biberonu kavrayıp ağzına götürmesi için yeterli olacaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizle büyük kas becerilerine ilişkin etkinlikleri oynarken, özellikle yürümeyi başlatma için onunla göz teması kurup, konuşarak harekete başlamasını teşvik edin.

*Bebeğiniz oyunlar sırasında tepkisini hızlandırmak için ilgisini çeken oyuncaklar kullanın. Bazen bir mutfak eşyası veya cep telefonu daha etkili olabilir.

*Bebeğinizle biberon ve yiyecek kullanarak kavrama, bırakma ve el-göz koordinasyonunu geliştirmek üzere küçük kas becerilerine ilişkin etkinlikleri beslenme saati öncesi çalışmanız motivasyonunu arttıracaktır.

*Bebeğinizle yukarıda belirtilen amaçlar için etkinlik yaparken, onu eğlendirmeye de odaklanın.

*Bebeğinizin sizinle etkileşim başlatması için sessizce bekleyin. Özellikle küçük kas becerilerine ilişkin etkinlikler sırasında bu sessizlik zamanı bebeğinizin sizinle etkileşime geçmesi için bir işaret olacaktır.

*Etkinliği yapmak üzere bebeğinizin elindeki oyuncakı alıp eline amaçlarınız için belirtilen oyuncakı vermeyiniz. Örneğin elindeki legoyu alıp önüne küpleri koymayın üst üste dizmesi için, elindeki lego ile kule yapmasını isteyiniz.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

*Ayakta duran bebeğinizi tutmadan üzerindeki yeleğini çıkarırken desteksiz dengede kalmasını sağlayabilirsiniz (**BKB-14 için**)

*Ayakta duran bebeğinizi yürümeye teşvik etmek için ipin ucuna bağlı oyuncakı kendisinden uzaklaştırarak oyuncakı doğru adım almasını sağlayabilirsiniz. (**BKB-15 için**)

*Koltuk kenarı ve önüne konulan yastıkla yapılacak basamak (**BKB-16 için**) kullanılabilir.

*Mutfak malzemeleri, banyo gereçleri, oyuncaklar (**KKB-11 için**) kullanılabilir.

*Lego, kibrit kutusu, çikolata kutuları (**KKB-12 için**) kullanılabilir.

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 18-24 AY

Amaçlar

- BKB-17.** Acemice koşar
BKB-18. Destekli merdiven inip-çıkarak
BKB-19. Ayakla topa vurur
KKB-14. Elini kaldırıp top fırlatır
KKB-15. Dört-altı adet küpü üst üste koyar
KKB-16. Birbirine tutturulan nesneleri ayırır

ICF Kod

- d4552
d4551
d4351
d4454
d4402
d4401

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Desteksiz ayakta durur ve yürür
- *Emekleyerek merdiven inip-çıkarak
- *Farklı büyüklükteki oyuncakları boş kabın içine doldurur
- *İki-üç küpü üst üste koyar
- *İki elini kullanarak biberon ve bardak tutar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

- BKB-17.** Bebeğiniz ayakta sizinle oyun oynarken elinizdeki topu kendisinin görebileceği bir uzaklığa zıplatarak atmanız topa almak üzere acemice koşmaya başlamışını teşvik edecektir.
- BKB-17.** Bebeğinizin bulunduğu odanın kapısında kendisine seslenmeden sizi bir an için görmesini sağlayınız ve hemen sonra odanın kapısından uzaklaşınız. Bu davranışınız sizi bulmak üzere odanın dışına doğru bebeğinizin koşmasını başlatacaktır.
- BKB-18.** Bebeğinizle basamak yüksekliği 3-4 cm olan merdivenin başına yaklaşınız. Başlangıçta her iki elini omuz seviyesinin hemen altından tutarak basamağı çıkmasını destekleyiniz. Şayet bel çevresini kontrol etmekte güçlük çekiyorsa her iki elinizi kalçasının her iki yanına yerleştirerek merdiven çıkmasına destek olabilirsiniz.
- BKB-18.** Bir süre sonra bebeğinizin bir elinden tutarken bir eliyle de merdivenin korkuluğunu tutmasını sağlayınız. Merdivenin üst basamağından aşağı doğru ipin ucuna bağlı ve ilgisini çeken bir oyuncak sarkıtınız. Bebeğinizin yukarıya doğru çıkmasını cesaretlendirmek için ipin yukarıya doğru çekilerek oyuncak bebeğinizden yavaşça uzaklaşmasını sağlayıp bebeğin sizden destek alarak basamağa çıkma ve sonra inmesini teşvik ediniz.
- BKB-19.** Topa ayakla vurmaya başlatması için boş bir odada halı üzerinde top dışında herhangi bir oyuncak bulundurmayınız. Bebeğinize doğru yerden ayağınızla topu yuvarlayarak yaklaşınız. Yanına geldiğinizde topu ayağının çevresine dokundurmanız ayağıyla topa vurmasını başlatacaktır.
- BKB-19.** Bebeğinizle park gibi oyun alanlarına çıktığınızda sert zeminde orta büyüklükte ve içerisinde çingirak olan bir top kullanınız. Yuvarlayarak topun kendisine doğru gelmesini sağlayınız. Topun hareket halindeyken içindeki çingirakın çıkaracağı ses bebeğinizin topa yönelip vuruş yapmasını başlatacaktır.
- KKB-14.** Bir market kolisinin tabanına topun girebileceği genişlikte bir delik açıp bu deliğe önceden uçlarını kestiğiniz plastik su şişesini yerleştiriniz. Boru şekline getirilen plastik şişenin bir ucu kolinin tabanında bir ucu da yerdeki çamaşır sepetine bakacak şekilde market kolisini sehpanın üzerine yerleştiriniz. İlk atışı siz yaparak koli içine topun girerek buradan boruya ve sonra sepete düşmesini sağlayınız. Bu durum izleyen bebeğinizin topu eline alıp kaldırarak koliye doğru fırlatmasını başlatacaktır.
- KKB-15.** Kucağınızda oturan bebeğinizin önündeki masanın üzerine bir küp yerleştirip sonra elinizdeki diğer küpü ilk küpün üzerine koyması için

bebeğinize uzatın. Sonra tekrar bir küp uzatıp dizili olan küplerin üzerine koymasını bekleyiniz. En az dört küp üst üste dizene kadar eline küp uzatmayı sürdürünüz.

KKB-16. Elinizdeki miknatısı bebeğinizin önünde duran oyuncakın metal kısmına yaklaştırarak miknatısın çekim etkisiyle oyuncak hareketlendirip miknatısa tutunmasını sağlayınız. Bu durumu izledikten sonra bebeğiniz eline yerleştirdiğiniz miknatıstan oyuncakı ayırmaya çalışacaktır.

KKB-16. Ayakkabı kutusu içerisine bebeğinizin beslenme saatinden önce hazırladığınız biberonu koyup kapağını hafifçe kapatmanız, bebeğinizin biberona ulaşmak için kapağı kutudan ayırmaya başlamasını sağlayacaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğiniz oyunlar sırasında tepkisini hızlandırmak için ilgisini kaybettiği oyuncakları kullanmayın, zaman zaman evin farklı bölümlerini kullanın (örneğin, banyo ve mutfak).
- *Eline aldığı nesneleri fırlatıp zarar vermek gibi uygun olmayan davranışlar sergilediğinde bebeğinizin eline amaçlarınızla ilgili nesneler vererek fırlatma davranışını planlı etkinliğe dönüştürebilirsiniz (örneğin, top fırlatma).
- *Bebeğinizle yukarıda belirtilen amaçlar için etkinlik yaparken, onu taklit edip davranışlarını pekiştirin.
- *Etkinliği yapmak üzere bebeğinizin elindeki oyuncakı alıp eline amaçlarınız için belirtilen oyuncakı vermeyiniz. Örneğin elindeki topu alıp önüne legoları koyup, bunları birbirinden ayırmasını istemeyiniz, bunun yerine topla ilgili olan etkinlikleri yapınız.
- *Bebeğiniz amaçlarınıza yönelik etkinliklere ilgi gösteriyorsa diğer amaçlarınıza da yönelin, şayet bebeğiniz sizden uzaklaşıyorsa yaptığı etkinliği sürdürmeye devam edin.
- *Diğer ailelerin bebekleriyle oyun oynarken gördüğünüz oyun türlerini düşünün.
- *Bebeğinizin ev içerisinde yaptıklarını, ilgi duyduğu nesneleri ve durumları dikkatlice gözleyerek, yaptıklarının amaçlarınıza ulaşmayı sağlayacak etkinliklere dönüşüp dönüşmeyeceğini değerlendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Oyun alanı, park gibi yerlerin geniş hareket olanağı sunması ve çevrede hareket eden çeşitli dikkat çekici unsurların bulunması (diğer çocuklar, kuş, kedi) bebeğinizin koşmaya başlamasını teşvik edecektir (**BKB-17 için**)
- *Merdivenin diğer tarafında ilgisini çeken oyuncak, akran veya anne-babanın bulunması bebeğinizin merdiven kullanımını arttıracaktır (**BKB-18 için**)
- *İpin ucuna bağlı şişirilmiş balon ayakla topa vuruşu başlatmaya yardımcı olacaktır (**BKB-19 için**)
- *Ayna karşısında eline top alıp kaldırışını izlemesi, sonrasında bebeğinizin elindeki topu atmasına yol açacaktır (**KKB-14 için**)
- *Lego, kibrit kutusu, çikolata kutusu birbirini tutan parçalardan oluşup ayırmak için kullanılabilecek yararlı nesnelerdir (**KKB-16 için**)

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 24-30 AY

Amaçlar

- BKB-20.** Yana ve geriye doğru yürür
- BKB-21.** Merdiven inip-çıkır
- BKB-22.** Her iki ayağıyla zıplar
- KKB-17.** Büyük halkaları ipe dizer
- KKB-18.** TV ve radyo tuşuna basar
- KKB-19.** Sekiz küp ile kule yapar

ICF Kod

- d4500
- d4551
- d4553
- d4402
- d4408
- d4302

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Acemice koşar
- *Destekli merdiven inip-çıkır
- *Ayakla topa vurur
- *Elini kaldırıp top fırlatır
- *Dört-altı küpü üst üste koyar
- *Birbirine tutturulan nesneleri ayırır

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BKB-20. Bebeğinizi duvara yüzü dönük olacak şekilde ayakta durdurarak duvar kenarına yaklaştırınız. Eline sıyacak büyüklükte bir araba yerleştirerek duvar üzerinde arabayı sürmesini elinin üzerine elinizle destek vererek sağlayınız. Bir süre sonra el desteğini çekip, kendisinin arabayı ilerletmesi oda duvarı boyunca yan yürümelerini teşvik edecektir.

BKB-20. Bebeğiniz sizi izlerken metrenin ucundaki şeridi çekerek geriye doğru yürüyüp metreden çıkarttığınız şeridi uzatınız. Aynı işlem için bebeğinize metrenin ucundaki şeridi tutturunuz. Arkadan omuzlarından hafifçe geriye çekildiğinde tuttuğu şeridin uzadığını görmesi geriye doğru yürümeye devam etmesini sağlayacaktır.

BKB-21. Bebeğiniz bu dönem aynı basamağa ayaklarını sırasıyla koyarak merdiven inip-çıkabilir. Şayet basamak yüksekliği bebeğinize uygunsa merdiven başına geldiğinde gideceği tarafa ilgisini çekecek bir oyuncak veya ipin ucuna bağlı nesnenin çekilerek hareket ettirilmesi bebeğinizin merdiven inip-çıkmasını teşvik edecektir. Akran veya diğer aile üyelerinin merdiven çıkıp-inmesi bebeğinizin bu etkinliği yapmasını kolaylaştıracaktır. Merdivenden inerken önünde çıkarken arkasından takip etmeniz düşme vb. olumsuz deneyimleri önleyici olacaktır.

BKB-22. Bebeğinizi yatağının üzerinde ayakta dururken ellerinden tutarak bir miktar sıçramasına yardım ediniz. Sonra bebeğinizin başının üzerine yukarıdan ipin ucuna bağlı bir balon sarkıtınız. Bebeğiniz yatağın üzerindeki başını veya elini balona dokunmak için zıplamaya devam edecektir.

BKB-22. Park gibi açık alanlarda bebeğinizle karşılıklı tahterevalli oyunu oynayarak her iki ayağını yere basıp sonra dizlerini bükerek yükselmesini sağlayınız. Daha sonra parktaki alçak kum tepesiğinden başka bir kum tepesiğine zıplaması kolaylaşacaktır.

KKB-17. Bebeğinizin bir eline ipin ucunu yaklaştırarak baş ve işaret parmağıyla ipi tutmasını sağlayınız. Ortaları delik olan ahşap veya plastik büyük boncukları sırasıyla diğer eline uzatıp kavramasını sağlayınız. İpin ucunu boncuğun ortasından geçirmesi için başlangıçta ipin ucunu boncuğa siz geçirip diğer tarafa çıkan ucunu bebeğinizin çekmesini isteyiniz. Bir süre sonra ipin ucunu kendisinin boncuğa yaklaştırmasını ve delikten geçirerek aşağı düşürmesini teşvik ediniz. Geçen boncukların aşağı düşüp birbirine çarpmasıyla çıkan ses bebeğinizin etkinlikte kalmasını sağlayacaktır.

KKB-18. Bebeğinizin işaret parmağını günlük yaşamda çeşitli etkinliklerde kullanabilmesi için işaret parmağının ucunu renkli boyalar kullanarak çeşitli şekiller yapınız ve sonra önündeki boş sayfaya

bastırarak elindeki şeklin sayfaya çıkması bebeğinizin etkinliğe katılımını arttıracaktır.

KKB-17. Balonlu naylon ambalajlara bebeğinizin işaret parmağının ucunu bastırarak patlatmalarını sağlayınız. Patlamayla çıkan ses bebeğinizin işaret parmağını kullanmasını daha da arttıracaktır.

KKB-18. Bebeğinizi sandalyeye oturtunuz. Masa üzerindeki sekiz adet küçük süt kutusunu üst üste dizerek kule yapınız. Sonra bu kuleyi bebeğinizin elini uzatıp devirmesini sağlayınız. Devrilmeyle ortaya çıkan ses ve görüntü bebeğinizin süt kutularıyla kule yapmaya başlamasını teşvik edecektir.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizin bir etkinlikten başka bir etkinliğe geçiş yapmasını istediğiniz durumlarda, ona baskı yapmak yerine onunla küçük oyunlar oynayarak dikkatini diğer etkinliğe çekin. Örneğin, bebeğinizle odasında BKB-3 ile ilgili etkinlik yaptıktan sonra KKB-3 için masa başı etkinliğe geçişte BKB-1 etkinliklerini kullanabilirsiniz.

*Bebeğinizle yukarıda belirtilen amaçlar için etkinlik yaparken evdeki aile üyeleri veya varsa evcil hayvandan (köpek) yararlanarak taklitte davranışları pekiştirin.

*Bebeğinizin yukarıdaki etkinlikleri istenildiği gibi yapabilmesi için sık tekrara ihtiyaç vardır. Çocuğunuzla ne kadar sık oynadığınızı ve beraber ne tür şeyler yaptığınızı düşünün.

*Bebeğinizin yapamadığı etkinliklere odaklanmayın, bunun yerine neden yapamadığını açıklayabilecek nedenleri düşünün (örneğin, aç veya uykusuz olabilir, henüz beceriye hazır değildir, biraz daha fiziksel desteğe ihtiyacı olabilir).

*Bebeğiniz yukarıda belirtilen etkinliklere ilgi göstermiyorsa, ilgi gösterdiği etkinlikleri kullanın ve sonra tekrar ilgi göstermediği etkinlikleri kapsayan amaçlara geri dönüp aşağıda belirtilen nesne veya durumları kullanarak o amaçları kapsayan etkinlikleri yineleyin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

*Yerde bulunan oyuncakları bebeğinizle birlikte boş market kolisinin içine koyunuz. Sonra bebeğinizin ellerini kolinin kenarlarını tutturup diğer taraftan koluyu bebeğinize doğru ittirerek geriye doğru yürümelerini sağlayınız (**BKB-20 için**).

*Üzerinde uzun bir çizgi olan kağıdı duvara yapıştırıp bebeğinizin eline kağıdı çizmesi için kalem yerleştiriniz. Bebeğiniz yüzü duvara dönük yan pozisyondayken kağıda çizerek ilerlemesi yan yürümelerini kolaylaştıracaktır (**BKB-20 için**).

*Evde masanın önüne ahşaptan yapacağınız basamaklar bebeğinizin masa üzerindeki yiyeceklerle ulaşması için merdiven inip-çıkmasını teşvik edecektir (**BKB-21 için**).

*Evde köpüklü baloncukları üfleyp bunları yakalaması için bebeğinizi zıplamaya teşvik edebilirsiniz (**BKB-22 için**).

*Yumurta kartonunun ortasına işaret parmağını itirme veya oyun hamurunun üzerindeki misketi parmak ucuyla hamura gömme kullanabileceğiniz yararlı nesne ve etkinliklerdir (**KKB-18 için**).

MOTOR GELİŞİM ALANI

BÜYÜK KAS BECERİLERİ (BKB) - KÜÇÜK KAS BECERİLERİ (KKB) 30-36 AY

Amaçlar

- BKB-23.** Engeller arasından koşar
BKB-24. Yetişkin gibi merdiven inip-çıkarak
BKB-25. Gelen topu kol ve gövdesi arasında yakalar
KKB-20. Kapı kolunu çevirerek açar
KKB-21. Baş ve diğer parmaklarıyla kalem tutarak dairesel karalama yapar
KKB-22. Kitap sayfasını çevirir

ICF Kod

- d4552
d4551
d4458
d4453
d4400-d4453
d4402

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Yana ve geriye doğru yürür
- *Merdiven inip-çıkarak
- *Her iki ayağıyla zıplar
- *Büyük halkaları ipe dizer
- *TV ve radyo tuşuna basar
- *Sekiz küp ile kule yapar

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

BKB-23. Çocuğunuzun koşma becerisini açığa çıkarmasına fırsat sağlayabilmek için evde kullanılacak yeterli bir boş alan olmasına ve bu alanda başlangıçta çok eşya bulunmamasına dikkat ediniz. Yere seyrek aralıklarla ilgisini çekmeyecek nesneler yerleştiriniz. Çocuğunuzdan uzaklaşıp yanınıza çağırıldığınızda, size yakalaması veya sizin onu yakalamanız için yapılacak kovalamacalar engeller arasından koşma becerisinin gelişmesine yardımcı olacaktır. Çocuğunuz bu beceriyi başardığında, yerdeki zemin yüzeyi biraz daha yumuşatıp koşarken dengesini korumasını daha da zorlaştırınız. Örneğin, evin bahçesi veya parktaki yeşil alanların kullanımına başlanmalıdır.

BKB-24. Bu dönemde çocuğunuz bir yetişkin gibi yani her ayağını bir basamağa atarak merdiven inip-çıkarak. Bu beceri başlangıçta alçak basamak yüksekliği kullanarak gerçekleştirilmelidir aksi takdirde tutunarak veya her iki ayağını aynı basamağa atarak merdiven inip-çıkarak zorunda kalacaktır. Alçak basamak yüksekliği olan bir merdivenin tutunma yerine yakın olacak şekilde çocuğunuzun eline bir plastik elbise askısı yerleştiriniz. Askının baş kısmını merdivenin tutunma yerine takın ve askının bir ucunu da çocuğunuzun eline yerleştirin. Çocuğunuz merdiven çıkmaya başlamasıyla birlikte elindeki askı takılı olan yerden yukarıya doğru kaymaya başlayarak hem çocuğunuza bir miktar fiziksel yardım sağlayacak hem de askının tutunma yeri üzerinden kayarak ilerlemesi çocuğunuzun keyif almasını sağlayan bir oyuna dönüşecektir.

BKB-25. Bu becerinin başlangıçta öğretimi için yumuşak ve büyük bir top seçilmelidir. Çocuğunuza top kendisine gelirken ellerini her iki yana açarak topu gövdesi ve elleri arasına sıkıştırması önce çocuğunuzun elleri üzerine ellerinizi yerleştirerek fiziksel yardımla öğretilmelidir. Topu atmadan önce ebeveyn çocuğunun adını söyleyerek göz kontağı kurup "topu atıyorum, hazır mısın?" sorusuyla etkinliğe önce dikkatini vermesi sağlanmalı ve sonra çocuğun topu izlemeye başlamasıyla birlikte "atıyorum" veya "1-2-3" komutlarının sonunda topu atması ve o sırada çocuğunuzun arkasında bulunan ve eliyle çocuğunuzun eline arkadan fiziksel yardımda bulunan diğer ebeveynin desteğiyle çocuğunuzun topu yakalaması kolaylaşacaktır.

KKB-20. Çocuğunuzun bu beceriyi yapabilmesi için dirsek ile el bileği arasındaki ön kol bölgesini çevirebilmesi/döndürmesi gerekir. Bu beceriyi geliştirebilmek amacıyla, masada oturup çocuğunuzla yapabileceğiniz bazı etkinlikler var. Bunlar, içerisinde nohut, fasulye gibi küçük tanelerin dolu olduğu çay bardağını önce çift sonraları tek elle tutup içindekileri boş olan diğer bir çay bardağına boşaltmak. Diğer bir etkinlik ise çocuğunuzun elinin dış kısmı masa üzerine yatırılır ve avuç içerisinde bir patates veya portakal yerleştirilir ve dirseğini masa üzerinden kaldırmadan elindeki nesneyi masanın diğer tarafındaki boş kabin içerisine koymaktır. Buna ilaveten çocuğunuzun avuç içerisine yerleştireceğiniz bir yumuşak top veya sıkıgında ses çıkartan bir oyuncakla parmaklarını sıkma ve gevşetme etkinliği yaptırarak kavrama kuvvetini de arttırmalısınız. Yukarıdaki etkinlikler çocuğunuzun ön kolunu çevirme ve parmaklarıyla tutma becerilerini geliştirerek kapı kolunu çevirme etkinliğini yapabilmesini kolaylaştıracaktır.

KKB-21. Çocuğunuzun bu etkinliği yapabilmesi amacıyla sıklıkla masa veya yerde

pastel veya kuru boya kalemleri ve boş kağıt veya çizim alanı bulundurulmalıdır. Başlangıçta kısmi fiziksel yardım sonra kendi üzerinizde göstererek boya kalemini baş parmağı ile diğer parmakları arasında tutuşu kazandırabilirsiniz. Bu tutuş öncesi bir TV kumandası tutturup bunun üzerindeki tuşlara basmayı ve kanal değiştirmeyi göstererek sonrasında benzer bir tutuş olan boya kalemi tutuşu ile dairesel karalama yapmasını kolaylaştırabilirsiniz.

KKB-22. Bu etkinliği yapmak için öncesinde bazı oyunlar oynamak kolaylaştırıcı olacaktır. Parmak boyasını işaret parmağına batırıp çocuğunuzun boş olan kağıt üzerinde çizili olan düz yatay, düz dikey, nokta ve dairesel çizgilerin üzerinden boyalı işaret parmağıyla geçerek boyaması işaret parmağını sayfa çevirme sırasında kullanımını kolaylaştıracaktır. Yine içerisinde su olan su tabancasını işaret parmağıyla bastırarak suyu dışarıya fışkırtması, bu amacı yapmayı kolaylaştıracak oyunlardır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

**Çocuğunuzun bir etkinlikten başka bir etkinliğe geçiş yapmasını istediğiniz durumlarda, büyük kas becerisine ilişkin etkinlik nedeniyle yorulmuş veya sıkılmış olabilir. Etkinliğe devam etmek veya sonlandırmak yerine küçük kas becerileriyle ilgili etkinliklere başlamak hem çocuğunuzun dinlenmesine fırsat sağlayacak hem de dikkatini yeni ve farklı bir oyuna yönlterek çocuğunuzla geçireceğiniz zamanı daha nitelikli hale getirmiş olacaksınız.

*Bebeğinizin yukarıdaki etkinlikleri istenildiği gibi yapabilmesi için sık tekrara ihtiyaç vardır.

*Bebeğiniz yukarıda belirtilen etkinliklere ilgi göstermiyorsa, ilgi gösterdiği etkinlikleri kullanın ve sonra tekrar ilgi göstermediği etkinlikleri kapsayan amaçlara geri dönüp aşağıda belirtilen nesne veya durumları kullanarak o amaçları kapsayan etkinlikleri yineleyin.

*Çocuğunuzla yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda yapacağınız etkinlikleri evin yaşam odasıyla sınırlandırmayın, evin banyo, mutfak masası, bahçe, park gibi ev dışı ortamları da kullanarak aynı amaçları farklı ortamlarda da tekrarlayarak çocuğunuzun öğrendiği oyunlarla büyük ve küçük kas becerilerini geliştirmesini pekiştirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

**Çeşitli oyuncak, terlik vb. ev eşyaları yerde engel oluşturup aralarından koşmak için kullanılacak nesneler (BKB-23 için).

*Merdiven kullanarak diğer tarafa geçişi teşvik etmek için ulaşacağı tarafta ebeveyn veya dikkat çekici oyuncak bulunması inip-çıkarmayı teşvik edecektir (BKB-24 için).

*Renkli ve farklı yüzey sertliğine sahip çeşitli büyüklükte toplar (BKB-25 için).

*Ortasından ip veya tel geçen yuvarlak ahşap halkaları diğer taraflara S harfi çizecek şekilde dolaştırmak ön kolun dönmesini sağlayacak etkinliklerdir (KKB-20 için).

*Sabit bir yere tutturulmuş büyük bir vidayı, çevirerek yerinden çıkarmak (KKB-21 için).

*Evin duvarına kağıt yapıştırarak çizim alanı oluşturmak boya kalemini tutmayı ve kağıt üzerinde çizim yapmayı teşvik edecektir (KKB-21 için).

*Ev dışında yere çizgiler çizilmesi, kalem tutarak çizilen alanın içinin boyanmasını teşvik edecektir (KKB-21 için).

eci2.0
Erken Çocuklukta
Müdahale
Avrupa Yeterlik Girişimi

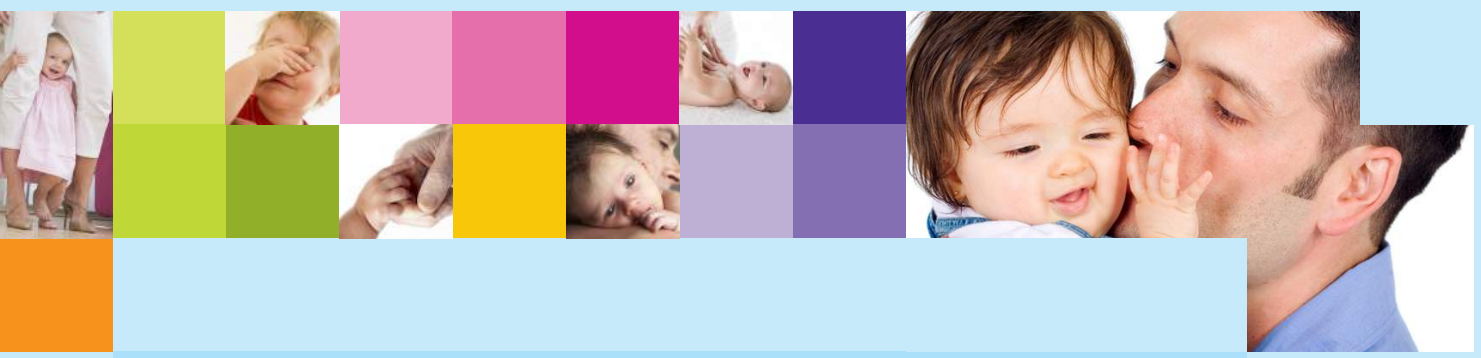

Hayatboyu
Öğrenme
Programı

“SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM”

"Bu proje T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans <http://www.ua.gov.tr>) yürütülen Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamında ve Avrupa Komisyonu'ndan sağlanan hibeyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada yer alan görüşlerden Ulusal Ajans veya Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz."

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM NEDİR?

Sosyal-Duygusal gelişim bebeğin etrafındaki kişilere ilk gülümseyişi ile başlayan kendini ifade etme, duygularını denetleyebilme, sosyal uyaranları bulundukları bağlama göre doğru algılama ve bu uyaranlara doğru tepkiler verme ile devam eden davranış örüntülerini kapsayan bir gelişim alanıdır. Sosyal ve duygusal gelişim yaşam boyu devam eder.

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM HAKKINDA BİLİNMESİ GEREKENLER:

Sosyal-Duygusal gelişim motor gelişim gibi büyümeye paralel olarak gelişir. Sağlıklı sosyal-duygusal gelişim için anne babaların tutumları, eğitim ve çevre çok önemlidir. Yaşamın başlangıcında görülen ilk sosyal beceri bebeğin annesi ile etkileşimidir. Bebekler 2,5-3 aylık olduklarında insanla objeler arasındaki farkı görerek gülümseme, ağlama gibi değişik tepkiler göstermeye başlarlar. Bunlar ilk sosyal-duygusal tepkilerdir.

Sosyal ve duygusal gelişim arasındaki fark nedir?

3-3,5 yaşlarında iki çocuk düşünelim. İkisinin elinde de farklı krakerler var. Çocukların birbirlerine kraker ikram etmelerini, paylaşma davranışı olarak tanımlayabiliriz. Paylaşma bir sosyal beceridir. Diğer yandan da duygusal gelişimin işareti olarak kabul edilebilir. Bireyin kendisi ve çevresiyle etkileşimlerinin bireyde haz ya da elem yaratmasına duygu diyoruz. Paylaşımın çocuklarda haz yaratması sosyal-duygusal gelişimin olumlu işaretidir. Pek çok sosyal becerinin uygun ortam ve bağlamlarda gerçekleşmesi bireylerde haz yaratır. Sağlıklı duygusal-sosyal gelişimin anahtarı ise bebeklik ve çocukluk döneminde ebeveynle ile yaşanan nitelikli etkileşimlerdir. Bu modülde yaşamın ilk üç yılında bebeğinizin/çocuğunuzun duygusal-sosyal gelişimi için yapabileceğiniz etkinliklere yer verilmiştir.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 0-3 AY

Amaçlar

- SDG 1:** Uyarılara sesle ya da bedeni ile tepki verir.
SDG 2: Sıra alır.

ICF Kod

d3100
d7600

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Kucağa alındığında sakinleşir.
- * Çıkardığı seslerle rahatsızlığını belirtir
- * Birincil bakıcılarının yüzüne kısa süre bakar ve gülümser

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 1: Bebeğinizin onu sevdiğini ve sizin yanınızda güvende olduğunu hissetmesi için onun ağlama biçimlerini ve vücut hareketlerini izleyerek uyku, beslenme veya temizlenme ihtiyacında olup olmadığını tahmin edin ve bu ihtiyaçlarını karşılarken, onunla gereksimine ilişkin konuşun bedenine dokunun bunları yaparken sevecen ses tonu ve gülümsemeyi sürdürün. Ona verdiği tepki (ses çıkarma, her iki ayağını yere vurma, ellerini hareket ettirme gibi).

*Bebeğinizi emzirin eğer beslenme biçimi olarak biberon kullanıyorsanız onu kucağınızda besleyin.

*Özellikle mutlu, huzurlu olduğu zamanlarda bebeğinizi kucağınıza alın, ona sık sık sarılın sizin sevginizi hissetmesine izin verin. (Bu asla huzursuz olduğu zamanlarda bunu yapmayacağınız anlamına gelmez.)

*Ona ninniler söyleyin. Müzik dinletin.

SDG 2: Bebeğinizin rahat olduğu anlarda onu izleyin ve çıkardığı sesleri dinleyin, onunla 1-2 saniye konuşun, sonra tekrar dinleyin ve tepki verinceye kadar bekleyin. Tepki (ses çıkarma, yüz ifadesinde değişme, jestler) vermeye başladığında onu dinleyin ve sustuğunda tekrar konuşun. Bu etkinliği gün içinde sık sık (her alt temizleme, emzirme ve uyku sonrası vb.) tekrarlayın.

Örneğin: Sesli veya dolgu oyuncakları bebeğinizin görüş alanı içinde hareket ettirerek ve ses çıkarmalarını sağlayarak, gülümsemeyi ve sevecen ses tonunuzu kullanarak tepki vermesini (gülümsemesini) sağlayabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Onunla etkileşirken rahat ve huzurlu olmaya özen gösterin.
- * Gergin, yorgun ve aşırı stress altında olduğunuzda bunu bebeğinize yansıtmamaya özen gösterin.
- * Tepkileri çok sınırlı olsa da onunla mutlaka etkileşmeye çalışayın, yılmayın .
- * Ona sarılın, dokunun başını okşayın ve onunla konuşun.
- * Onun işaretlerine ve sözsüz isteklerine hemen yanıt verin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Duygusal ve sosyal gelişimi desteklerken ilk aylarda kullanacağınız yegâne araç ve durum, sevecen ses tonu ve gülüşünüzle birlikte, sıcak kucağınızdır.
- * Bebeğinizin beslenme, temizlenme ve sağlık gereksinimlerine olduğu kadar sevgi ve güvene ihtiyacı vardır.
- * Günlük rutinler
- * Emzirme ya da beslenme zamanları sosyal ve duygusal gelişim için en iyi zamanlardan biridir.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 3-6 AY

Amaçlar

- SDG 3:** Tanıdığı seslere ve yüzlere gülümseyerek, sesler çıkararak yanıt verir.
- SDG 4:** Basit oyunlara katılır.
- SDG 5:** Sevdiği etkinliği sürdürmeyi talep eder.
- SDG 6:** Farklı duygusal durumlara, farklı tepkiler verir.

ICF Kod

- d115
- d331
- d7601
- d7104, b1520

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Yüzü, vücudu ve çıkardığı seslerle rahat ve mutlu olduğunu belirtir
- * Çıkardığı seslerle isteklerini belirtir.
- * Kendi ismine tepki verir.
- * Anne babaya sarılıarak sevgisini belli eder.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 3: Bebeğinizin yüzünü size doğru tutun (bunu yatarken yapabileceğiniz gibi destekli oturma pozisyonu ya da kucağınızda da yapabilirsiniz) farklı sesler çıkararak dikkatini çekmeye çalışın. Ses çıkararak ve gülümseyerek size tepki vermesini bekleyin. Evdeki farklı kişilerinde benzer pozisyonlarda onunla etkileşmesine izin verin (büyükanne, büyükbaba, kardeş anne, sık gördüğü komşularınız vb.). Onunla etkileşirken sevecen ses tonu kullanın ve gülümsenizi sürdürün.

SDG 4: Sevdiği sesli oyuncakları kullanarak onlara uzanmasını ya da onların ses çıkaran bölümlerine basmasını sağlayın. Bunu yaparken sıra ile yapmaya özen gösterin. „Cee ya da gel babası gel“ türünden oyunlar oynayınız. Bebeğinizin oyunlara katılımından duyduğunuz mutluluğu gülümseyerek, onu öperek ona hissettirin.

SDG 5: Bebeğinizle oyun oynarken ya da onun herhangi bir ihtiyacını karşılarken örneğin beslenme sırasında etkinliğin keyifli bir yerinde 1-2 saniyeliliğine etkinliği durdurun ve onun istekte bulunmasına fırsat verin. Sonrada etkinliği sürdürmeye devam edin.

* „Cee“ oyununu bırakmanıza rağmen bebeğiniz elleriyle yüzünü saklamaya devam edebilir. Sesli oyuncağa sıra ile basma oyununu durdurup başka bir şeyle ilgilenmeye başladığınızda oyuncağa bakıyor ya da ona uzanmaya çalışıyor olabilir. Bunlar oyunu sürdürmeyi istediği anlamına gelir. Bu tür durumları gözlediğinizde mutlaka bebeğinizle oynadığınız oyunu sürdürün.

SDG 6: Bebeğinizin bu dönemin sonuna doğru kızgın ses tonu ya da yüz ifadesinde yüzünün şeklinin değişmesi (yüzünü buruşturma, dudağını bükme) önemlidir. İlerleyen

dönemde farklılaşan sosyal durumlara tepki vermeyi öğrenmesi için bu önemlidir. Örneğin, tükürükler çıkarıyorsa, anne memesini emmiyor ve oynuyorsa, oyuncağını eline verdiğiniz zaman yere atıyorsa vb. durumlarda „hııı“ diyerek yüzünüze hafif kızgın bir ifade takınarak, parmağınızı sallayarak kızgınlığınızı belirtin. Bunu çok uzatmaksızın kızgın ifadelerle tepki vermesini sağlayınız. Burada amacımız farklı uyaranlara tepki vermeyi öğretmektir. Çok uzun sürelerle ve gün içinde çok sık tekrarlamamakla birlikte 4. aydan sonra uygun durumlarda ½-1 saniye kadar süren kızgınlık ifadeleri etkinlikleri yapabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizin ne yaptığına dikkat ederek birlikte zaman geçirin.
- * Bebeğinizle geçirdiğiniz zamanın büyük bir bölümünde onunla fiziksel etkileşim içinde olun.
- * Onun işaretlerine ve sözsüz isteklerine hemen yanıt verin.
- * Bebeğinizin ilgilerini, korkularını, duyarlı olduğu durumları, kızgınlık kaynaklarını, ve ödülleri neler olabileceğini gözleyerek, onun yaşam deneyimlerini anlamaya çalışın.
- * Bebeğinizin oynamayı sevdiği oyuncaklarla oynayın.
- * Bebeğinizin istemsiz çıkardığı seslere, yüz ifadelerine ve mimiklerine anlamlı bir sohbetmiş gibi yanıt verin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sevecen ses tonunuz ve gülümsemeniz.
- * Sevgi dolu ve güvenli kucağınız.
- * Beslenme, temizlenme ve uykudan sonraki oyun zamanları.
- * Sesli ve dolgu oyuncaklar.
- * Sesli oyuncaklarınız yoksa bir tatlı kaşığı bardağa, masaya vurarak sesli oyuncak haline getirebilirsiniz.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 6-9 AY

Amaçlar

- SDG 7:** Yetişkinle gözkontakı kurar
- SDG 8:** Kendi başına 5-10 dakika oynar
- SDG 9:** Yetişkini taklit eder
- SDG 10:** Elindeki oyuncak ya da nesne istendiğinde verir

ICF Kod

- b122, d7104
- d8800
- d130
- d7104, b122

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Tanıdığı yüzlere tepki verir.
- * Elindeki oyuncakları yere atarak sizin almanızdan hoşlanır.
- * İstemediğini belli eder (eliyle iter, başını çevirir).
- * Onu almanız ya da kucaklamanız için ellerini kaldırır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 6: Bebeğinizin yüzünü size doğru tutun (bunu yatarken yapabileceğiniz gibi oturma pozisyonu ya da kucağınızda da yapabilirsiniz) bebeğinizin sevdiği bir oyuncak, ses çıkaran bir nesneyi yüz hizanızda hareket ettirin ve bebeğinizle konuşun. Bu sırada onun gözlerinin içine bakın sizinle kurduğu her göz kontakında ses tonunuzun daha coşkulu bir biçimde kullanın. Oyuncakı ya da nesneyi sizin yüzünüzle onun yüzü arasında yavaş yavaş ileri geri hareket ettirerek oyuncak ve gözlerinize bakma sıklığını ve süresini arttırabilirsiniz.

SDG 7: Bebeğinizin sevdiği soyuncakları, ilgisini çeken nesneleri (Bunlar ona zarar vermeyecek nesneler olmalı, yastığı, renkli battaniyesi gibi) etrafına yerleştirin, sizi görmeyeceği bir alandan onu oyuncak ya da nesnelerle oynarken izleyin. Başlangıçta bir kaç kez 3 dakika yalnız oynadığında yanına gelin ve oyununa katılın. Zaman içerisinde bunu birer dakika arttırarak sürdürün. Birkaç kez dört dakika yalnız oynadığında, sonra 5 dakika yalnız oynadığında onu izleyin ve oyununa katılarak birlikte oynayın. Bunu 10 dakikaya kadar çıkarabilirsiniz. Bebeğinizi yalnız bıraktığınız bu durumlarda odada sevdiği müzikler ya da bir radyoyu açık bırakabilirsiniz. Bebeğinizin bir süre kendi başına oynamasından duyduğunuz mutluluğu onun oyununa katılarak, gülümseyerek, onu öperek ona hissettirin.

SDG 8: Bebeğiniz oturur pozisyondayken karşısına geçin, ağzınızı yüzünüzü komik şekilde buruşturarak model olun, sizin yüzünüzü taklit ettiğinde ona sarılın, öpün, okşayın. Karşısına geçin elinizi ya da ellerinizi sallayın, „haydi sende salla“ deyin, teşebbüs etmezse elini ya da ellerini tutarak sizin salladığınız şekilde sallamasını sağlayın. Hemen ardından yine ona sarılın, öpün bravo deyin. El sallama, cee yapma, elini açıp kapama gibi davranışlar içinde benzeri şekilde davranabilirsiniz. Taklit etme etkinlikleri yaparken bebeğinizin uykulu olmadığı zamanları tercih edin.

SDG 9: Bebeğinizle karşılıklı pozisyondayken elindeki oyuncak ya da nesneyi elinizi uzatarak „ver“ diyerek isteyin. Oyuncak ya da nesneyi size uzatırsa, bunu coşkulu bir ses ve davranışla karşılayın. Uzatmazsa, yardım ederek uzatmasını sağlayın. Nesneyi yardımla bile size uzatma bunu sevecen ses tonu „afferin sana“ diyerek ve onu okşayarak pekiştirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizin size ulaşabileceği veya dokunabileceği uzaklıkta olun. bebeğinizle gerçek bir ilişki kurmak için ona sık sık dokununuz.
- * Bebeğinizin gözlerinin içine bakın ve bebeğinizle aynı boy/göz hizasında etkileşim kurunuz.
- * Oyun bebeğinizle etkileşim kuracağınız etkili bir yoldur. Gün içinde onunla oynayacağınız birçok kısa oyunlar yaratın.
- * Bebeğiniz hareketli ve eğlenceli bir etkileşime girmeye hazır olduğunda, onunla mümkün olduğu kadar sık oynayın. Çocuğunuzun gelişimindeki rolünüzü oyun arkadaşı olarak düşünün.
- * Bebeğinizle etkili ve doyurucu bir ilişki kurabilmek için, görevleri ya da amaçları başarmaktan çok eğlenmeye ve çocuğunuzla eğlenmeye odaklanın.
- * Bebeğinize dokununuz, onu tutunuz, kucaklayın, kucağınıza alın ve sallayın. bebeğinizle etkileşim kurarken, fiziksel oyunlara (örn. gıdıklamak, havada uçurmak) yer verin. Nazik olduğunuzdan emin olun ve onu rahatsız etmekten kaçınınız.
- * Bebeğinizin sevgi ve şefkate dair ilk deneyimlerinin dokunma ve diğer sözsüz ipuçlarıyla oluştuğunu hatırlayın.
- * Çocuğunuzun yalnız oyunlarına ve kendi kendine gerçekleştirdiği konuşmalara hemen yanıt vererek çocuğunuzun sizi daha çok fark etmesine ve sizinle sosyal etkileşime girmeye daha çok istekli olmasına yardımcı olabilirsiniz.
- * Çocuğunuz kendi kendine oynuyor ya da kendi kendini meşgul ediyorsa, çocuğunuzun dünyasına girin ve oyunu etkileşimli hale getirin. Çocuğunuzun dünyasına başarıyla girdikten sonra, çocuğunuza diğer oynama yollarını yavaş yavaş gösterin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sevecen ses tonunuz ve gülümsemeniz.
- * Sevgi dolu ve güvenli kucağınız.
- * Beslenme, temizlenme ve uykudan sonraki zamanlar.
- * Oyuncaklar.
- * Ağız bebek tarafından kolayca açılmayacak şekilde kapanan içine değişik bakliyatlar (mercimek, fasulye, pirinç vb.) konmuş plastik kavanozlar. Farklı sesler çıkaran oyuncaklar olabilirler ve bebeğinizin ilgisini çekebilirler.
- * Bebeğinizin yastığı, battaniyesi, biberonu.
- * Radyo, müzik çalar.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 9-12 AY

Amaçlar

SDG 11: Hatırlatıldığında baş baş yapar ya da el sallar.

SDG 12: Yetişkinle karşılıklı oyun oynar.

SDG 13: Yetişkinin işaret ettiği bir nesne ya da olaya yetişkinle eş zamanlı olarak 30-60 sn dikkatini yöneltir.

ICF Kod

d7104, d3350

d880

d3150

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Bir süre kendi başına oyuncaklarla oynar.
- * Basit yüz ve el hareketlerini taklit eder.
- * İstenildiğinde elindeki nesneyi uzatır.
- * Anneden ayrıldığında ağlar.
- * İrkilme ya da korku durumlarında güven arayışına girer (Başını omzunuzun arkasına saklar.)
- * Yabancılardan utanır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 10: Anne, baba ya da başka birisinin odadan ya da evden dışarıya çıktığı zamanlar “baş baş” yapma ya da el sallayarak güle güle demek için en iyi fırsatlardır. Bebeğiniz siz salladığınızda ya da elinizi başınıza vurarak baş baş yaptığınızda sizi taklit ediyorsa, artık sadece ona hatırlatarak “haydi el sallaa”, “güle güle” yap ya da “baş baş” yap diyerek sözel olarak hatırlatın. Yapıyorsa bunu büyük bir coşku ile karşılayın. Hatırlatıcı olarak kullandığınız sözcükleri giderek azaltın. Örneğin, el, gü..., baş gibi hatırlatmalar yapabilirsiniz. Daha ilerleyen zamanlarda ise, “baba işe gidiyor. Ne diyecektin?” diye durumu biraz daha karmaşık hale getirebilirsiniz. Bebeğinizin doğru tepkilerini coşkuyla karşıladığınız kadar hatalı tepki verdiğinde de “o olmadı demek yerine tekrar hatırlatın ve küçük bir ipucu sunun (eline dokunup başına yönlendirmek gibi).

SDG 11: Bebeğinizin öncelikle sizinle karşılıklı oyun oynayabilmesini sağlamak için onun sevdiği bir oyuncak ya da nesneyle oynadığı anları yakalayın, bebeğinizin elindeki oyuncak ya da nesnenin aynısını ya da bir benzerini alarak onun oynadığı şekilde oynamaya başlayın. Bir anlamda başlangıçta onu taklit edin. Zaman içinde o da sizi taklit etmeye başlayacaktır. Daha sonra bu taklit etmeyi biçimlendirerek karşılıklı top yuvarlama, karşılıklı birbirinize araba sürme, küçük bir balona sırayla vurma, hayvan modellerini ya da bebekleri konuşturma gibi karşılıklı oyunlara dönüştürün.

SDG 12: Bebeğinizin çevresindeki oyuncaklar, nesneler, kitaplar ya da durumlara dikkatini çekmek için işaret edin (Parmagınızla gösterin, üzerinde konuşun “Bak, balon uçuyor.”, “Burada bir araba var.”). Bebeğiniz işaret ettiğiniz durum ya da nesneye kısa bir süre bile baksa bu süreyi uzatmak için o durum ya da nesne hakkında konuşmayı sürdürün ve onun işaret ettiğiniz durumla ilgilenmesinden hoşnut olduğunuzu gülümseyerek, coşkulu davranarak, hoşlanıyorsa dokunarak hissettirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

*Bebeğinizin gözlerinin içine bakın ve bebeğinizle aynı boy/göz hizasında etkileşim kurun.

*Gün içerisinde bebeğinizle düzenli olarak kısa oyunlar oynayın.

*Kendinizi bebeğinizin yerine koymanız, onun tam olarak ne hissettiğini anlamanız için yeterli olmayabilir. Bebeğinizin yaşam deneyimlerini, onu etkileyen ya da etkilemeyen olayları dikkatlice gözlemleyerek onu daha iyi anlayabilirsiniz.

*Bebeğinizin ilgi ve tercihlerini gözlemleyin, ilgilendiği durumlarla, araçlarla ya da oyuncaklarla sizde ilgilenin, birlikte ortak dikkati (eş zamanlı olarak dikkat etmek) yakalamaya çalışın.

*Bebeğinizin yalnız oyunlarına ve kendi kendine gerçekleştirdiği konuşmalara hemen yanıt vererek bebeğinizin sizi daha çok fark etmesine ve sizinle sosyal etkileşime girmeye daha çok istekli olmasına yardımcı olabilirsiniz.

*Bebeğiniz kendi kendine oynuyor ya da kendi kendini meşgul ediyorsa, çocuğunuzun dünyasına girin ve oyunu etkileşimli hale getirin. bebeğinizin dünyasına başarıyla girdikten sonra, ona diğer oynama yollarını yavaş yavaş gösterin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

*Sevecen ses tonunuz ve gülümsemeniz.

*Sevgi dolu ve güvenli kucağiniz.

*Evden ya da birilerinden ayrılırken oluşan zamanlar.

*Oyuncaklar.

*Günlük yaşantınızda kullandığınız ve çocuğunuzun ilgisini çeken her türlü durum, araç ve etkinlikler (Örneğin; Televizyonun kumandası çocuğunuzun ilgisini çekiyor. Onu elinden çekip almak, ulaşamayacağı yerlere saklamak yerine birlikte TV açıp, program değiştirmeyi deneyebilirsiniz. Böylece hem problem davranış oluşmasını engelleyebilir, hem de ortak dikkat sağlayabilirsiniz.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 12-18 AY

Amaçlar

- SDG 14:** İsteddiği/tercih ettiği nesne ya da oyuncakları işaret ederek yetişkinin dikkatini çeker .
- SDG 15:** İstemediği/hoşlanmadığı oyuncak, eşya ya da yiyecekleri uygun şekilde reddeder.
- SDG 16:** “Hayır” denildiğinde sürdürdüğü davranışta ya da talebinde ısrar etmez.
- SDG 17:** İsimlendirildiğinde aile üyelerini işaret eder.
- SDG 18:** “Benim” ve “senin” ifadelerini kullanır ya da bu kavramlara tepki verir.

ICF Kod

- d3350
- d3350
- d2501
- d7106
- d330, d133

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Hatırlatıldığında baş baş yapar ya da el sallar.
- * Yetişkinle karşılıklı oyun oynar.
- * Bir nesne ya da olaya yetişkinle eş zamanlı olarak 30-60 sn dikkatini yöneltir.
- * Tanıdığı kişilerin sevinçlerine olumlu duygusal katılım gösterir (gülümser, alkışlar).
- * Şarkı söylendiğinde sallanarak, ritm tutatarak katılabilir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 13: Bebeğinizin yakınına ancak kolayca ulaşamayacağı bir uzaklığa, ilgisini çekebileceğini tahmin ettiğiniz birkaç oyuncak yerleştirin. Oyuncaklardan birine uzanırsa ya da işaret ederse onu elinize alıp, bebeğinizle eş zamanlı olarak dikkatini yöneltip üzerinde konuşabilirsiniz. Örneğin bebeğiniz küçük oyuncak köpeğe yöneldi ya da işaret etti. “Küçük köpek hav, hav, hav diyerek” köpeğe aynı anda dikkat etmeyi sağlayabilirsiniz. Eğer bebeğiniz bir şeyleri parmağı ile işaret etmiyor ancak bakışlarını yönleltiyorsa, onun daha yakınına sevdiğini tahmin ettiğiniz bir oyuncak yerleştirin, elinden tutup oyuncak parmağı ile işaret etmesini sağlayın. Oyuncak ona vererek oyuncak hakkında kısaca konuşun. Örneğin bu bir kuşsa, “cik cik cik” diyerek ona doğru yaklaştırm. Elinden tutarak işaret etmesini, sizi taklit edinceye ya da kendiliğinden işaret edinceye kadar tekrarlayın. Böylece işaret ederek sizin dikkatinizi çekmeyi, bir şeyler istemeyi öğrenebilir. İsteklerini bu şekilde ifade etmeyi bilmeyen/başaramayan çocuklar genellikle ağlayarak bunu yapmaya devam ederler. Bu yaşlarda ağlayarak dikkat çekme ya da istek belirtme, ilk üç ayda olduğu kadar uygun davranış değildir.

SDG 14-15: Bebeğiniz yemek sırasında istemediği bir yiyeceği dudaklarını kapatıp, başını iki yana sallayarak reddediyorsa çok ısrarcı olmayınız. İsrarcı davranmanız reddetme davranışının istenmeyen davranışa dönüşmesine yol açabilir. Bebeğiniz istemediği yiyeceği tükürebilir, öğürerek geri çıkarabilir, eli ile yiyecek kabına vurarak dökebilir. Bebeğinizin reddetme davranışlarını uygun biçimde yönlendiremezseniz bunlar problem davranışlara dönüşebilir. Bebeğiniz yiyeceği istemiyorsa burnunu sıkarak, zorla ellerini tutup ağzını açarak yedirmeye çalışmak yerine, oyunla yedirmeye çalışın. Örneğin uçak geliyor, geliyor diyerek ağzını açmasını sağlamaya çalışın. Eğer hala reddediyorsa, ısrar etmeyin. Oyuncaklarla oynarken de aynı durum geçerlidir. Çocuğunuzun taleplerini reddetmeniz gerektiğinde siz de sadece “hayır” diyerek reddedip kızarak, bağırarak, öfkelenerek onun sizi taklit etmesine yol açabilir. Sizin uygun bulmadığınız bir durum oluştuğunda ve bebeğinize “hayır” dediğinizde vazgeçiyorsa, ona mutlaka çok sevdiği bir şey sunarak bu davranışını ödüllendirin. “Hayır” dedikten sonra bebeğinizin dikkatini başka uygun uyarılara yöneltin. Örneğin sehpanın üzerindeki vazoyu almak istiyor. Siz de “hayır” diyorsunuz. “Hayır” dedikten hemen sonra dikkatini çok sevdiği bir öykü kitabına ya da ellerinden tutup şarkı söyleyerek başka tarafa yönlendirebilirsiniz. Bunu yapmazsanız ve onunla inatlaşırsanız uygun olmayan davranışlar öğretmiş olursunuz. Bu davranışlar onu hem duygusal ve sosyal yönden olumsuz etkileyecektir.

SDG 16: Bebeğinizin artık aile üyelerini tanımaya başladığı bu dönemde sıkça “anne”, “baba”, “abla” yı göster- yönergesi ile aile üyelerini göstermesini ve giderek sık gördüğü kişileri bunlara eklemeyi deneyebilirsiniz. Bebeğinize “abla nerde göster” yönergesini verdikten sonra birkaç saniye bekleyin. Ablaya bakıyor ve işaret ediyorsa, onu ödüllendirin. Etmiyorsa dikkatinin sizde olmasını sağlayarak (önüne geçin, elinizi sallayın veya hafifçe yüzüne dokunun) tekrar yönerge sunun ve ablasını eliyle işaret etmesi için yardımı edin. İşaret ettiğinde onu ödüllendirin. Onun katılımı gösterdiği her durumda aile üyelerini işaret ederek göstermesi için çaba harcamayın. Eğer bebeğiniz yavaş ilerliyorsa, aile üyelerinden birini göstermeyi öğrendikten sonra diğerlerinden birini göstermeyi öğretin.

SDG 17: Bebeğinizle karşılıklı oyun oynarken ya da yemek yerken önüne size ve ona ait birkaç nesne yerleştirin kendinize ait nesneyi alın ve “benim” deyin. Ona ait

nesneyi ona uzatarak “senin” deyin. Nesneleri benim ve senin diyerek sınıflandırın. Bunu her oyununuzda yapmaya devam edin. Bebeğiniz kendine ait nesnelere uzandığında “seni” diyerek almasına izin verin. Size ait bir nesneyi size uzattığında ise “benim” diyerek o nesneyi alın. İkinci aşamada “Hangisi senin?” diyerek sorun, kendine ait bir nesneyi alıp (almıyorsa almasına yardım edin) “benim” dediğinde ya da benzer sesler çıkardığında onu ödüllendirin. Size ait bir nesneyi uzatıp (alıp size uzatmıyorsa yardım edin) “senin” dediğinde ya da benzer ses çıkardığında yine onu ödüllendirin. Hatta bunu sırayla yaparak sıra alma davranışlarının daha da güçlenmesine katkıda bulunabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizin “evet” demeyi öğrenmesi kadar istemediği durumlarda “hayır” demeyi öğrenmesi ya da istemediklerini reddetmesi onun duygusal ve sosyal gelişimini olumlu etkileyecektir. Bu nedenle, onun doğru yer ve zamanda hayır demeyi öğrenmesi de oldukça önemlidir.
- * Bebeklerin ihtiyaçlarını görmezden gelmekten kaçının. Bebeğinizin sizden ilgi beklemesi son derece normaldir. Sizin ona gösterdiğiniz ilgi sayesinde bebeğinizin sosyal-duygusal gelişimi desteklenecektir.
- * Bebeğinizle yüz yüze oynayın. Onunla aynı boy hizasında etkileşimde bulunun ki sizi görebilmek için kafasını yukarı kaldırmak zorunda kalmayın.
- * Onunla oynarken ya da etkileşimde bulunurken gözlerinin içine bakın.
- * Bebeğiniz dünyayı keşfetmeye ve anlamaya başladıkça, bebeğinizin deneyimlerini anlamlandırması gerektiğini düşünün; çünkü o dünyayı sizden çok farklı şekilde görür ve anlar.
- * Unutmayın ki; bebeğiniz olgunlaştıkça, dünyayı sürekli olarak tekrar keşfedecektir. Onun 3-aylık gelişim döneminde anladığı dünya 9.-aylık gelişim döneminde yeni bir anlam kazanır. Erken gelişim döneminde meydana gelen düşünme ve anlayıştaki değişiklikler, onun bildiği nesneleri ya da olayları farklı bir bakış açısıyla algılamasına ve deneyimlemesine neden olur. Örneğin; 3 aylık bir bebek için oyuncak bebek sadece bir oyuncak iken, 15 aylık bir bebek bu oyuncak bebekle yaptığı gözlemler ve deneyimler sonucunda çeşitli oyunlar oynayabilir (Bebeği kucağında sallayabilir, bebeğe mamasını yedirebilir vb.).
- * Bebeğinizin yalnız oyunlarına ve kendi kendine gerçekleştirdiği konuşmalara hemen yanıt vererek bebeğinizin sizi daha çok fark etmesine ve sizinle sosyal etkileşime girmeye daha çok istekli olmasına yardımcı olabilirsiniz.
- * Birçok anne-babanın bebekleriyle kurdukları iletişim şekli onlara sorular sormaktadır (örn. “Bunu istiyor musun?”). Bu genellikle sona eren bir iletişime neden olur. Bebek, anne-babasına cevap verebilir; fakat konuşmaya devam etmez. Bebeğinizle onun yaptığı şeye yorum yaparak, bundan duyduğunuz memnuniyetinizi belirterek, kendi duygularınızı ya da onun duygularını ifade ederek iletişim kurun. Bunun bebeğinizle daha uzun süren bir iletişim kurmanıza neden olduğunu gözlemleyin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Bebeğinizin oyuncakları.
- * Size ait nesneler herhangi bir giysisiniz, sizin yemek tabağınız ya da kaşığınız, flar ya da eşarbiniz, yastığınız vb.
- * Yemek yeme, oyun oynama, banyo yapma, yüz yıkama gibi günlük sıra düzeniniz içinde yer alan her türlü etkinlik.
- * Bir çiçeği kopartma, top gibi atılabilir oyuncaklar dışındaki oyuncaklarını yere atma, sizin ya da bir başkasının saçını çekme gibi davranışlar bu yaşta “hayır” diyebileceğiniz davranışlardır.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 18-24 AY

Amaçlar

- SDG 19:** İstendiğinde küçük ev işlerine yardımcı olmak yoluyla sosyalleşir.
- SDG 20:** Kardeşi ya da akrası gibi diğer çocuklarla 5-10 dakika paralel oyun oynar.
- SDG 21:** Bir başka çocuk ya da akrası ile 2-3 dakika karşılıklı oyun oynar.
- SDG 22:** Hatırlatıldığında nesne ya da yiyeceğini bir başka çocukla paylaşır.
- SDG 23:** Yetişkin tarafından anlatılan/okunan kısa öyküyü dinler.

ICF Kod

- d710
- d8802
- d8803
- d71040
- d161

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * İşbirliğine direnç gösterebilir.
- * Başka çocuklara karşı ilginizi kıskanabilir.
- * Okunan/anlatılan öyküleri dinler ve , sizin çıkardığınız hayvan seslerini taklit edebilir.
- * Yetişkinle etkileşim başlatır.
- * İstemediğini belirtir.
- * Kendi oyuncaklarını sahiplenir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 18: Bu amaç yetişkin tarafından başlatılan bir etkileşimin bebeğiniz tarafından sürdürülmesine de hizmet edecektir. Bu amacı gerçekleştirmek için kek yaparken, toz alırken yemek masası hazırlarken, sabah bebeğinizin giysilerini çekmeceye koyarken sizin de düşündüğünüzde pek çok farklı küçük işin yapılmasında bebeğinizin yardımını isteyip, istediğiniz beceriyi yapabilmesi için ya sizi taklit etmesini ya da çok küçük yardımlarla yapmasını sağlayın. İstediğiniz iş yapıldığında (bu sadece bir teşekkür bile olabilir) onu övün. Size çok yardımcı olduğunu, bundan çok mutlu olduğunuzu söyleyin ve bunu ona hissettirin. Böylece, hem kendine güvenini sağlamış, hem de sizinle doyurucu bir duygusal paylaşımı yaşatmış olursunuz. Ayrıca bir sosyal beceri olarak sizin başlattığınız etkileşimi sürdürmesi de ileride daha nitelikli sosyal etkileşimler kurmasını kolaylaştıracaktır.

SDG 19: Paralel oyun bir çocuğun bir ya da birkaç çocukla aynı ortamda, birbirine yakın ancak pek fazla etkileşimsiz kendi oyunlarını sürdürdükleri oyun türüdür. Bu yaşlarda sizin bebeğinizin de 5-10 dakika kadar benzer şekilde oynamasını destekleyebilirsiniz. Bunun için oyun bahçesinde, diğer çocukların bulunduğu alanlarda, varsa kardeşi ya da oyun arkadaşı ile aynı ortamda kendi oyunlarını oynamalarını gözleyin. Zaman zaman onun oyununa katılarak bu paralel oyun süresini uzatmaya çalışın..

SDG 20: Paralel oyun oynamayı başaran çocukların bu oyunları sırasında arada sırada birbirleriyle etkileşimlerini gözlemeye çalışın, ortak ilgi yakaladığınız anlarda karşılıklı oturumlarını ve birbirlerine bir topu yuvarlayarak ya da bir arabayı sürerek oynamalarını sağlayın. Başlangıçta yetişkin olarak oyunlarına katılın ses ve davranışlarınızla bu oyunu onlar için heyecanlı hale getirin. Bu dönemde yetişkin desteği ile bile olsa 3-5 dakika karşılıklı oyun oynamaları bebeğinizin duygusal ve sosyal gelişimine önemli katkı sağlayacaktır.

SDG 21: Nitelikli sosyal etkileşimin önemli bileşenlerinden biri de paylaşımlardır. Yiyeceğini ve oyuncaklarını paylaşmayı öğrenen çocuklar gelecekte daha sağlıklı duygusal ve sosyal paylaşımlar sağlamayı da başarabilirler. Bebeğinizden elindeki bisküvi paketinden bir bisküvi de arkadaşına vermesini istediğinizde bebeğiniz bunu anlamayabilir, vermek istemeyebilir bunu sağlamak için siz ona yardım edin (elinden tutun vermesini sağlayın) sonra da bu davranışından dolayı mutlu olduğunuzu hissettirin. Bir başka çocuk ona bir kraker ya da bir oyuncak verdiğinde kabul etmesine engel olmayın kabul ettiğinde siz teşekkür ederek çocuğunuza model olun. (Bu tür etkileşimler için güvendiğiniz bir komşunuzun çocuğunu, bebeğinizin kardeşlerini ya da kuzenlerini kullanmayı tercih edin.)

SDG 22: Bebeğiniz büyümeye başladı. Onun nitelikli sosyal

etkileşiminde dinlemenin de önemli bir yeri olduğunu unutmayın. Bebeğinize ilgisini çekebilecek küçük öyküler anlatın ya da resimli küçük öyküler okuyun. Bu öyküler 8-10 kısa cümleden daha uzun olmamalıdır. Öykü anlatırken ya da okurken sesinizi etkili kullanın ve canlandırmalar yapın ki bebeğinizin anlatılan öyküyü anlamasını kolaylaştırın. Bebeklerde aynı büyükler gibi anlayabildikleri öyküleri dinlerler. Gün içinde yaşananları da öykülendirebilirsiniz. Örneğin, küçük kızınız daha önce hiç yemezken sabah kahvaltısında iki küçük domates ve bir parça peynir yedi. Siz akşam bunu öyküye dönüştürebilirsiniz. "Küçük bir kız kahvaltıda küçük kırmızı domateslerle, bir parça peynir yemiş. O küçük kızın çok güzel kırmızı yanakları ve inci gibi dişleri olmuş." Diye öyküyü anlatırken onun yanaklarını ve dişlerini gösterebilir, aynaya bakmasını sağlayabilirsiniz. Bu onunla uyumadan önce doyurucu duygusal bir ilişki kurmanıza da yardımcı olacaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- Çocuğunuzun ne yaptığını görsel olarak dikkat ederek beraber vakit geçirin.
- Gün içinde çocuğunuzla oynayacağınız birçok kısa oyunlar yaratın.
- Çocuğunuzun şu andaki gelişimsel yaş seviyesinde hangi tür oyuncaqlarla oynayabileceğini öğrenin (Kütüphaneler ve Web sayfaları bunun için harika kaynaklardır).
- Çocuğunuza oyun arkadaşı olmak zor olabilir; çünkü anne-babalık başarılması gereken görevlerle doludur. Ancak, çocuğunuz oyun ve eğlence dünyasında yaşar, iş dünyasında değil. Siz ne kadar ona bir oyun arkadaşı gibi davranırsanız, çocuğunuzun başlattığı etkinliklere daha fazla katılma şansı elde edersiniz.
- 15 aylık gelişim döneminin altındaki birçok çocuk karşılıklı oynanan oyunlar sırasında yetişkinlerle oyuncaklarını değiş-tokuş etmede zorluk yaşar. "Vermek ve almak" kurallarını henüz anlamazlar. Örneğin; çocuğunuzla birlikte oyun oynarken ona "Can, oyuncaklarımızı değişelim mi? Haydi elindeki topu bana ver bakalım..." dediğinizde size oyuncakını vermeyebilir.
- Çocuğunuzla (a) aynı nesneyle, (b) aynı şekilde, (c) yan yana otururken oynadığınız zaman, onun sizin hareketlerinize nasıl tepki verdiğini gözlemleyin.
- Uzmanlar, çocuğunuzla paralel oyun (Aynı oyun malzemesini kullanan çocukların yan yana oynamalarına karşın birbirleriyle konuşmadan, oyuncaklarını paylaşmadan oyunlarını bağımsız sürdürmeleridir.) oynarken çocuğunuzun yaptığı etkinliklerin aynısını yaparak oyunda nasıl sıra alınabileceğini size gösterebilirler.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sevecen ses tonunuz ve gülümsemeniz.
- * Sevgi dolu ve güvenli kucağınız.
- * Oyuncaklar.
- * Öyküler.
- * Günlük rutinler.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 24-30 AY

Amaçlar

- SDG 24:** Oyuncaklarını toplamaya yardım eder.
- SDG 25:** “Ne”, “niye” gibi sorular sorar.
- SDG 26:** Tehlikeli durumların farkına varır.
- SDG 27:** Oyuncakları ya da giysileri arasında seçim yapar.

ICF Kod

- d2180
- d330
- d571
- d5404, d177

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * İsteddiğinizde küçük ev işlerine yardım eder.
- * Kardeşi ya da akranı ile paralel oyun oynar.
- * Kardeşi ya da akranı ile kısa süreli karşılıklı oyun oynar.
- * Arkadaşına ver denildiğinde arkadaşına elindeki yiyecekten uzatır.
- * Anlatılan kısa bir öyküyü dinler.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 23: Bu amaç çocuğunuzun size katılımını bir anlamda sizinle birlikte sosyalleşmesini ve belli bir zamanı birlikte paylaştığınız için duygusal doyumu da beraberinde getirecektir. Bu amacı gerçekleştirmek için çocuğunuz oyuncakları ile oynamayı bıraktığında, birlikte alışverişe ya da evden dışarıya çıkmadan önce oyuncakları birlikte toplamayı önerin. Aşırı bunaltan kurallarla ona bu işi zorla yaptırmaya çalışmayın. Çok sevdiği, ilgilendiği oyuncaklarından birini ya da birkaçını elinize alın bu oyuncakları siz dönünceye ya da tekrar oynayınca ya da yerine koymayı öğretebilirsiniz. Bu arada mutlaka oyuncakların yerleri olmalı, bu bir oyuncak sepeti ya da kutusu olabilir. Çocuğunuzun da birkaç parça oyuncakı yerine yerleştirmesine yardım edin. Çabalarını takdir edin. Oyuncakların onu mutlulukla bekleyeceğini söyleyin. Oyuncak toplama işine zaman ayırın ve onu da oyunlaştırın. Birlikte geçireceğiniz zaman her ikiniz içinde doyurucu olmalı.

SDG 24: Bu aylarda çocuktan kendiliğinden sorular sormasını bekleyemeyiz. Ancak, bu hedef ileride çocuğunuzun kafasını kurcalayan soruları rahatça sormasına zemin hazırlayacaktır. Soru sormayı başarabilen çocuklar hem daha kolay etkileşir, bu da onun sosyalleşmesine hizmet eder. Bu hedef için çocuğunuzun eline aldığı evirip çevirdiği oyuncak nesneler ya da ilgilendiği durumları gözden kaçırmayın onların ne olduğunu ya da niye olduğunu kısaca açıklayın. Ne ya da Niye diye sözlü olarak soramayabilir, size karşı sorgulayan şekilde bakması onun soru sorduğunun bir göstergesidir. “Ne olduğunu merak mı ettin?” diyerek kısa açıklamalarınızı yapın. Bu ortak dikkatin daha da gelişmesine, birlikte geçirdiğiniz zamanı nitelikli paylaşmanıza ve çocuğunuzun soru sormaya cesaretlenmesine yol açacaktır.

SDG 25: Çocuğun sosyal-duygusal gelişimi açısından tehlikelerin farkına varması oldukça önemlidir. Gerçek bir tehlikenin varlığı ya da düşüncesinin yarattığı endişe duygusu korku olarak adlandırılır. Çocuk bu dönemde çevresindeki tehlikelerin farkında olmayabilir. Tehlikeli ya da çocuğun korkmasına yol açacak durumlardan onu uzak tutmak onu korumaz. Aksine tehlikeli ya da korkulacak durumlarla ilgili olarak çocuğu bilgilendirmek gerekir. Bilgilendirmenin düzeyi abartılırsa da gereksiz korku oluşmasına yol açılmış olur. Örneğin girintili çıkıntılı bir zemin üzerinde koşmaya çalışan çocuğa “koşma düşersin!” demek yerine “yerin düzgün olmadığı ve yürümenin daha iyi olacağı” anlatılabilir. Anlatmanıza rağmen çocuk koşmuş ve düşmüşse “ben sana söyledim!” yerine ona sakince sarılmak, sakin kalarak zeminin düzgün olmadığını hatırlatmak gerekir. Tüm tehlikeli durumlar karşısında göstereceğiniz tutarlı davranışlar çocuğunuzun tehlikelerin farkına varmasına ve sağlıklı duygusal gelişimine katkıda bulunacaktır.

SDG 26: Bu yaşlarda sizlerle çocuğunuz arasında çatışmaların yaşanması doğaldır. Bununla birlikte seçim yapmasına fırsat verilmeyen çocuklarla ebeveynler arasında çatışmaların dozu giderek artabilir. Buna engel olmanın

yolu çocuğun yiyeceğini, oyuncakını veya giysisini seçmesine yönelik küçük fırsatlar sunarak seçim yapmayı öğrenmesini sağlamaktır. Çocuğunuz kendi seçtiği yiyeceği daha iştahla yiyecek, kendi seçtiği oyuncakla daha ilgili oynayacaktır. Örneğin sabah kahvaltısında bütün yiyecekleri aynı anda tabağına koymak yerine, yiyecekleri gösterip hangisini tercih ettiğini sormak ve tercih ettiği yiyecekten yeterli miktarda sunmak bu becerilerin gelişmesine yol açacaktır. Seçimlerini yapabilen çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri de daha sağlıklı olacaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Çocuğunuzla yüz yüze oynayın. Onunla aynı boy hizasında etkileşimde bulunun ki sizi görebilmek için kafasını yukarı kaldırmak zorunda kalmamasın.
- * Çocuğunuzla oynarken ya da etkileşimde bulunurken çocuğunuzun gözlerinin içine bakın.
- * Çocuğunuz dünyayı keşfetmeye ve anlamaya başladıkça, çocuğunuzun deneyimlerini anlamlandırması gerektiğini düşünün, yukarıdaki önerileri de dikkate alarak sorularını sabırla yanıtlayın.
- * Çocuğunuzla etkileşim kurarken, çocuğunuzun istediği şeyi istediği gibi yapmasını bekleyin. Çocuğunuzun oyuncak ve etkinlik tercihleri duruma uygun olduğunda ve çocuğunuz ya da başkaları için zararlı olmadığında onun bu tercihlerini kabul edin.
- * Çocuğunuzun yapmayı tercih ettiği davranışlara ve etkinliklere katılın.
- * Unutmayın ki, çocuğunuz bir etkinliğe ne kadar uzun süre katılırsa, çocuğunuzun gelişimsel becerileri pratik yapma ve öğrenme fırsatları o kadar artacaktır.
- * Çocuğunuz bazı durumlarda bir, iki ya da daha fazla şey arasından seçim yapmakta zorlanabilir. Bunun birinci nedeni, oyuncak ya da etkinliklerin çocuğunuzun tek başına oynayabilmesi için zor olmasıdır. İkinci neden, oyuncakların çocuğunuzun erişemeyeceği bir yerde olmasıdır. Üçüncü neden, çocuğunuz bu oyuncakları kontrol edemeyebilir ya da değiştiremeyebilir. Eğer çocuğunuz seçim yapmakta zorlanıyorsa, çocuğunuza yapabileceği, baş edebileceği ve yalnız oynayabileceği oyuncak ya da etkinlikleri ona verin.
- * Çocuğunuzun iletişim kurma, oynama ve sosyal durumlara tepki verme şekilleri, çocuğunuzun kendi gelişimsel düzeyinde sosyal ve sosyal olmayan sorunları nasıl anladığını, sorguladığını ve çözdüğünü yansıtır. Çocuklar normal gelişim gösterebilirler ya da gelişimsel problemlere sahip olabilirler; fakat her iki durumda da çocukların davranma ve iletişim kurma şekilleri o anda nasıl düşündükleri ve sorguladıklarının bir yansımasıdır.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sevecen ses tonunuz ve gülümsemeniz.
- * Sevgi dolu ve güvenli kucağınız.
- * Oyuncaklar.
- * Öyküler.
- * Günlük rutinler.

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

SOSYAL - DUYGUSAL GELİŞİM (SDG) 30-36 AY

Amaçlar

- SDG 28:** Üzgün, kızgın, mutlu, korkmuş, şaşkın gibi duygusal ifadelerin farkına varır.
- SDG 29:** Yetişkinin “hayır” tepkisine karşı öfkesini kontrol eder.
- SDG 30:** İsteklerini erteler veya istekleriyle değişiklik yapar
- SDG 31:** Ebeveyn tarafından konulan kural ve beklentilere uygun davranır.

ICF Kod

- b152
- b1521, d7102
- b1521, d7102
- b1253, d7104

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- * Oyuncaklarını toplamaya yardım eder.
- * “Ne”, “niye” gibi sorular sorar.
- * Bilgilendirildiğinde, tehlikeli durumlardan uzak durmaya çabalar.
- * Oyuncakları ya da giysileri arasından seçim yapar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

SDG 27: Çocuğun mutluluk, öfke, üzüntü, korku ve şaşkınlık gibi duyguları yansıtan yüz ifadelerini tanıması alıcı dil gelişimi ile ilgili modülde ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu yaşlardaki çocuğunuzda bu ifadeleri kullanarak oyunlar oynayabilir. Bu ifadeleri gösteren resimli kartlarla çalışabilirsiniz. Bu ifadeleri doğru anlama, çocuğunuzun doğru tepkide bulunmasına yol açacaktır. Bir başka deyişle duygu ifadelerini doğru anlamlandıran bir çocuk doğru sosyal tepkiler verebilecektir.

SDG 28: Bu yaştaki çocuklar öfkelerini kontrol edemeyebilirler. Bu nedenle de çocuğunuzla bazı konularda (özellikle beslenme, tuvalet giyinme) çatışmalar yaşayabilirsiniz. Bunlar normal olmakla birlikte çocuğunuzun, sizin ya da başkalarının “hayır” tepkisi karşısında öfke kontrolünü öğrenmeye başlaması için bu yaşlar uygun zamanlardır. Bir şeyi yapmaması gerektiği söylediğinizde ya da yapmak istediği bir şeye “hayır” dediğinizde çocuğunuz yapmakta ısrar ediyor ve öfkeleniyorsa, onunla inatlaşmayınız, bunu kazanılacak ya da kaybedilecek bir savaş değildir. Öncelikle ilgisini başka yöne çekmeyi deneyiniz. Bunun için sevdiği başka oyuncak nesne ya da durumları kullanınız. İlgisini başka yöne çekemediyse onunla tartışmayınız. Öfkesinin azalması ya da dinmesi için sabırla bekleyiniz. Bu bekleme süreci onun karşısında oturup hırsla ya da kızgınlıkla bakarak olmamalı. Bu arada kendinize ilgilenecek başka şey bulun ve onunla ilgilinin. Öfkesi dindikten sonra hiç zaman kaybetmeksizin ilk yaptığı uygun davranışla yakından ilgilinin. Bir süre sonra bir hikaye ya da örnek durumla neden “hayır” dediğinizi açıklayın.

SDG 29: İstekleri erteleme ya da isteklerde değişiklik yapma; bir önceki hedefimiz olan öfkenin kontrol edilmesiyle yakından ilişkilidir. İsteklerini erteleyebilen ya da isteklerinde değişiklik yapabilmeyi başaran çocuklar ileride de duygusal ve sosyal açıdan daha uyumlu olabileceklerdir. Seçim yapma becerisi kazanmış olması da çocuğunuzun isteklerini değiştirebilmesinde etkili olacak temel becerilerden birisidir. Dolayısıyla, günlük rutinler içerisinde çocuğunuza çokça seçim yapma fırsatı sağlamanız, onun isteklerinde değişiklik yapma ya da bir süre ertelemesinde etkili olacaktır. Örneğin çok istediği pahalı bir oyuncak almayacağınız bir durumda ona iki seçenek sunabilirsiniz. Bunlardan biri; hemen sevebileceği ve pahalı olmayan bir oyuncak almak, ikincisi ise birkaç gün ya da AVM’ye bir sonraki gidişte istediği pahalı oyuncak alması gibi... Çocuğunuz uyumlu davranarak bunlardan birinciyi seçerse bunu hemen yerine getirmelisiniz. İkinciyi seçerse ona bu ertelemeyi dolaylı teşekkür etmeyi ya da davranışının çok hoşunuza gittiğini (hatta biraz abartarak) söylemeyi ihmal etmeyiniz. AVM’ne bir sonraki gidişinizde o oyuncakı mutlaka alınız. Çocuğunuz sizin kararlı ve tutarlı davranışlarınızla size güvenmeyi öğrenecektir.

SDG 30: Bu dönemde çocuk uygun seçimler yapmakta zorlandığı için sizin koyduğunuz kurallara uygun davranamayabilir. Sizin koyduğunuz kurallara uyabilmesinin ilk kuralı çocuğunuzun uyabileceği ya da onun gelişim düzeyine uygun kurallar koymak ve yapabileceği beklentiler içinde olmaktır.

30-36 ay arasında, çocuktan çocuğa geçişte de oynadığı oyuncakları birlikte toplamaya yardım etmek, sabah uyandığında elini yüzünü yıkamak ya da yıkanmasına izin vermek, dışarda sizin elinizden tutmak gibi küçük kurallar konulabilir. Bu kurallar bazen tek başına yerine getirilemeyebilir. Bu durumlarda da ona yardım etmeniz gerekecektir. Bu süreçler birlikte vakit geçirme, paylaşımlarınız için oldukça önemlidir. Kural ve beklentilere cevap verebilen çocukların ilerideki sosyal etkileşimleri de daha nitelikli olacaktır

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

* Çocuğunuza oyun arkadaşı olmak zor olabilir; çünkü anne-babalık başarılması gereken görevlerle doludur. Ancak, çocuğunuz oyun ve eğlence dünyasında yaşar, iş dünyasında değil. Siz ne kadar ona bir oyun arkadaşı gibi davranırsanız, çocuğunuzun başlattığı etkinliklere daha fazla katılma şansı elde edersiniz.

* Çocuğunuzun gülümseten ya da güldüren tipik davranışlarınıza düşünün. Bu davranışlarınızı çocuğunuzun baktığı, sevmeyişi ya da yorucu bulunduğu etkinliklerin içerisine sokun.

* Kural ve beklentilerinizi çocuğunuzun şu andaki sosyal-duygusal gelişim düzeyine uygun ve onun yapabileceği beceriler doğrultusunda belirlerseniz, çocuğunuz sizinle daha çok işbirliği içerisinde olacaktır ve size karşı daha az olumsuz davranışlar sergileyecektir.

* Çocuğunuzun davranışlarını fark etmek için, çocuğunuzla etkileşim kurarken iki etkinliğe katılın. İlki, çocuğunuzun yaptığı açık ve çocuğunuzun kendine özgü olan, göze çarpmayan davranışlarını dikkatli bir şekilde gözlemleyin. İkincisi, çocuğunuzun ilgilerini yorumlamak için onun ilgisini çeken şeylerle bağlantılı olan ipuçlarını takip edin. Örneğin, siz mutfakta kurabiye yaparken çocuğunuzun sizi dikkatlice izlediğini gözlemlediniz. Bu sırada çocuğunuza “Sen de benimle kurabiye yapmak ister misin?” diye sorabilir ve ona uygun bir alan yaratarak onun da kurabiye yapmasını sağlayabilirsiniz.

* Çocuğunuzun ilgilerinin birdenbire değişebileceğini unutmayın. Çocuğunuzun bir gün ilgilendiren şey bir sonraki gün ilgilendirmeyebilir.

* Çocuğunuzun bir etkinliğe ya da nesneye karşı ilgisi çok güçlü olmaya bilir. Çocuğunuz bir şeye dikkat ediyor, yapıyor; fakat etkin bir şekilde etkinliğe dâhil olmuyorsa, çocuğunuzun yaptığı şey yine de onun ilgisinin bir göstergesidir.

* Çocuğunuzun davranışını yorumlamak için şu soruları kendinize sorun: “Bu davranış çocuğumun ilgileri ile ilgili ne yansıtıyor?”, “Çocuğum bunu yaparak ne söylemeye çalışıyor?”

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sevecen ses tonunuz ve gülümsemeniz.
- * Sevgi dolu ve güvenli kucağınız.
- * Oyuncaklar.
- * Günlük rutinler.

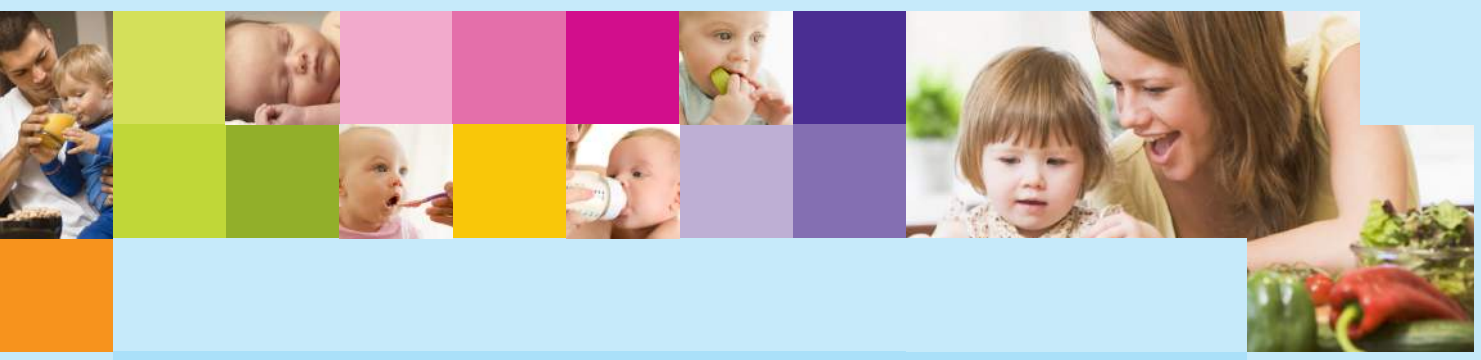
eci2.0
Erken Çocuklukta
Müdahale
Avrupa Yeterlik Girişimi

Hayatboyu
Öğrenme
Programı

“ÖZBAKIM ALANI”

"Bu proje T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans <http://www.ua.gov.tr>) yürütülen Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamında ve Avrupa Komisyonu'ndan sağlanan hibeyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada yer alan görüşlerden Ulusal Ajans veya Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz."

ÖZ BAKIM BECERİLERİ ALANI

ÖZ BAKIM BECERİLERİ NEDİR?

Çocuklarımızın gelişim özelliklerine uygun olarak, kişisel bakımını üstlenebilmesi için gerekli olan becerilere öz bakım becerileri denir. Tuvalet, yemek yeme ve giyinme becerileri en temel öz bakım becerileridir. Bu temel becerileri, el-yüz yıkama, diş fırçalama, burun temizliği, banyo yapma, tırnak ve cilt bakımı, saç bakımı ve cinsel organların temizliği izler. Elbise satın alma ve bakımı, havaya uygun giyinme ve ilaç kullanımı gibi beceriler ileri düzeyde öz bakım becerileridir.

ÖZ BAKIM BECERİLERİ HAKKINDA BİLİNMESİ GEREKENLER:

Okul öncesi dönemde çocuklardan gelişim dönemi özelliklerine uygun olan öz bakım becerilerini edinmeleri beklenmektedir. Bu dönemde çocuklara kazandırılacak öz bakım becerileri, onların ileride kendilerine güvenen kişilik sahibi bireyler olmalarında en önemli adımlardan biridir. Öz bakım becerilerinin kazanılması çocuğun bağımsızlaşmasının başlangıcıdır. Öz bakım becerileri, çocukların hayata hazırlanmasını, bağımsız olarak kendine yetebilmesini ve sosyal kabulünü artırmaktadır.

Çocuklar doğdukları andan itibaren beslenme, giyinme ve korunmada anne-babalarına ya da bakıcılarına bağımlıdır. Gelişim dönemi özelliklerine uygun olarak zaman içinde öz bakım becerilerini edinip kendi başlarına yapabilir hale gelirler. Çocuğun becerileri kazanması iki biçimde olur. Birincisi çocuğun yetişkinleri gözlemleyerek onları model almasıyla; diğeri de yetişkinlerin çocuğa destek vermesi sonucu gerçekleşir. Bu nedenle öz bakım becerilerinin kazandırılmasında aileye büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocuğun becerileri yerine getirmesi için fırsatlar verilmeli ve bu girişimleri desteklenerek ödüllendirilmelidir.

Öz bakım becerilerinin öğretilmesine başlama ya da çocukların bu becerileri kazanma zamanına, çocuğun motor, dil, zihin ve duygu gelişimine bağlı olarak karar verilmelidir. Bu becerilerin kazandırılabilmesi için çocuğun önceden gerçekleştirmesi gereken ön koşul beceriler vardır. Bunlar; büyük ve küçük kasların kullanımını gerektiren beceriler, el göz koordinasyonu, hareketleri taklit etme, görsel dikkat ve basit emirleri anlama gibi becerilerdir. Bu becerileri gerçekleştiren çocukların öz bakım becerilerini öğrenmeleri daha kolay olmaktadır.

Öz bakım becerilerinin edinilmesinde, öncelikle temel öz bakım becerileri, ardından ileri derecede öz bakım becerileri kazanılır. Temel becerilerin kazanılması, üst düzey becerilerin kazanılmasını kolaylaştırmaktadır. Öz bakım becerilerinin öğretiminde, beceriler mümkün olduğunca doğal ortamlarında ve gereksinim duyulduğunda öğretilmelidir. Örneğin banyodan sonra ve sabah kalkıldığında giyinme becerileri çalışılabilir veya yemekten önce ve sonra el yıkama, yine yemekten sonra diş fırçalama becerisi çalışılabilir.

İlerleyen bölümde bebeğinizin takvim yaşına karşılık gelen öz bakım becerileri ve bunları geliştirebilecek amaçlı oyunlar ve izlenecek yaklaşımlar hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabilirsiniz.

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 0-3 AY

Amaçlar

- ÖB-1.** Annesinin memesini ve/ya da biberonu fark eder ve onlara doğru uzanır.
ÖB-2. Meme/biberon emer.

ICF Kod

d5500, d5600
b5200

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *İlgisini çeken seslere doğru döner.
- *Ağzını açıp meme başını arama hareketi yapar.
- *Eline aldığı her şeyi eline alıp ağzına götürüp emer.
- *Aç olduğunda ağlayarak ilişki kurmaya çalışır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-1. Memeyi ya da biberonu bebeğinizin görüş alanına getirin. Memeyi ya da biberonu gördüğünde yaptıklarını izleyin. Bebeğinizi beslemeye başlamadan önce bakmasına, onlara doğru uzanmasına ve beslemeyi beklemesine fırsat verin.

ÖB-2. Memeyi ya da biberonu emmesi için onu uygun pozisyonda tutun. Bebeğinizin vücudunun size yakın olmasını sağlayın. Meme başını ya da biberonun emziğini bebeğinizin dudaklarına temas ettirin ve ağzının içine almasını sağlayın. Bebeğiniz memeyi kendi bırakana kadar memede tutun.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

* Beslenmeye başlamadan önce bebeğinizin rahat ve huzurlu olmasını sağlayın.

*Bebeğinizin uyanık olduğuna ve beslenmeye hazır olduğuna emin olun.

*Memeye ya da biberona dikkat çekmek için sesli oyuncak kullanın.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

*Yastık (besleme sırasında kucakta bebeğin yatması/destek için)

*Sesli oyuncak (meme ya da biberona dikkatini çekmek için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 3-6 AY

Amaçlar

ÖB-3. Biberonu ve/ya da anne memesini görünce hareketlenip elini kolunu sallayarak beslenmeyi umduğunu belli eder.

ÖB-4. Ellerini annesinin memesinin ya da biberonunun üzerine koyar.

ÖB-5. Meme, kaşık ya da biberon yaklaşıncaya ağızını açar.

ÖB-6. Püre ya da lapa gibi besinleri emer ve yutar.

ICF Kod

d5500

d4401

d1200

b5100, b5105

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *İlgisini çeken seslere doğru döner.
- *Ağızını açıp meme başını arama hareketi yapar.
- *Eline aldığı her şeyi eline alıp ağızına götürür.
- *Aç olduğunda ağlayarak ilişki kurmaya çalışır.
- *Annesinin memesini ve/ya da biberonu fark eder ve onlara doğru uzanır.
- *Meme/biberon emer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-3. Memeyi ya da biberonu bebeğinizin görüş alanına getirin. Memeyi ya da biberonu gördüğünde yaptıklarını izleyin. Bebeğinizi beslemeye başlamadan önce bakmasına, onlara doğru uzanmasına ve beslemeyi beklemesine fırsat verin.

ÖB-4. Bebeğinizi beslerken memenin ya da biberonun üzerine ellerini koymasını sağlayın. Bebeğinizi kucağınıza aldığınızda ağızda meme ya da biberon varken ellerini yavaşça memeye ya da biberona doğru hareket ettirip ve öyle kalmalarını sağlayın. Bu sırada onunla yaptığınız şeyle ilgili konuşun.

ÖB-5. Meme başını, biberonun emziğini ya da kaşığı bebeğinizin dudaklarına yaklaştırırken yavaşça çenesine dokunarak ağızını açmasını sağlayın. Ağızını açtığında meme başını biberonun emziğini ya da kaşığı dudaklarıyla temas ettirin ve ağızının içine almasını sağlayın. Bunu sürekli yaptığınızda bir süre sonra ağızını kendiliğinden açmayı öğretebilirsiniz. Bu sırada onunla yaptığınız şeyle ilgili konuşun.

ÖB-6. Bebeğinizi beslenme için uygun biçimde tutun. Püre ya da lapa halindeki besini kaşığa az miktarda alın ve bebeğinizin ağızına doğru yaklaştırın. Ağızını açtığında besini yavaşça ağızına verin. Bir sonraki kaşık için bebeğinizin ağızında besin kalmamasına dikkat edin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Beslenmeye başlamadan önce bebeğinizin rahat ve huzurlu olmasını sağlayın.
- *Bebeğinizin uyanık olduğuna ve beslenmeye hazır olduğuna emin olun.
- *Memeye ya da biberona dikkat çekmek için sesli oyuncak kullanın.
- *Bebeğinizi beslerken bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Yastık (besleme sırasında kucakta bebeğin yatması/destek için)
- *Sesli oyuncak (meme ya da biberona dikkatini çekmek için)
- *Haşlanmış sebzeler, muz gibi yiyecekler püre haline getirilebilir (ÖB 6 için)
- *Lapa kıvamlı mama (ÖB 6 için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 6-9 AY

Amaçlar

- ÖB-7.** Biberonu yardımsız tutar ve emer.
ÖB-8. "Anne sütünü emer"

ICF Kod

- d4401, b5100, d5602
b5100, d5601

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *İlgisini çeken seslere doğru döner.
- *El ve parmaklarını ağızına götürür.
- *Eline verilen oyuncakı tutup sallar.
- *Biberonu ve/ya da anne memesini görünce hareketlenip elini kolunu sallayarak beslenmeyi umduğunu belli eder.
- *Ellerini annesinin memesinin ya da biberonunun üzerine koyar.
- *Meme, kaşık ya da biberon yaklaşıncaya ağızını açar.
- *Püre ya da lapa gibi besinleri emer ve yutar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-7. Biberonu bebeğinizin görüş alanına getirin ve biberonu gördüğünde yaptıklarını izleyin. Bebeğinizi beslemeye başlamadan önce bakmasına, biberona doğru uzanmasına ve beslenmeyi beklemesine fırsat verin. Biberonu bebeğinizin görüş alanına getirdikten sonra elleriyle biberonu tutmasını bekleyin. Eğer kendi başına bunu yapmıyorsa ona destek olun ve bebeğinizin ellerinin üzerinden hafifçe tutarak bebeğinizin ellerini yönlendirin. Bu şekilde biberonu birlikte tutarak ağızına doğru götürün. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Bu sırada yaptığınız şeyle ilgili onunla konuşun.

ÖB-8. Bebeğinizin önüne yiyecekleri koyup almasını bekleyin ya da eline verin. Eğer bebeğiniz kendi başına yapmazsa, elinin/parmaklarının üzerinden hafifçe tutup ellerini yönlendirin ve besinleri birlikte alın. Bunu yaparken, becerinin nasıl yapıldığına ilişkin onunla konuşun. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Bebeğinizin yiyeceği elleriyle alıp ağızına götürmesine ve ağızının içinde bunu ısırmasına izin verin. Bu beceri için ekmek, bisküvi, meyve ya da sebze kullanın. Burada çok çabuk yumuşayan ve pelteleşen yiyecekleri seçmeyin. Bu çocuğunuz için tehlikeli olabilir. Bu beceriyi çalışırken çocuğunuzu izleyin. Siz bebeğinizi beslerken, ellerini yiyeceğe sokmaya çalışabilir. Buna izin verin ve parmaklarını ağızına götürüp yalaması için onu yönlendirin. Bu elleriyle yemek yemesini daha kolay öğrenmesini sağlayacaktır.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Beslenmeye başlamadan önce bebeğinizin rahat ve huzurlu olmasını sağlayın.
- * Bebeğinizin uyanık olduğuna ve beslenmeye hazır olduğuna emin olun.
- * Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- * Bebeğinizi beslerken bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- * Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- * Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- * Bebeğinizin öğün zamanlarını öğretim amaçlı kullanın.
- * Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- * Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- * Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- * Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- * Bebeğinizin sevdiği yiyecekleri belirleyin ve bunları kullanın.
- * Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sesli oyuncak (dikkatini çekmek için)
- * Haşlanmış patates, elma dilimleri (ÖB-8 için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 6-9 AY

Amaçlar
ÖB-9. Yardımla bardaktan su içer.

ICF Kod
d5608

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *İlgisini çeken seslere doğru döner.
- *El ve parmaklarını ağzına götürür.
- *Eline verilen oyuncakı tutup sallar.
- *Biberonu ve/ya da anne memesini görünce hareketlenip elini kolunu sallayarak beslenmeyi umduğunu belli eder.
- *Ellerini annesinin memesinin ya da biberonunun üzerine koyar.
- *Meme, kaşık ya da biberon yaklaşıncaya ağzını açar.
- *Püre ya da lapa gibi besinleri emer ve yutar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-9. Bebeğinize ana öğün dışındaki zamanlarda verdiğiniz içecekleri bardakla verebilirsiniz. İlk zamanlarda az miktarda sıvı verin. Bebeğinizin orta hızda sıvıyı içmesi için çok susadığı ya da hiç susmadığı zamanları tercih etmeyin. Bardağı bebeğinizin görüş alanına getirin ve dikkatini bardağa çekin. Ardından ellerini bardağın üzerine koymasını sağlayın. Sonrasında hafifçe destekleyerek bardağı ağzına götürüp su içmesini sağlayın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Beslenmeye başlamadan önce bebeğinizin rahat ve huzurlu olmasını sağlayın.
- * Bebeğinizin uyanık olduğuna ve beslenmeye hazır olduğuna emin olun.
- * Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- * Bebeğinizi beslerken bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- * Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- * Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- * Bebeğinizin öğün zamanlarını öğretim amaçlı kullanın.
- * Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- * Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- * Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- * Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- * Bebeğinizin sevdiği yiyecekleri belirleyin ve bunları kullanın.
- * Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *İki tarafı kulplu ve dudak için hafif kavisli bardak (bardağı daha rahat tutması ve daha kolay sıvıyı içmesi için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 9-12 AY

Amaçlar

- ÖB-10.** Kaşıkla ağızına yiyecek götürmeye çalışır.
ÖB-11. Bisküvi ve/ya da ekmek kabuğu gibi katı yiyecekleri kendi kendine ısırır ve çiğner.
ÖB-12. Anne-babasının yediği yiyecekleri ezildiğinde yer.

ICF Kod
d5501, d4402
b5101
d5501

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *İlgisini çeken seslere doğru döner.
- *El ve parmaklarını ağızına götürür.
- *Eline verilen oyuncakı tutup sallar.
- *Pütürlü yiyecekleri ağızda emer ve yutar.
- *Biberonu yardımsız tutar ve emer.
- *Elleriyle yemek yer.
- *Yardımla bardaktan su içer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-10. Bebeğinizi başı dik ve vücudu dengede olacak şekilde oturtun. Kendini güvende hissetmesini, kollarını ve ellerini rahatlıkla masaya/yiyeceğin durduğu yere doğru hareket ettirebilmesini sağlayın. Bebeğinizi beslemeye başlamadan önce kaşığa bakmasına ve uzanmasına fırsat verin. Bebeğiniz siz mamasını yedirmeye çalışırken kaşığı tutmayı deneyebilir. Buna izin vererek bebeğinizle birlikte kaşığı ağızına doğru yöneltin. Bu sırada yaptığınız şeyle ilgili onunla konuşun.

ÖB-11. Bu beceri için ana öğünler dışındaki öğün zamanlarını seçin. Bu zamanlarda bebeğinizin önüne yiyecekleri koyun ya da eline verin. Bunları eline alıp ısırması ve çiğnemesi için fırsat verin. Eğer bebeğiniz kendi başına yapmazsa, elinin/parmaklarının üzerinden hafifçe tutup ellerini yönlendirin ve besinleri birlikte alın. Bunu yaparken, becerinin nasıl yapıldığına ilişkin onunla konuşun. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Bu beceri için ekmek, bisküvi, meyve ya da sebze kullanın. Burada çok çabuk yumuşayan ve pelteleşen yiyecekleri seçmeyin. Bu çocuğunuz için tehlikeli olabilir. Bu beceriyi çalışırken çocuğunuzu izleyin.

ÖB-12 Evde yenilen yiyecekleri bir kaşıkla ezerek bebeğinize yedirebilirsiniz. Bebeğinizin sevdiği yiyeceklerle bu becerinin öğretilmesine başlayın. Yiyecekleri isteyerek yemesi için kaşığı tutmasına ve kaşıkla kendi kendine yemeyi denemesine izin verin. Bu sırada yaptığınız şeyle ilgili onunla konuşun ve yemeği yediğinde ona gülümseyerek “aferin” deyip saçını okşayın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Beslenmeye başlamadan önce bebeğinizin rahat ve huzurlu olmasını sağlayın.
- * Bebeğinizin uyanık olduğuna ve beslenmeyehazır olduğuna emin olun.
- * Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- * Bebeğinizi beslerken bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- * Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- * Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- * Bebeğinizin öğün zamanlarını öğretim amaçlı kullanın.
- * Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- * Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- * Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- * Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- * Bebeğinizin sevdiği yiyecekleri belirleyin ve bunları kullanın.
- * Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Sesli oyuncak (dikkatini çekmek için)
- * Mama kaşığı (küçük, kısa ve yuvarlak uçlu bir kaşık için)
- * Meyve, haşlanmış sebze, peynir parçaları, bisküvi ve çocuğunuzun sevdiği yiyecekler (ÖB.11 için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 12-18 AY

Amaçlar

ÖB-13. Bardaktan dökerek su içer.

ÖB-14. Kaşıkla kendi kendine dökerek yemek yer.

ICF Kod

d5608

d5501

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Yardımla bardaktan su içer.
- *Kaşıkla ağzına yiyecek götürür.
- *Bisküvi ya da ekmek kabuğu gibi katı yiyecekleri kendi kendine ısırrır ve çiğner.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-13. Bebeğinize bardağı bağımsız olarak kullanabilmeyi öğretebilirsiniz. Bu öğretimde, bardağı bulunduğu yerden almayı, sıvıyı içmeyi ve bardağı tekrar yerine koymayı öğretin. Bebeğinize sıvı vereceğiniz zaman bardağı bebeğinizin görüş alanına getirin ve dikkatini bardağa çekin. Bardağı onun kolaylıkla ulaşabileceği bir yere koyun. Ardından bardağı almasını bekleyin. Sonrasında sıvıyı içmesini ve tekrar bardağı yerine koymasını izleyin. Özellikle bebeğiniz bardağı tekrar yerine koymada zorluk çekebilir. Gerektiğinde ona destek olun. Bebeğiniz beceriyi yaparken onu sözel olarak ödüllendirin ("Aferin bardağını ne güzel tuttu" gibi). Bardağa dökülmemesi için az sıvı koyun. Buna rağmen, bardaktaki sıvı dökülse de bunu çok önemsemeyin. Bebeğinizin kendi başına bardaktan sıvı içebilmesi için bu bir aşamadır.

ÖB-14. Bebeğinizi başı dik ve vücudu dengede olacak şekilde oturtun. Kendini güvende hissetmesini, kollarını ve ellerini rahatlıkla masaya/yiyeceğin durduğu yere doğru hareket ettirebilmesini sağlayın. Bebeğinizi beslemeye başlamadan önce kaşığa bakmasına ve uzanmasına, yemek sırasında kaşığı tutmasına ve ağzına götürmesine fırsat verin. Bebeğiniz kaşığı tuttuğunda ve kaşığı ağzına götürürken elini hafifçe yönlendirin. Kaşıkla tabaktan yiyecek alması ve yine ağzına götürmesinde gerekirse yardım edin. Yardımlarınızı bebeğiniz ustalaştıkça önce bebeğinizin bileğinden, sonrasında dirseğinden tutarak yavaş yavaş azaltın. Bebeğinizin dökerek yemesini önemsemeyin. Bebeğinizin kendi başına kaşıkla yemek yemeyi öğrenmesinde bu bir aşamadır. Beceriyi öğretirken yaptığınız şeyle ilgili onunla konuşun. Bebeğiniz doğru yaptığında ve özellikle kendi başına yaptığında onu ödüllendirin (örneğin, saçını okşayın, ona aferin deyin).

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Beslenmeye başlamadan önce bebeğinizin rahat ve huzurlu olmasını sağlayın.
- * Bebeğinizin uyanık olduğuna ve beslenmeye hazır olduğuna emin olun.
- * Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- * Bebeğinizi beslerken bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- * Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- * Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- * Bebeğinizin öğün zamanlarını öğretim amaçlı kullanın.
- * Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- * Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- * Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- * Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- * Bebeğinizin sevdiği yiyecekleri belirleyin ve bunları kullanın.
- * Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * İki tarafı kulplu, altı daha ağır bardak (bardağı daha rahat tutmak ve bardağı tekrar yerine koyarken devrilmemesi için)
- * Mama kaşığı (küçük, kısa ve yuvarlak uçlu bir kaşık için)
- * Ezilmiş sebze, meyve püresi, yoğurt, puding (ÖB -14 için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 12-18 AY

Amaçlar

- ÖB-15.** Anne-babasının yediği yiyecekleri küçük parçalara bölündüğünde yer.
ÖB-16. Çorabını ve şapkasını çıkarır.

ICF Kod
d5501
d5401

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Anne-babasının yediği yiyecekleri ezildiğinde yer.
- *Ellerini istediği yöne doğru hareket ettirir.
- *Elleriyle nesneleri tutup çeker.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-15 Evde yenilen yiyecekleri küçük parçalara bölerek bebeğinize yedirebilirsiniz. Bebeğinizin sevdiği yiyeceklerle bu becerinin öğretimine başlayın. Bebeğiniz ısırma büyüklüğündeki parçaları yiyebilir hale gelinceye kadar az pütürlü yiyecekleri kullanırken yavaş yavaş daha pütürlü yiyeceklere doğru geçin. Bebeğiniz küçük parçaları daha çok parmaklarıyla alıp yemeği tercih edebilir. Buna izin verin. Bu onun için daha eğlencelidir. Bu sırada yaptığınız şeyle ilgili onunla konuşun ve yemeği yediğinde ona gülümseyerek “aferin” deyip saçını okşayın.

ÖB-16 Gün içinde giyinme-soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinizi soyundururken çorabını/şapkasını çıkarmasını söyleyin ve bunu kendisinin yapması için bekleyin. Eğer bebeğiniz bu davranışı yapmak için harekete geçmediyse onu yönlendirin. Ellerini çorabına/şapkasına doğru hareket ettirmesini sağlayın. Sonrasında çorabı/şapkayı tutup gerekirse birlikte çekin. Bunu yaparken oyun haline dönüştürün. Bu bebeğinizin hoşuna gidecektir ve daha sonraki öğretimlerinizde kendiliğinden beceriyi yapmak isteyecektir. İlk öğretimlerinizde bebeğinizin çorabından/şapkasından biraz daha büyük giysileri seçin. Bu bebeğinizin çorabını/şapkasını daha kolay çıkarmasını sağlayacaktır. Bebeğiniz bunu daha iyi yapar hale geldiğinde kendi çorabı/şapkası ile çalışın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Mama kaşığı (küçük, kısa ve yuvarlak uçlu bir kaşık için)
- *Bebeğinizin çorabı/şapkasından daha büyük bir çorap/şapka (ÖB-16 için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 12-18 AY

Amaçlar

- ÖB-17.** Kollarını-bacaklarını uzatarak giydirilmesine yardımcı olur.
ÖB-18. Şapkasını giyer.

ICF Kod
d5409
d5401

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Ellerini istediği yöne doğru hareket ettirir.
- *Elleriyle nesneleri tutup çeker.
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-17 Gün içinde giyinme-soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Giyinme-soyunmayı oyun haline getirin. Örneğin bir giysi çıkarırken, ellerini yukarı kaldırmasını isteyip siz de giysiyi yukarı doğru çekerken “Hoop çıktı yaşasın!” diyebilirsiniz. Benzer bir oyunu pantolonunu çıkarırken de oynayabilirsiniz. Oyuncak bir bebeği birlikte giydirebilir ve giydirme sırasında oyuncak bebeğin özellikle ellerini, kollarını ve bacaklarını hareket ettirip ettirmediğini gözleyin. Etkinliğiniz sırasında yaptığınız şeyle ilgili onunla konuşun.

ÖB-18 Bebeğiniz çorabını/şapkasını çıkarmayı öğrendikten sonra şapka giymeyi öğretin. Bu becerinin öğretimi için oyun ortamı hazırlayın. Değişik renkte ve büyüklükte şapkaları bebeğinizle birlikte giyip çıkarma oyunu oynayın. Şapkaları kendinize ve birbirinize giydirin. Şapkayı size giydirmeye çalışmak onun hoşuna gidecektir. Bebeğiniz şapkayı giyerken gerektiğinde ona model olun. Oyun oynarken yaptığınız etkinliklerle ilgili konuşun.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- * Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- * Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine,yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Bebeğinizin tüm giysileri (özellikle yumuşak ve giymekten hoşlandığı giysiler için)
- *Değişik renkte ve büyüklükte şapkalar

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 18-24 AY

Amaçlar

- ÖB-19.** Dökmeden bardaktan su içer.
ÖB-20. Kaşıkla dökmeden yemek yer.

ICF Kod
d560
d550

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Bardaktan dökerek su içer.
- *Kaşıkla kendi kendine dökerek yemek yer.
- *Anne-babasının yediği yiyecekleri küçük parçalara bölündüğünde yer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-19. Bebeğiniz için bardağı onun kolaylıkla ulaşabileceği bir yere koyun. Ardından bardağı almasını bekleyin. Sonrasında sıvıyı içmesini ve tekrar bardağı yerine koymasını izleyin. Gerektiğinde ona destek olun. Bebeğiniz dökmeden su içme davranışını gerçekleştirdiğinde, yaptığı doğru davranışı söyleyerek onu ödüllendirin ("Aferin suyunu dökmeden çok güzel içtin" gibi). Bardağın içine dökülmemesi için az sıvı koyun. Eğer bebeğiniz kazayla su dökme davranışını sık yapıyorsa bebeğinizin bardağını değiştirip daha rahat tutabileceği bir bardak kullanın.

ÖB-20. Bebeğinizin kaşık kullanarak kendi kendine yemek yemesine fırsat verin. Dökmeden yemeğini yediğinde, yaptığı davranışı ona söyleyerek bebeğinizi ödüllendirin ("aferin yemeğini dökmeden çok güzel yiyorsun" gibi). Bebeğiniz dolu kaşığı tutmada ve ağızına götürmede zorlanıyorsa ona destek olun ve elini hafifçe yönlendirin. Bebeğiniz kaşıktan yemeği sık döküyorsa, kaşığa daha az yemek almasını söyleyin ve gerekirse ona model olun.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Bebeğinizin tutabileceği ve rahatlıkla ağızına götürebileceği bir bardak (**ÖB-19 için**)
- *Tatlı kaşığı (**Bebeğinizin rahatlıkla tutabileceği ve ağızına götürebileceği bir kaşık**)
- *Ezilmiş sebze, meyve püresi, yoğurt, puding (**ÖB-20 için**)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 18-24 AY

Amaçlar

ÖB-21. Pantolonunu çıkarır.

ÖB-22. Gündüzleri uzun sürelerle kuru kalır.

ICF Kod

d5401

d53008

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Çorabını ve şapkasını çıkarır.
- *Kollarını-bacaklarını uzatarak giydirilmesine yardımcı olur.
- * Şapkasını giyer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-21 Gün içinde soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Örneğin banyo zamanı gibi. Bebeğinizin pantolonunu çıkarırken onunla birlikte yapın. "Hadi pantolonunu çıkaralım." deyin ve pantolonu çıkarma sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söylerken aynı zamanda elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın.

ÖB-22 Bebeğinizin tuvalet eğitimine başlamanız için, bebeğinizin belirli aralıklarla düzenli olarak kakasını yapıyor olması ve çiş aralarında en az 2-3 saat kuru kalıyor, yani bu aralıkta çişini yapmıyor olması, gerekir. Bebeğinizin hangi sıklıkta kaka ve çiş yaptığını kontrol edin, bebeğinizi izleyin. Bebeğinizi gözlemeye birkaç gün devam edin. Bebeğinizin altını değiştirirken çiş ve kaka yaptığını, altını temizlemeniz gerektiğini ona söyleyin. Bu bebeğinizin tuvalet olayını fark etmesine yardım eder. Eğer bebeğiniz belirli bir düzende kaka yapıyor ve en az 2-3 saat kuru kalıyorsa tuvalet eğitimine başlayın. Bu yaklaşık 2 yaşında bebekler tarafından kazanılır. Eğer bebeğiniz 2 yaşındaysa ve halen belirli bir düzende kaka yapmıyor ve en az 2-3 saat kuru kalmıyorsa bu fizyolojik bir sorun olabilir. Böyle bir durumda doktor kontrolünden geçmek gerekir.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine,yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- * Beli lastikli, bol pantolonlar (Bebeğinizin pantolonunu daha rahat çıkarması için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 24-30 AY

Amaçlar

- ÖB-23.** Kamışla meyve suyu vb. içer.
ÖB-24. Yiyecekleri çatal kullanarak yer.

ICF Kod
d5608, b3100
d3501

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Dökmeden bardaktan su içer.
- *Kaşıkla dökmeden yemek yer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-23. Bu becerinin öğretiminde önce kutu meyve suyu ya da kutu süt kullanın. Kamışla bir içeceği içmek zordur. Bebeğinizin bunu yapabilmesi için ilk zamanlar ona yardım etmeniz gerekir. Meyve suyunu ya da sütü bebeğiniz içerken siz de kutuyu hafifçe sıkarak içeceğin kamışa gelmesini sağlayın ve bebeğinize yardımcı olun. Bu yardımınızı giderek azaltın. Çok uzun kamışlar kullanmayın. Bebeğinizin rahatlıkla tutup ağzına alabileceği ve tekrar bırakabileceği kamışlar kullanın. İçecek seçiminde özellikle onun sevdiği içecekleri tercih edin. Kamışla bir şeyler içmek onun hoşuna gidecektir.

ÖB-24. Bebeğinizin çatal kullanarak kendi kendine yemek yemesine fırsat verin. Küçük parçalara bölünmüş yiyeceklerle çatalı batırarak yemesi için çatalı nasıl tutacağını ve yiyeceklerle nasıl batıracağını ona gösterin. Bunu yaparken aynı zamanda yaptığınız şeyleri ona söyleyin. Sizi görerek ve dinleyerek daha iyi öğrenecektir. Gerekliğinde elinden tutup çatalı yiyeceğe batırmada ona yardım edin. Çatal kullanarak yemeğini yediğinde, yaptığı davranışı ona söyleyerek bebeğinizi ödüllendirin ("Aferin çatalı ne kadar güzel tuttun." ya da "Aferin sana çatalı çok güzel batırdın" gibi).

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Kısa, renkli kamışlar (ÖB-23 için)
- *Geniş saplı, kısa, küçük çatal (Bebeğinizin daha iyi tutması için)
- *Küçük parçalara bölünmüş yiyecekler (meyve, sebze parçaları)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 24-30 AY

Amaçlar

- ÖB-25. Çoraplarını giyer.
ÖB-26. Ayakkabılarını giyer.

ICF Kod
d5400
d5402

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Pantolonunu çıkarır.
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır.
- *Şapkasını giyer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-25 Gün içinde giyinme zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinize çorabını giydirirken onunla birlikte yapın. “Hadi çorabımızı giyelim.” deyin ve çorap giyme sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söylerken aynı zamanda elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bunu yaparken oyun haline dönüştürün. Bu bebeğinizin hoşuna gidecektir ve daha sonraki öğretimlerinizde kendiliğinden beceriyi yapmak isteyecektir. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. Bebeğinizle çalışırken çorap giymede en son yapılan basamaktan öğretime başlayın. Yani, çorabı ayak parmaklarından ve topuğundan siz geçirin ve ondan çorabı bileğinden yukarı çekmesini isteyin. Bunu öğrendiğinde, çorabı ayak parmaklarından siz geçirin ve ondan çorabı topuğundan geçirip yukarı çekmesini bekleyin. Bunu öğrendiğinde, ayak parmaklarından geçirip çorabı giymesini bekleyin. Çorap giyme becerisinde çorabı ayak parmaklarından ve topuktan geçirmek zordur. Bebeğiniz yapamadığında üzülmeyin. Bir süre sonra bunu kendisi yapmayı öğrenecektir.

ÖB-26 Gün içinde dışarı çıkma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinizin ayakkabılarını giydirirken “Haydi ayakkabılarımızı giyelim.” deyin ve ayakkabı giyme sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söylerken aynı zamanda elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Bebeğiniz ayakkabı giyerken siz de bir ayakkabı giyin, bu sırada yapılan şeyleri tek tek ona gösterin ve ne yaptığınızı

söyleyin. Örneğin, “Bak şimdi ayağımı uzatıyorum. Hadi sen de yap” diyerek ona model olmanız beceriyi daha kolay öğrenmesini sağlar. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Yumuşak ve esnek çoraplar (Bebeğinizin daha kolay giymesini için)
- *Topuksuz çoraplar (ÖB3' ün öğretiminde)
- *Bağciksiz ayakkabı, spor ayakkabı (ÖB-26 için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 24-30 AY

Amaçlar

- ÖB-27. Pantolonunu giyer.
ÖB-28. Kazağını çıkarır.

ICF Kod
d5400
d5401

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Pantolonunu çıkarır.
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır.
- *Şapkasını giyer.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-27 Gün içinde giyinme zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinize pantolonunu giydirirken onunla birlikte yapın. "Hadi pantolonunu giyelim" deyin ve pantolonu giyme sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söylerken aynı zamanda elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. Bebeğinizle çalışırken pantolon giymede en kolay yapılan basamaktan öğretime başlayın. Yani, pantolonu ayaklarından dizine kadar siz giydirin ve ondan dizinden kalçasına kadar çekmesini isteyin. Bunu öğrendiğinde, ayak bileklerine kadar siz giydirin ve ondan ayak bileklerinden kalçasına kadar çekmesini bekleyin. Bunu öğrendiğinde, ayaklarını pantolonunun paçasından sokmasını ve beline kadar çekmesini isteyin. Bunu öğrendiğinde pantolonu kendi başına giymesini ve pantolonunun ön tarafını ve arka tarafını kalçasından beline kadar çekmesini isteyin. Pantolon giyme becerisinin öğretiminde her seferinde pantolonun ön tarafını kendisine gösterin ve bir süre sonra kendisinin bulmasını bekleyin. Gerektiğinde destek olun.

ÖB-28 Gün içinde giyinme-soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinizin kazağını çıkarırken onunla birlikte yapın. "Hadi kazağı çıkaralım" deyin ve kazağı çıkarma sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söylerken aynı zamanda elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. İlk öğretimlerinizde bebeğinizin

kazağından biraz daha büyük ve yakası geniş olan giysileri seçin. Bu bebeğinizin kazağını daha kolay çıkarmasını sağlayacaktır. Bebeğiniz bunu daha iyi yapar hale geldiğinde kendine uygun kazak ile çalışabilirsiniz.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Bağciksız ayakkabı, spor ayakkabı (ÖB-4 için)
- *Beli lastikli ve geniş bir pantolon (ÖB-5 için)
- *Geniş yakalı biraz bol kazak

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 24-30 AY

Amaçlar

ÖB-29. Fermuar açar.

ÖB-30. İşaretle ve sözlerle tualeti (çiş ve kakası) geldiğini belli eder.

ICF Kod

d4402

d53000

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Pantolonunu çıkarır
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır.
- *Şapkasını giyer.
- *Gündüzleri uzun sürelerle kuru kalır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-29 Gün içinde giyinme-soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinizin üzerindeki kıyafetin fermuarını onunla birlikte açın. "Hadi fermuarı açalım" deyin ve elinin üzerinden tutup birlikte fermuarın sapını tutun ve aşağıya doğru çekin. Yine elinden tutarak fermuarı yuvasından beraber çıkarın. Yaptığınız şeyleri adım adım ona söyleyin. Öncelikle bebeğinizin fermuarın sapını tutup aşağıya kadar indirmesini hedef olarak alın. Çünkü fermuarı yuvasından çıkarmak daha zordur. Burada bebeğinize daha fazla yardım etmeniz gerekir. Bebeğiniz ustalaştığında fermuar açmayı tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. İlk öğretimlerinizde büyük fermuarları açmayı çalışın. Bebeğiniz bunda ustalaştığında daha küçük fermuarları açmayı öğretin.

ÖB-30 Bebeğiniz yüz ifadesiyle veya işaretlerle, hareketlerle tualeti geldiğini belli etmeye başladığında tualete eğitime başlayabilirsiniz. Bebeğinizin hangi sıklıkta kaka ve çiş yaptığını kontrol edin, bebeğinizi izleyin. Bebeğinizi gözlemeye birkaç gün devam edin. Bebeğinizin tualete yapma zamanlarında bebeğinizi tualete götürün ve lazımlığa oturtun. Bunu düzenli olarak yapın. Bebeğiniz tualeti yaparken siz de yanında durun ve neden orda olduğunuzu ona anlatın. Bunu yaparken doğru davranışları için onu ödüllendirin. Bir süre sonra bebeğiniz size tualeti geldiğini kendiliğinden söylemeye başlar. Bebeğiniz her söylediğinde ilk zamanlarda onu tualete götürün. Bu tualete gitmeyi öğrenmesi için önemlidir. Tualeti geldiğini kendiliğinden size söylediğinde ya da işaretlerle size anlattığında onu ödüllendirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Ucuna halka veya bağ takılmış büyük fermuarlar (Fermuarın daha kolay tutulup açılması için)
- *Lazımlık
- *Büyük klozetlerin üzerine konulabilecek çocuk klozetleri

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 24-30 AY

Amaçlar

- ÖB-31.** Yetişkin gözetiminde tuvaleti kullanır.
ÖB-32. Yardımla ellerini, yüzünü yıkar ve kurular.

ICF Kod
d53001
d5100

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Pantolonunu çıkarır.
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır.
- *Şapkasını giyer.
- *Gündüzleri uzun sürelerle kuru kalır.
- *Alma, tutma, koyma becerilerini yerine getirir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-31 Tuvalete gittiğinizde bebeğinizin pantolonunu birlikte indirin ve bebeğinizin lazımlığa/tuvalete oturmasını bekleyin. Bu aşamada bebeğiniz tahmin ettiğinizden daha fazla zorlanabilir. Burada kontrolün sizde olduğunu unutmayın. Pantolonun paçaları bileklerinde tutarken lazımlığa oturması zor olabilir. Lazımlığa otururken dengeli oturmasında ona yardım etmeniz gerekebilir. Bebeğiniz tuvaletini yaptığında "Tuvaletimizi yaptık bitti!" diyerek lazımlıktan kalması gerektiğini ona belirtin. Bebeğinize bir süre tuvaletini yaptıktan sonra "Bitti" demesini öğretin. Bebeğiniz tuvaletini yaptıktan sonra pantolonunu çekmesi için onu yönlendirin ve gerektiğinde ona yardım edin. Bu beceriyi bebeğinizin kendi başına yapması zaman alabilir. Bu sizi endişelendirmesin. Bebeğinizin bunları kendi başına yapması için ona fırsat verin, yapamadığında ona yardım edin. Ama bebeğiniz ustalaştıkça yardımlarınızı azaltın. Kendi başına yaptığında onu daha coşkulu ödüllendirin.

ÖB-32 Gün içinde ellerini/yüzünü yıkaması gereken zamanları (yemekten önce ve sonra/sabah uyandığında gibi) bu becerinin öğretimi için kullanın. Banyoya gidin ve ellerini/yüzünü yıkamasını isteyin. Bunu yaparken ellerinin/yüzünün kirli olduğunu ve temizlemek gerektiğini söyleyebilirsiniz. Ellerini/yüzünü yıkamaya başlaması için ona fırsat verin. Musluğu açmada gerekirse destek olun. Ellerini/yüzünü yıkamada ona yardım edin. Yapılacak basamakları tek tek önce siz yapıp sonrasında ondan isteyin. Eğer gerekirse ellerinin üzerinden tutup ona yardım edin. Ellerini/yüzünü yıkadıktan sonra havluyu alarak kurulmasını bekleyin. Yine gerektiğinde ona yardım edin. Yapılan her bir basamağı yapılış anında bebeğinize anlatın. Bebeğiniz beceriyi kendi başına yaptıkça yardımlarınızı azaltın. Doğru yaptığı şeylerle ilgili onu ödüllendirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Lazımlık
- *Büyük klozetlerin üzerine konulabilecek çocuk klozetleri
- *Sıvı sabun
- *Sabun (Bebeğin daha rahat tutabilmesi için onun eline uygun büyüklükte sabun)
- *Küçük havlu (Ellerinin arasında rahatça tutabileceği ve ellerini ve yüzünü daha kolay kurulmasını sağlayacak küçük mutfak havluları)
- *Çocuk diş fırçası ve macunu (Özellikle macun tadını sevmeyen çocuklar için çocuk diş macunları)
- *Küçük tabure (Banyoda lavabonun önüne konularak bebeğin kendi başına becerileri yerine getirmesi için fırsat yaratmada)
- *Sabun, diş fırçası, diş macunu, havlu gibi araçlara bebeğin daha kolay ulaşabilmesi için uygun bir yer oluşturma (Bebeğin, bir yetişkinin yardımına daha az gereksinim duyması için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 24-30 AY

Amaçlar

ÖB-33. Yardımla dişlerini fırçalar.

ICF Kod

d5201

Bebeğinizin Yapabildikleri:

*Alma, tutma, koyma becerilerini yerine getirir.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-33 Bebeğinizin diş fırçalama becerisini öğrenebilmesi için günlük rutinleri kullanın. Yemeklerden sonra bebeğinize diş fırçalama becerisini öğretmek için birlikte banyoya gidin. Ona neden diş fırçalamanın gerekli olduğunu anlatın. Ardından, diş fırçalama becerisini öğretimi için ona model olun ve gerektiğinde elinin üzerinden tutup dişlerini birlikte fırçalayın. Diş fırçalama sırasında yaptığınız her davranışa ilişkin onunla konuşun, nasıl yaptığınızı anlatın. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. Diş fırçalama becerisinde bebeğiniz diş macununu kendi başına sıkamayabilir. Bunu onun yerine siz yapın. Bebeğiniz dişlerini fırçaladıktan sonra aynaya bakıp dişlerinin ne kadar beyaz olduğunu söyleyerek, ağzını koklayıp ne kadar güzel koktuğunu söyleyerek onu ödüllendirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Sıvı sabun
- *Sabun (Bebeğin daha rahat tutabilmesi için onun eline uygun büyüklükte sabun)
- *Küçük havlu (Ellerinin arasında rahatça tutabileceği ve ellerini ve yüzünü daha kolay kurulamasını sağlayacak küçük mutfak havluları)
- *Çocuk diş fırçası ve macunu (Özellikle macun tadını sevmeyen çocuklar için çocuk diş macunları)
- *Küçük tabure (Banyoda lavabonun önüne konularak bebeğin kendi başına becerileri yerine getirmesi için fırsat yaratmada)
- *Sabun, diş fırçası, diş macunu, havlu gibi araçlara bebeğin daha kolay ulaşabilmesi için uygun bir yer oluşturma (Bebeğin, bir yetişkinin yardımına daha az gereksinim duyması için)

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 30-36 AY

Amaçlar

- ÖB-34.** Kendi kendine kaşık-çatal kullanarak yemek yer.
ÖB-35. Dökmeden sürahiden bardağına su doldurur.
ÖB-36. Kazağını giyer.

ICF Kod
d4402
d430, d445
d5400

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Dökmeden bardaktan su içer.
- *Kaşıkla dökmeden yemek yer.
- *Çatal kullanarak yemek yer.
- *Kazağı çıkarır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-34. Bebeğinize kaşık ve çatal kullanarak yemek yeme becerisinin öğretiminde yemek zamanlarını kullanın. Ailece yemeğe oturun. Bebeğinizin kaşık ve çatal kullanarak kendi başına yemek yemesine izin verin. Gerektiğinde destek olun. Bebeğiniz yardımınız olmadan kaşık ve çatalı kullanarak yemek yediğinde onu ödüllendirin.

ÖB-35. Bebeğinizin sürahiden bardağa su koyması için fırsat yaratin. Susadığı zamanı ya da bir içecek hazırlama zamanını kullanabilirsiniz. Bebeğiniz için bardağı ve sürahiyi onun kolaylıkla ulaşabileceği bir yere koyun. Ardından bardağa suyu koyması için bekleyin. Suyu doldurmaya başladığında onu ödüllendirin. Suyu doldururken bebeğinizi izleyin. Bardaktaki suyun taşmaması için uygun zamanda ona durmasını söyleyin. Gerektiğinde bebeğinizin beceriye başlamasında ve beceriyi yerine getirmesinde yardım edin. Bebeğinizin beceriyi yaparken su miktarlarını görmesi için şeffaf bardak ve sürahi kullanın. Bebeğinizin bardağa suyu daha kolay koyabilmesi için sürahideki sıvı miktarını az tutun.

ÖB-36 Gün içinde giyinme-soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinizin kazağını giydirirken onunla birlikte yapın. "Hadi kazağını giyelim" deyin ve kazağı giyme sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söylerken aynı zamanda elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. İlk öğretimlerinizde bebeğinizin kazağından biraz daha büyük ve yakası geniş olan kısa kollu tişört gibi giysileri seçin. Bu bebeğinizin kazağını daha kolay giymesini sağlayacaktır. Bebeğiniz tişört giymeyi daha iyi yapar hale geldiğinde kendine uygun kazak ile

çalışabilirsiniz. Bebeğinizle çalışırken kazağını giymede en son yapılan basamaktan öğretime başlayın. Yani, kazağını başından ve kollarından siz giydirin ve ondan kazağını göğsünden beline çekmesini isteyin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Bebeğinizin rahatlıkla tutabileceği ve ağızına götürebileceği bir kaşık
- *Geniş saplı, kısa, küçük çatal (Bebeğinizin daha iyi tutması için)
- *Şeffaf renkte sürahi ve bardak (Bebeğin sıvı miktarını görmesi için)
- *Kısa kollu geniş tişört (Kazak giyme becerisinde ilk öğretimlerde)
- *Geniş uzun kollu kazak

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 30-36 AY

Amaçlar

- ÖB-37. Düğmeleri açar.
- ÖB-38. Düğmeleri ilikler.
- ÖB-39. Çıt çıt takar.

ICF Kod

- d4402
- d4402
- d4402

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Pantolonunu çıkarır ve giyer.
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır ve giyer.
- *Kazağını çıkarır.
- *Fermuar açar.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

Bunu öğrendiğinde, başından siz giydirin ve ondan kollarını geçirmesini isteyin. Bunu öğrendiğinde, kazağını başından geçirmesini isteyin. Bunu öğrendiğinde kazağını kendi başına giymesini isteyin. Kazak giyme becerisinin öğretiminde her seferinde kazağının ön tarafını kendisine gösterin ve bir süre sonra kendisinin bulmasını bekleyin. Gerektiğinde destek olun.

ÖB-37/ÖB-38 Düğme açma ve ilikleme becerileri için önce büyük düğmelerle çalışın. Bebeğiniz düğme açma becerisini öğrendikten sonra düğme ilikleme becerisinin öğretimini yapın. “Hadi düğmeleri açalım” deyin ve düğme açma sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söyleyin. Aynı zamanda bebeğinizin tam arkasına geçin ve elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. Aynı basamakları düğme ilikleme becerisi için de kullanın. Bebeğiniz büyük düğmeleri açma/ilikleme becerisini yapar hale gelince küçük düğmeli giysilere geçin.

ÖB-39 Çıt çıt takma becerisi için geniş, büyük çıt çıtlarla çalışmaya başlayın. Önce çıt çıt kapatmayı öğretin. Bebeğiniz bunu öğrendiğinde açmayı ve tekrar kapatmayı öğretin. “Hadi çıt çıtı kapatalım.” deyin ve çıt çıt kapatma sırasında yaptığınız şeyleri adım adım ona söyleyin. Aynı zamanda bebeğinizin tam arkasına geçin ve elinin üzerinden tutarak ya da elini yönlendirerek ona yardım edin. Bebeğiniz ustalaştığında bunu tamamen kendisinin yapmasını bekleyin ve gerektiğinde destek olun. Ama yardımlarınızı bebeğiniz daha fazla doğru yapmaya başladıkça azaltın. Aynı basamakları çıt çıt açma ve tekrar kapatma becerisi için de

kullanın. Bebeğiniz geniş çıt çıtları açma/kapatma becerisini yapar hale gelince daha küçük çıt çıtlara geçin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Kısa kollu geniş tişört (Kazak giyme becerisinde ilk öğretimlerde)
- *Geniş uzun kollu kazak
- *Büyük düğmeli giysiler
- *Geniş, büyük çıt çıtlı giysiler

ÖZBAKIM ALANI

ÖZBAKIM BECERİLERİ (ÖB) 30-36 AY

Amaçlar

- ÖB-40.** Tümüyü soyunur.
ÖB-41. Yönlendirildiğinde tümüyü giyinir.
ÖB-42. Tuvalette kendi başına pantolonunu indirir.

ICF Kod

- d5401
d5400
d5401, d330

Bebeğinizin Yapabildikleri:

- *Pantolonunu çıkarır ve giyer.
- *Çorabını ve şapkasını çıkarır ve giyer.
- *Kazağını çıkarır.
- *Fermuar açar.
- *İşaretle ve sözlerle tuvaleti (çişsi ve kakası) geldiğini belli eder.
- *Yetişkin gözetiminde tuvaleti kullanır.

Bebeğinize Uygulayabileceğiniz Etkinlikler:

ÖB-40 Gün içinde soyunma zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinize soyunmasını söyleyin. Bebeğinizin kendi başına soyunmaya başlaması ve beceriyi kendi başına tamamlaması için fırsat verin. Gerekğinde destek olun. Yapamadığı yerlerde ne yapması gerektiğini ona söyleyin, yine yapamıyorsa elinden tutup, elini yönlendirip ona yardım edin. Bebeğiniz giysilerini çıkardığında onu ödüllendirin (örneğin; "Aferin sana atletini kendi başına çıkardın." gibi).

ÖB-41 Gün içinde giyinme zamanlarını bu becerinin öğretimi için kullanın. Bebeğinize giysilerini giymesini söyleyin. Bebeğinizin kendi başına giyinmeye başlaması için fırsat verin. Bebeğinizin giyeceği giysileri sırayla almasında ona yardım edin. Hangi giysiyi önce alması gerektiğini ona söyleyin. Giyinirken yapılması gereken basamakları ona söyleyin. Gerekğinde elinin üzerinden tutup ya da elini yönlendirip ona yardım edin. Bebeğiniz giysilerini giydiğinde onu ödüllendirin (örneğin; "Ne kadar güzel giyindin." gibi).

ÖB-42 Tuvalette gittiğinizde bebeğinizden pantolonunu indirmesini isteyin. Bu beceriyi kendisinin yapması için bekleyin. Eğer kendisi beceriye başlamazsa ne yapması gerektiği ile ilgili onu yönlendirin. Pantolonunu indirip lazımlığa ya da tuvalette oturduğunda onu ödüllendirin. Bebeğinizi ödüllendirirken doğru yaptığı şeyleri ona söyleyin. Örneğin "Aferin sana pantolonunu çok güzel indirdin." gibi. Kendi başına pantolonunu indirdiğinde bebeğinizi daha coşkulu ödüllendirin.

Bebeğinizin Etkinlikleri Kolay Yapabilmesi İçin Neler Yapabilirsiniz:

- *Bebeğinizle aynı boy hizasında yüz yüze olun.
- *Bebeğinizle etkileşime girdiğinizde bebeğinizle göz teması kurup onunla konuşun.
- *Gerektiğinde bebeğinize abartılı biçimde model olun.
- *Dikkatinizin onda olduğunu ona hissettirin.
- *Bebeğinizin günlük rutinlerini öğretim amaçlı kullanın.
- *Bu zamanları oyun oynarmış gibi hem bebek hem de kendiniz için eğlenceli hale getirin.
- *Bebeğinizin kendi başına bir şeyler denemesine, yapmasına izin verin ve ondan bir şeyler yapmasını isteyin.
- *Yaptığımız şeyle ilgili onunla konuşun.
- *Bebeğinizin davranışlarını izleyin.
- *Gösterdiği doğru/olumlu davranışları alkışlayarak ve aferin gibi ifadeler kullanarak, ona dokunarak ödüllendirin.

Kullanabileceğiniz Yararlı Eşya ve Durumlar:

- *Bebeğinizin tüm giysileri
- *Lazımlık
- *Büyük klozetlerin üzerine konulabilecek çocuk klozetleri
- *Beli lastikli pantolon

KAYNAKÇA

- Aksu-Koç, A. (2004). *Dil edinimi araştırmalarının dil bozuklukları aısındanönemi. S. Topbaş (Ed.), II. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi içinde (s. 39-56). Ankara: Kk Yayıncılık.*
- Allen, K. E., & Marotz, L. R. (2000). *By the ages, behavior & development of children pre-birth through eight. New York: Thomson Delmar Learning.*
- Ammer, J. J., & Bangs, T. E. (2000). *Birth to three assessment and intervention system: Comprehensive test of developmental abilities. (2. bs.) Texas: Pro-Ed.*
- Bergen, D., Reid, R., & Torelli, L. (2001). *Educating and caring for very young children. New York: Teacher College Press.*
- Bricker, D., Capt, B., Waddell, M., Capt, B., Johnson, J., Pretti-Frontczak, K., Slentz, K., & Straka, E. (2002). *Assessment, evaluation and programming system for infants and children. Test birth to three years and three to six years (Vols. 2). USA: Paulh Brookes Publishing Co.*
- Bricker, D., Capt, B., Waddell, M., Capt, B., Johnson, J., Pretti-Frontczak, K., Slentz, K., & Straka, E. (2002). *Assessment, evaluation and programming system for infants and children. Curriculum for birth to three years (Vols. 3). USA: Paulh Brookes Publishing Co.*
- Cech, D. J., Martin, S. T. (2012). *Functional movement development across the life span (3rd ed.). US: Elsevier Saunders, St. Louis.*
- Crombie, S. (1997). *Physiotherapy, home programmes for children with motor delay. UK: Winslow Press: Oxon.*
- Davies, D. (2011). *Child development (3rd ed.). New York: The Guilford Press.*
- Dunlap, L. L. (2009). *An introduction to early childhood special education: Birth to age five. New Jersey: Pearson Education Inc.*
- Ellison, S. (2006). *365 games smart toddlers play (3rd ed.). Illinois: Sourcebooks.*
- Eriřkin, A. Y. (2006). *Zihinsel engelli ocukların Türkçe'deki fonemleri edinimlerinin incelenmesi ve normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi., Ankara Üniversitesi, Ankara.*
- Howard, V. F. (2010). *Very young children with special needs: A foundation for educators, families and service providers (4th ed.). New Jersey: Pearson Education.*

KAYNAKÇA

Linder, T. W. (1993). *Transdisciplinary play-based intervention: Guidelines for developing a meaningful curriculum for young children*. Maryland: Paul H. Brookes Publishing Co.

Linder, T. W. (1993). *Transdisciplinary assessment. A functional approach to working with young children (Rev. ed.)*. USA: Paulh Brookes Publishing Co.

Linder, T. W. (1996). *Transdisciplinary intervention*. USA: Paulh Brookes Publishing Co.

Mahoney, G., & Perales, F. (2005). *Developmental rainbow: Early childhood developmental profile*. Unpublished document, University of Case Western Reserve at Ohio.University.

Maviş, İ. (2008). *Bebeklikte dil ve konuşma gelişimi*. E. Ceyhan (Ed.). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Maviş, İ. (2008). *Okulöncesinde dil ve konuşma gelişimi*. E. Ceyhan (Ed.). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Morrison, G. S. (2007). *Early childhood education today (10th ed.)*. New Jersey: Pearson Education Inc.

Öncül, N. (2012) *Zihin engellilere günlük yaşam ve sosyal beceri öğretimi, Yayınlanmamış ders notları*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

Özcan, F. H. (2001) *Biçimbirim ve sözdizimi gelişimi*. S. Topbaş (ed.) *Çocukta dil ve kavram gelişimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,

Pieterse, M., & Treloar, R. (2007). *Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim programı içinde* G. Kırcaali-İftar (Ed.), 5. Kitap: *Küçük kas becerileri* (E. Tekin, Çev.). İstanbul: Daktylos Yayınevi.(Orjinal baskı senesi 1989).

Pieterse, M., & Treloar, R. (1996). *Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim programı içinde* G. Kırcaali-İftar (ed.), *Kişisel ve toplumsal beceriler* (E. Tekin, Çev.), İstanbul: Zihinsel Engellilere Destek Derneği. (Orjinal baskı senesi 1989).

Pieterse, M., & Treloar, R. (2007). *Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim programı içinde* G. Kırcaali-İftar (Ed & Çev.), *Gelişim becerileri envanteri* (8. Kitap). İstanbul: Daktylos Yayınevi. (Orjinal baskı senesi 1989).

Mahoney, G. MacDonald, J. (2007). *Autism and developmental delays in young children: The Responsive Teaching curriculum for parents and professionals*. Austin, TX: PRO-ED.

KAYNAKÇA

Sanrock, J. W. (2003). Children (7th ed.). New York: McGraw Hill.

Savaşır, I., Sezgin, N. & Erol, N. (1998). AGTE: Ankara gelişim tarama envanteri el kitabı (göz.gez.bs.) (2. bs.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Senemoğlu, N. (2004). Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya (9. bs.). Ankara: Gazi Kitabevi.

Sheridan, M. (2008). From birth to five years: Children's developmental progress (3rd ed.). New York: Routledge.

Topbaş, S. ( ) Sesbilgisel gelişim. S. Topbaş (Ed.). Çocukta dil ve kavram gelişimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Topbaş, S. & Güven, S. (2011). TEDİL: Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi. İstanbul: Detay Yayıncılık.

Yalaz, K., Anlar, B. & Bayoğlu, U. B. (2009). Denver II Gelişimsel Tarama Testi: Türk Çocukları Standardizasyonu". Ankara: Gelişimsel Çocuk Nörolojisi Derneği Yayınları.

Varol, N. (2004). Öz bakım becerilerinin öğretimi. Ankara: Kök Yayıncılık.